

REV IJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

PLANINSKI

U E S T N I K

3
2018

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 770350 434008

3,90 €

TEMA MESECA

125 let planinske organizacije

Z NAMI NA POT

Sekstenski Dolomiti

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

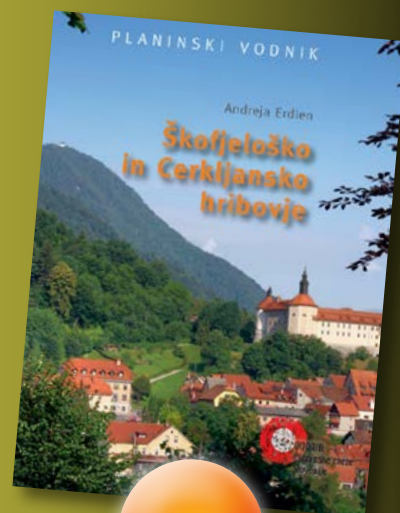
VODNIK ŠKOFJELOŠKO IN CERKLJANSKO HRIBOVJE, Andreja Erdlen

Prednost Škofjeloškega in Cerkljanskega hribovja, ki spadata v predgorje Alp, je v tem, da ju lahko obiskujemo v vseh letnih časih. Spomladi se bomo veselili prvih ozelenelih dreves, znanilcev pomladi, in čudovitega cvetja, poleti nam bodo gozdovi nudili prijetno senco, na travnikih nas bo pozdravljalo petje čričkov, občudovali bomo cvetje in pisane metulje. Jeseni nas bodo prevzele škrlatne barve gozdnega listja. Tudi pozimi, ko bo hribe prekril sneg, bomo lahko hodili po uhojenih poteh (pozimi je zelo obiskan Lubnik) ali pa kar po cestah, kjer bi bilo poleti prevročje. Čeprav so pozimi ceste v glavnem očiščene in prevozne, bomo srečali zelo malo avtomobilov (področje okoli Žirov, Ermanovca, Slajke).

Format: 125 x 160 mm; 224 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

CENA: V času od 15. 3. 2018 do 15. 4. 2018 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 7,45 € (redna cena: 14,90 €*).

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

-50%

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

PLANINSKI ZABAVNIK 2

Izšel je Planinski zabavnik 2, drugi delovni zvezek s planinsko tematiko, tokrat za otroke in mladostnike od 9. do 14. leta. Zabavnik prinaša ključno znanje za varno gibanje v planinskem svetu, ki ga otroci usvajajo z reševanjem križank, uganjevanjem, iskanjem pravih odgovorov, risanjem in fotografranjem, iskanjem rim, ročnimi spretnostmi. Sestavlja ga 53 nalog, ki so vsebinsko različne, in treh zahtevnostnih stopenj. Nekatere so namenjene »zgolj« spodbujanju domišljije, ustvarjalnosti in doživljanju občutij, ki jih v nas prebujajo hribi. Vse naloge so opremljene z ilustracijami in fotografijami. Otroci, želimo vam, da boste v reševanju nalog v Planinskem zabavniku 2 uživali in da ga ne boste reševali samo doma; vzemite ga s seboj na izlet ali na planinski tabor, rešujte ga skupaj s prijatelji!

Format: 210 x 297 mm; 64 strani, šivano z žico

CENA: 9,90 €*

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
118. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Ob železnici 30a, p. p. 214,
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Skodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročnih
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorski možnosti. Mnenje avtorjev ni tudi nujno
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali
po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:
<https://clanarina.pzs.si/kestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572,
odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR,
63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani
PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino
Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca
po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari
naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra
za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-
183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Plezanje nad fjordovi v bližini Reykjavíka Foto: Rožle Bregar

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro.
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpeli kdorkoli
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Foto: Andraž Purg

Pogled naprej ob časovnem mejniku

Delovanje Planinske zveze Slovenije je raznoliko in bogato. Pokriva široko paleto aktivnosti od vrhunskega športa v štirih panogah do planinskega gospodarstva, prostovoljnega vodništva, turnega kolesarjenja, založništva, preventive, dela z mladimi in varstva narave.

Ko sem se pred sedmimi leti poklicno pridružil vodstvu PZS, si nisem predstavljal, kako razvejana organizacija je to in kaj me čaka, kljub temu da sem več kot dvajset let deloval v planinskem društvu in nekaterih organih PZS.

V času, ko v naši planinski organizaciji vodim strokovno službo, se mi je potrdilo spoznanje, da so za uspešno delovanje kolektiva potrebni požrtvovalni in predani sodelavci. Pri njihovi izbiri sem iskal takšne, ki poznajo planinstvo in so v njem tudi aktivni. Imel sem srečno roko, tako da imamo kakovostno strokovno službo, ki je dobra podpora pri izvajanju dejavnosti.

To se kaže tudi pri uspešnem kandidiranju na različnih razpisih, poleg že uveljavljenih še na razpisih Life, skupaj s partnerji iz Španije, Italije in Romunije pri projektu Sustainhuts, razpisu Erasmus +, projektu Climbing for everybody s partnerji iz Češke, Italije, Hrvaške, Madžarske in Slovaške, na razpisu Interreg Slovenija-Avstrija, v projektu Alpe Adria regija doživetij, uspešni pa smo bili še na razpisu Eko sklada. Veliko smo naredili na področju delovanja Planinske založbe, saj smo določili model, s katerim že pred izdajo ocenimo tržni potencial edicije in stroške, tako da izdajamo le take, ki pokrijejo vsaj stroške izdaje. Odprli smo nova prodajna mesta, zato kljub trendu upadanja tiskanih edicij ohranjamo raven prodaje. To se kaže v zmanjšanju zalog, ki so bile konec leta 2010 v višini 410.955 evrov, konec lanskega leta pa le še 100.281,59 evra.

Poostri smo nadzor nad finančnim poslovanjem organov PZS, tako da sedaj vsi poslujejo pozitivno ali koristijo presežek sredstev iz preteklih obdobj. Do lani so se pridobljena javna sredstva več let zapored zmanjševala. Da smo ohranjali obseg programa dela, smo morali zagotavljati več lastnih sredstev, kar nam je uspelo z uvajanjem novih marketinških produktov in s pridobivanjem sponzorjev. Začeli smo na področju športnega plezanja, nadaljevali bomo tudi drugod, predvsem pa namenili več aktivnosti trženju.

Gotovo je bilo največ narejenega na področju informatizacije PZS. Vzpostavitev planinskega informacijskega sistema Naveza je bil zalogaj, ki smo ga zmogli z dobrim sodelovanjem s planinskimi društvi. Že nekaj let imamo člane vnesene v centralni register članstva, kar nam je omogočilo nadgradnjo sistema zavarovanj, poleg tega nam Naveza omogoča še veliko nadgradenj in nove funkcionalnosti.

Pridobitev, ki je trenutno v ospredju, so novi poslovni prostori PZS v velikosti 365 kvadratnih metrov, ki so dostopni z obvoznice in imajo devetnajst lastniških parkirnih prostorov. So primerno urejeni in imajo veliko sejno sobo, ki jo lahko tudi pregradimo. Omogočala nam bo izvedbo sej UO PZS, izvedbo večine zborov komisij, programov usposabljanj in ostalih dogodkov. S tem smo izpolnili zahteve, ki smo jih postavili na začetku nakupnega postopka. Preureditev in prilagoditev prostorov našim potrebam smo izvedli v dveh mesecih, vsi koordinacijo med različnimi izvajalci smo opravili sami. Pomembno je tudi, da smo investicijo financirali s kupnino, ki smo jo dobili za stare prostore.

UVODNIK

Seveda nam ob stalnem izzivu nadgrajevanja aktivnosti, ki smo jih uspeli realizirati, ostaja še nekaj področij, s katerimi se bo moralo spopasti novo vodstvo PZS. Treba se bo še intenzivnejše vključevati v zakonodajne postopke, da se bo glas PZS slišal in v večji meri upošteval ter s tem ščitil prostovoljno delovanje društvenih delavcev in jim zagotovil primerno mesto v družbi. V zadnjem obdobju smo vse prevečkrat pričali primerom, ko sprejeta zakonodaja kljub poslanim pripombam in predlogom ovira društva pri izvajanju aktivnosti in jim nalaga birokratska bremena, velikokrat strožja, kot jih od oblasti zahtevajo zakonodaja in direktive EU. Kljub vloženim naporom ostaja odprtih še nekaj izvedbenih nalog, ki izhajajo iz sprejetega Zakona o planinskih poteh, predvsem bo potrebno zagotoviti celovito sistemsko financiranje njihovega vzdrževanja. Enako s planinskimi kočami, ker planinska društva, upravljavci koč, potrebujejo ustrezne razpise za ekološko in energetska sanacija ter obnovo. Slovenija se predstavlja kot zelena in zdrava destinacija za vrhunska doživetja s 5*, ki temeljijo na trajnostnem turizmu. Planinske poti in kočice so osnova, zato verjamem, da bomo v to prepričali tudi odločevalce na tem področju in društvom zagotovili primerljive pogoje s tujino. Odprto ostaja zagotavljanje potrebne infrastrukture za športno plezanje. Z uvrstitvijo te panoge na OI v Tokio leta 2020 (težavnostno, balvansko in hitrostno plezanje) smo se soočili z dejstvom, da v Sloveniji nimamo ustrezne plezalne stene za hitrostno plezanje. Prihodnost nas pričakuje z novimi izzivi, morda še z večjo intenzivnostjo, kot je bilo to v prvih 125 letih obstoja, gotovo pa bodo izzivi drugačni. Verjamem, da bomo našli dovolj energije in volje za spopadanje z njimi in njihovo reševanje. To nam bo omogočilo nadaljnji razvoj in uspešno delovanje planinske organizacije še vrsto let.

Matej Planko

UVODNIK

1 Pogled naprej ob časovnem mejniku

Matej Planko

125 LET PZS

4 Zgodba trinajstih predsednikov

Dušan Škodič

125 LET PZS

13 Stopnja razvitosti planinstva je visoka

Zdenka Mihelič,
Vladimir Habjan

INTERJUJ

18 Andreja Jagodic

Marta Krejan Čokl

MOGOČNEŽ NAD ZILJSKO DOLINO

22 Gora s podporom in spomini dveh narodov

Simon Trießnig

ISLANDIJA

25 Ledena dežela

Mojca Rejc

ZGODOVINA

28 Vodena strela na Uršlji gori

Kristijan Jezernik

KOLUMNA

32 Mont Blancu v bran

Tone Škarja

Z NAMI NA POT

34 Lepotci Bledih gora

Andrej Mašera

MAKEDONSKE GORE

43 Zahodna makedonska magistrala

Lidija Kmet

NEKDANJA MEJA

46 Od Solarjev do Kuka

Olga Kolenc

DOŽIVETJE

49 Iz spominov polomljenega rimača

Mire Steinbuch

KRAJEVNI LEKSIKON

52 Novo ime za Spodnje Bohinjske gore

Andrej Stritar

PLANINSKA ORGANIZACIJA

54 Podelitev priznanj najuspešnejšim

Po sporočilu za javnost povzela Irena Mušič Habjan

PLANINSKO GOSPODARSTVO

56 Rezervacijskega sistema v kočah še ne bo

Zdenka Mihelič

U SPOMIN

58 Miss Elizabeth Hawley

Tone Škarja

GEO IZLET

60 Razkriti geološki zakladi plazu Stože

Matija Križnar

UREME

62 Hoja skozi oblak

Veronika Hladnik

MINIATURA

63 Pot

Peter Soklič

RAZMIŠLJANJE

64 Podiranje (lastnih) meja

Anja Intihar

PLANINSKE POTI

65 Ta pot nam je veliko podarila

Ruža Tekavec

PLANINČKOV KOTIČEK

66 Pot škratka Kovačka

Mira Hladnik

NARAVA

67 Mala zimska presenečenja

Ivan Premrl

PLANINSKA ORGANIZACIJA

68 Razmišljanje ob obletnici PZS

Danilo Škerbinek

FILM

69 Teden Festivala gorniškega filma

Po sporočilu za medije povzel Mire Steinbuch

70 NOVICE IZ VERTIKALE

71 NOVICE IZ TUJINE

74 ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

74 LITERATURA

77 PLANINSKA ORGANIZACIJA

80 TRIGLAUSKI NARODNI PARK

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.

Zgodba trinajstih predsednikov

Kratka zgodovina naše planinske organizacije

Ozirati se na zgodovino naše planinske organizacije je podobno kot razglabljeti o nekdanji modi. Kar je bilo nekoč drzno, se danes zdi monotono, kar je bilo predrzno, zdaj deluje otročje. Mnogim diši po nostalgiji, nekaterim zgolj po naftalinu. Takšna je zgodovina, ker jo soustvarjamo ljudje, ki se neprestano spreminjamo.

Minilo je stoletje in četrť, odkar so slovenski planinci ustanovili Slovensko planinsko društvo (SPD). V tem času je organizacijo vodilo dvanajst predsednikov, ki so vsak na svoj način pustili pečat, ki je bil hkrati ogledalo aktualnega časa. Zato bo najbolje, da se ozremo kar na leto 1893, ki velja za rojstno letnico našega organiziranega planinstva.

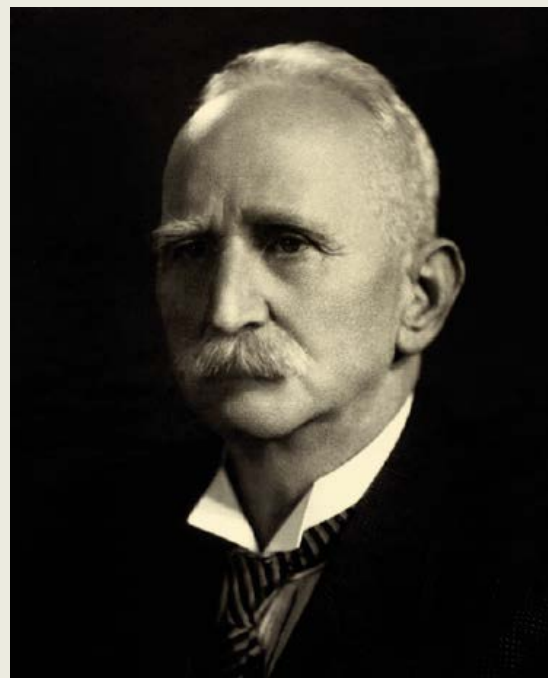
Začetki so bili težki, vendar idilični. Obstajala je ena glavna skrb vodstva (Nemci oziroma ohranjanje slovenskega lica naših gora) in ena športna dejavnost, s katero so se tedanji planinci ukvarjali. To je bila običajna "turistika" oziroma hoja v gore po označenih poteh. Če je bilo treba, tudi v spremstvu najetega vodnika. Po dveh letih so ustanovitelji začeli izdajati še glasilo Planinski vestnik, po katerem so poleg koristnega čtiva med članstvo posredovali ideje in smisel obstoja SPD. Vse ostalo je bilo manj pomembno. Vladala je prijateljska sloga in vodstvo se je po

spominih planinskega pisatelja in funkcionarja SPD, Janka Mlakarja, lahko posvečalo debatam ob vrčku piva, v okviru katerih so složno reševali pereča vprašanja. Maloštevna planinska družba pod vodstvom blagega profesorja Frana Orožna, ki je prevzel predsedovanje, je na ta način preživela prvih petnajst let. Idilo jim je sčasoma pričela nekoliko kvariti mladina iz lastnih vrst, ki jo je umirjena turistika, omejena na glavno sezono, začela dolgočasiti. Našli so se ljubitelji gora, ki so jih gore vabile tudi pozimi, na smučeh, nekateri so celo plezali in začenjali z raziskovanjem podzemlja. Niti vodstvu niti predsedniku SPD ni bilo vseč, da se jim osnovna turistovska ideja izrojeva. Storiti se je dalo bore malo, saj je šlo za naravni razvoj. SPD je bila v temelju zasnovana bolj kot politična in manj kot športna organizacija. Šport pa je bil tisti, ki je gnal prihajajočo mlajšo generacijo. Pisanje pravil in razburjanje, da SPD ne bo nikoli

Fran Orožen, 1893-1908

Fran Tominšek, 1908-1931

**Predsedniki
Planinske zveze
Slovenije:**

podpirala "vratolomne turistik", na mlajše ni imelo posebnega učinka. Po drugi strani je bila nemška stran v letih, ki so že dala slutiti krhke temelje avstro-ogrske monarhije, tedaj najbolj agresivna.

V ospredje je leta 1908 stopil odločnejši mož, pravnik in narodni ideolog Fran Tomišek. Postal je drugi predsednik SPD in pod njegovim vodstvom je v naslednjih letih zrastle mnoge novih, tudi zahtevnejših planinskih poti, planinskih postojank in podružnic SPD.

Sledila je prva svetovna vojna, ki je naredila planinski organizaciji mnogo škode v obliki poškodovanih ali odvzetih planinskih koč. Po drugi strani je vojna z razpadom monarhije in pridružitvi našega naroda kraljevini južnih Slovanov, odpihnila nemško nevarnost, s tem pa omajala temelje SPD s poslanstvom, za katero je bil zasnovan.

Mladi "vratolomniki" so se leta 1921 organizirali v Turistovski klub Skala (TKS) z željo, da bi še vedno ostali ob strani SPD. Ta pa se z osamosvajanjem podmladka kot kakšni preveč skrbni starši ni želela sprijazniti. Nesreče, ki so se dogajale, so dvignile precej prahu in tudi časopisnega zmerjanja skalašev s samomorilci ni manjkalo. Mladine to ni omajalo. Vleklo jih je v stene in smučine, zanesli so se predvsem nase, saj so izhajali iz njihovih vrst tudi gorski reševalci. Minevala so leta in število skalašev je naraščalo. S pomočjo ideološkega vodje dr. Henrika Tume so leta 1929 prvič napeli svoje mišice.

Na občnem zboru SPD so padli očitki, da je SPD postal gostilniška in hotelska organizacija, ki ji ni dosti mar za športno in kulturno delo. Kljub ostrim razpravam se ni zgodilo nič. Stara struja je ostala in tekla dalje v svojem koritu, mlada pa se je na videz pomirila. A toliko bolj je zaspano garnituro SPD presenetila na občnem zboru leta 1931 z vnaprej

125-letnica ustanovitve slovenske planinske organizacije je visok in spoštljiv jubilej. Pripoveduje o dolgi poti navzgor, o brez števila prehojenih korakih organiziranega gorništvja na Slovenskem. Prav je, da ji posvetimo posebno pozornost. Gorništvjo je pomemben del slovenske biti. Razgled z vrha je, ki odpre pogled. Je hkrati drzna, preudarna in ustvarjalna sila, ki združuje predane ljudi in smeje ideje. Zavezanost tradiciji in druženju z ljudmi, doma in v svetu, je nemara najpomembnejša vloga Planinske zveze Slovenije in vanjo vključenih društev ter je hkrati izpolnitev želje tisočih posameznikov in posameznic, ki imate radi slovenske vršace. Ob tem vam ni težko storiti kaj tudi za druge: prostovoljstvo je za marsikoga izmed vas pomemben del življenjskega poslanstva. Zato vsem skupaj želim, da bi znali ohraniti in še naprej plemeniti slovensko gorništvjo. Da bi bil vaš korak lahak in da bi imel vsak vzpon varen sestop! Iskrene čestitke.

Borut Pahor,
predsednik Republike Slovenije

pripravljeno kandidatno listo in polno udeležbo, zaradi katere je gladko zmagala na volitvah. Prišlo je do neizbežne menjave generacij.

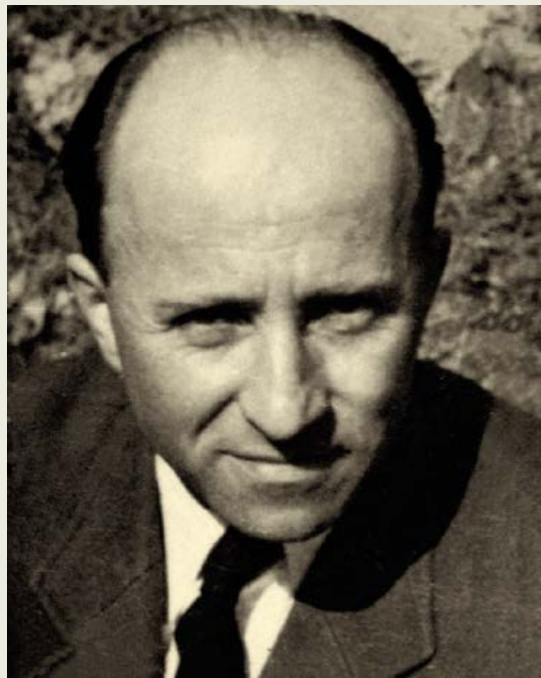
Tretji predsednik SPD, dr. Josip Pretnar, je bil skalašem seveda naklonjen. Slovenski plezalci so dobili krila in začeli loviti za rep evropski alpinizem, ki se je oddaljil že za skoraj dve desetletji. Iz obdobja med svetovnima vojnama se spomnimo predvsem številnih junaških podvigov naših navez, ki jih je bralcem približal Planinski vestnik. Nekatera imena so dobila med planinsko javnostjo kar nekoliko zvezdniški sijaj, čemur sta veliko pripomogla tudi prva posneta slovenska celovečerca; *V kraljestvu Zlatoroga* in *Triglavske strmine*. V njiju so se kot igralci znašli tedanji najboljši alpinisti, na čelu z Jožo Čopom.

Sledila je druga svetovna vojna, ki je pometla s staro miselnostjo, in planinstvo ni bilo nobena izjema. Bilo je veliko zmede, v kateri se ni vedelo, kdo

Josip Pretnar, 1931-1946

France Avčin, 1946

Vlasto Kopač, 1946-1948

je kdo. SPD je prenehala obstajati. Planinstvo se je nekaj časa iskalo v Fizkulturnem odboru Slovenije in nato v Odboru za planinstvo in alpinizem Fizkulture zveze Slovenije. Za tem je nastalo Planinsko društvo Slovenije, vse to se je zgodilo v le nekaj mesecih. Prejšnjega predsednika Pretnarja je nasledil inženir France Avčin in leto kasneje njega arhitekt Vlasto Kopač. Glasilo Planinski vestnik je bilo

Fedor Košir, 1948-1965

preimenovano v glasilo Gore in ljudje. Bilo je res burno obdobje.

Z letom 1948 se je neumnost s preimenovanjem glasila po tihem preklcala, ponovno je izšel Planinski vestnik. Istega leta je bila ustanovljena Planinska zveza Slovenije, ki ji je predsedoval pravnik in državni funkcionar Fedor Košir. Prejšnji predsednik Vlasto Kopač se je namreč čez noč znašel v montiranem povojnem procesu in se za štiri leta po krivici preselil za rešetke. Na glas takrat o neverjetni obtožbi prvega moža slovenskih planincev ni nihče upal spraševati ...

Govor novega predsednika na ustanovni skupščini PZS je napovedal spremembe v miselnosti in

Tomaž Banovec, 1979-1987

Planinska zveza Slovenije ima za Slovence tako velik pomen kot samo planinstvo – definiralo je slovensko krajino in našo kulturo, nas same. Slovenci planinarimo po nešteti pohodniških, tematskih ali učnih poteh, zaradi katerih so naša hribovja in gore dostopnejši. Tu se moramo najprej zahvaliti Planinski zvezi, ki s svojimi društvi za te poti skrbi, in predvsem zato, ker v nas neguje spoštljiv odnos do narave. Prav tako se ji moramo zahvaliti za poučevanje mladih in vzgajanje novih planinskih vodnikov, ki ob vzponih vodijo manj izkušene ter tako preprečujejo nesreče in varujejo življenja. Že dejstvo, da naš državni grb krasi najvišji slovenski vrh – Triglav, pove, da smo na naše čudovite gore in naravo še kako ponosni. In tako je tudi prav. Na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo se zavedamo pomena negovanja pohodništva in skrbi za varne gorske poti, zato smo v Zakonu o spodbujanju razvoja turizma namenili pozornost tudi planinskim in tematskim potem. Tudi nova Strategija razvoja turizma opredeljuje gibanje v naravi kot ključni produkt turistične ponudbe. Z nadaljnjimi aktivnostmi na področju razvoja in promocije turizma Slovenije želimo tako nadgraditi prepoznavnost naše dežele, ne le kot privlačne, zelene, aktivne in zdrave 5-zvezdične butične destinacije v osrčju Evrope, temveč tudi kot dežele, kjer preplet čudovite narave in bogate kulturne tradicije ponuja nepozabno izkušnjo. Ob tem visokem jubileju čestitam Planinski zvezi Slovenije in ji želim na njeni nadaljnji poti še mnogo uspešnih in predvsem varnih vzponov. Srečno!

Zdravko Počivalšek,
minister za gospodarski razvoj in tehnologijo

Miha Potočnik, 1965-1979

vrednotah: pred prvo vojno je SPD temeljila na nacionalnem boju za slovenske gore, med obema vojnama v obdobju kraljevine sta bila planinstvo in alpinizem predvsem sama sebi namen in nista imela višjih ciljev. Po novem pa bo planinstvo dobilo širši razmah in fizikalni pomen (da ne omenjamo političnih vrednot, op. a.). Smernice za to so prišle z vrha države. Sprememba državne ureditve pač ni salonsko dejanje in to se je poznalo tudi v planinski organizaciji, ki je potem v resnici začela širiti svoje vrste. Članstvo je pod Koširjevim vodenjem in s poudarjeno usmeritvijo na pospeševanje dela planinskih društev in še posebno z mladino doživljalo velik razmah. Ustanovljena je bila Mladinska komisija,

Marjan Oblak, 1987-1989

Planinstvo kot način življenja je blizu velikemu številu državljanek in državljanov. Razveseljivo je, kako zelo so obiskane slovenske planine, kočje, koliko ljudi svoj prosti čas, in nemalokrat tudi dopuste, preživlja v gorah. Še posebej me veseli, da lepote gorskega sveta spoznavajo že najmlajši, bodisi s starši bodisi včlanjeni v planinske krožke, ki delujejo v šolah, pa tudi že v vrtcih. Izjemni ter mednarodno uspešni in cenjeni so športnice in športniki, ki tekmujejo v športih pod okriljem Planinske zveze Slovenije. Tako je ravno v začetku leta Bloudkovo plaketo za pomemben prispevek k razvoju slovenskega športa prejel Gorazd Hren. S svojim izjemnim trenerskim delom je pripomogel k odličnim rezultatom tekmovalk in tekmovalcev v športnem plezanju. Ena od tekmovalk pod njegovim okriljem je bila tudi lanskoletna dobitnica Bloudkove plakete Janja Garnbret, ki je postala svetovna prvakinja, dvakratna zmagovalka svetovnega pokala v težavnosti in kombinaciji ter zmagovalka svetovnega pokala v balvanih. Alpinistični podvigi slovenskih alpinistov in alpinistk pa so že desetletja mednarodno odmevni in se umeščajo v svetovni vrh. Izjemen je prispevek Planinske zveze Slovenije, ki skrbi za varovanje gorske narave, za urejanje gorskih poti, za upravljanje planinskih koč, zavetišč in bivakov, za izobraževanje. Kot ena najbolj množičnih nevladnih in prostovoljskih organizacij Slovenije ter kot najbolj množična športna organizacija ima Planinska zveza Slovenije izjemno plemenito in družbeno pomembno poslanstvo. Za to se vsem, ki ste zaslužni za to, zahvaljujem za opravljeno delo. V prihodnje pa želim, da se zveza tako kakovostno kot doslej razvija ter deluje in opravlja svoje izjemno poslanstvo tudi v prihodnje.

Dr. Maja Makovec Brenčič,
ministrica za izobraževanje, znanost in šport

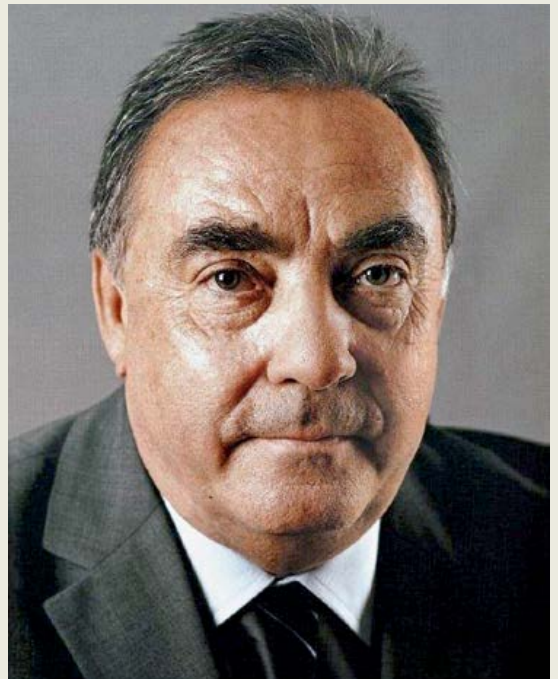
ki je izobraževala vodniški podmladek planinskih društev, osnovnih celic PZS. Število članov iz prvih povojnih let se je kmalu početverilo. Veliko je bilo storjenega pri obnovi poti in poškodovanih koč, ustanovljena je bila Planinska založba. Košir je zastavico po sedemnajstih letih učinkovitega dela

Jože Dobnik, v. d. predsednika

Andrej Brvar, 1990-2001

Franci Ekar, 2001-2010

V izjemno čast in osebno zadovoljstvo mi je, da imam možnost z vami deliti nekaj misli v svojem imenu in v imenu Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez. Visok jubilej, ki ga praznujete v letošnjem letu, natančneje 27. februarja, ni samo priložnost za izjemen statistični pregled vašega delovanja v 125 letih, je izjemna priložnost za zahvalo in pohvalo vsem generacijam planincev od ustanovitve prvega Slovenskega planinskega društva do danes. Vsebinsko ste v preteklosti naredili neprecenljivo veliko za Slovenijo v vseh pojavnih oblikah družbene ureditve, največ pa zagotovo v ohranjanju prečudovite narave v slovenskem gorskem svetu, kar ste redno objavljali tudi z zapisi v reviji Planinski vestnik od leta 1895 naprej. Dovolite mi, da vam v imenu Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez izrazim iskreno zahvalo za vaš prispevek k vsemu omenjenemu, predvsem pa iskreno športno zahvalo za razvoj slovenskega rekreativnega športnega udejstvovanja in hkrati doseganja vrhunskih športnih rezultatov. Z vašim vstopom v družino olimpizma leta 2000 je slovensko olimpijsko gibanje pridobilo dodano vrednost, ki jo lahko prispeva samo organizacija, ki šport dejansko goji kot način življenja. Z vstopom ste olimpijskemu duhu dodelili nov zagon in zaupanje, da je šport največji povezovalac najboljših življenjskih vrednot, poln upanja in želja po boljšem in lepšem. Ob vstopu v naslednjo 125-letnico se vam zahvaljujem za odlično sodelovanje in vam želim, da bi bil ves vaš trud poplačan z osebno srečo vsake planinke in planinca v izraženem in živečem pogumu ter zanosu vašega načina življenja. Naj končam z nekoliko prirejenimi mislimi Frana Milčinskega Ježka: »Roka ti ne seže gor na vrh neba, samo do vrha gora, vendar naj zvezda z neba vedno utrne srečo, ko si na vrhu gora«. Naj bo prihodnost vaše in naše Planinske zveze polna novih priložnosti, idej in odločitev, ki bodo ponovno prinesle ustvarjalne ideje, modre odločitve in zagotovljen uspeh – ter tudi pričakovanja in sanje, tudi tiste, ki ste jih postavili visoko nad gore, nad oblake.

Bogdan Gabrovec,
predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije –
Združenja športnih zvez

predal nekdanjemu članu "zlate naveze", dr. Mihu Potočniku.

Kot smo izvedeli iz pogovorov Marjana Raztresna za Planinski vestnik, je legendarni častni predsednik PZS Potočnik tedaj privolil v funkcijo, ki so mu jo ponudili že takoj po vojni, ko je bil še direktor jeseniške železarne. Takrat ga funkcija ni mikala, leta 1965 pa je privolil. Njeno delovanje je poznal, po drugi strani pa je najhujši vihar že minil in se je laže odločil, da zgrabi krmilo naše najmnogičnejše prostovoljne organizacije. Ta si je naslednje leto končno našla varen pristan (prva leta sicer le kot podnajemnik, op. a.) na Dvorčakovi 9 v Domu slovenskih planincev Zlatorog po tem, ko je leta 1958 po požaru na Likozarjevi ulici postala brezdomec.

Potočnik je bil zaljubljenec v alpinizem, deset let je bil v Himalajskem odboru. V letu njegovega prevzema PZS je bila izvedena že druga himalajska odprava, ki je predstavljala dober temelj umeščanju slovenskega alpinizma na svetovni zemljevid. Kmalu po izkušnji z vodenjem železarne je Potočnik postal funkcionar, ki je prijateljeval s pomembnimi političnimi osebnostmi, kar mu je mnogokrat olajšalo pot do potrebnih sredstev ali dovoljenj. V njegovem času so slovenski alpinisti začeli loviti mednarodne dosežke, nastala je ekspanzija odprav v visoka tuja gorstva. V zgodovino se je Potočnik zapisal kot zmeren in ljudski politik, ki je v prvo vrsto postavljaval pravo planinstvo brez plehkkih parol. Planinstvo se je nezadržno širilo, o gorah se je govorilo na radijskih valovih in o dosežkih alpinistov redno pisalo v časopisih. Tudi z njegovo močno podporo je prišlo do povečanja doma na Kredarici v današnje gabarite, pri čemer se je zavzel, da doma ne bi poimenovali po politični osebnosti. S tem je vizionarsko prihranil ponovno preimenovanje, na katerega gotovo ne

Bojan Rotovnik, 2010-2018

bi dolgo čakali. Ko je v letu 1979 po štirinajstih letih predsedovanje predal nasledniku, je bil lahko zelo zadovoljen z vzponom naših himalajcev na Everest, ki je sledil le štiri leta po vzponu na prvega "slovenskega" osemtisočaka.

Tomaz Banovec, geodet, ki je stopil v čevlje priljubljenega Potočnika, se je dobro zavedal, da so zlati časi planinske organizacije blizu nekega viška, ki ga ne bo mogoče preseči. Kljub mladosti je imel že veliko planinskih izkušenj. Bil je podpredsednik PZS v prejšnjem mandatu, bil je tudi načelnik Mladinske komisije. Številčnost planinskih vrst se je še kar večala in presegla številko 100.000 članov. To je bila inercija preteklih let in sistema, ki je temeljil na množičnosti, ki ji je bilo marsikaj podrejeno. Meje so bile deloma zaprte, motoriziranost ljudi je bila relativno slaba in obstajala je velika skupna država. V teh pogojih je množično planinstvo cvetelo na rodovitni podlagi. Na podlago pa se je v resnici bolj malo gledalo. Množičnost in ekologija gresta težko z roko v roki. Po gorah so rasle počitniške hišice, obujali so se načrti za gradnjo žičnic v osrčje Triglavskega parka. Glas o varovanju okolja, da "se pri nas z naravo dela, kot da nas je deset milijonov", je bil vedno glasnejši. PZS je postala veliko gospodarstvo, v katerem je vsak iskal svoje mesto. Tudi slovenski alpinizem je dosegal vedno odmevnejše rezultate v svetovnem merilu in ob tem pričakoval pripadajoči delež. Po dveh mandatih je štafeto od Banovca leta 1987 prevzel izkušeni planinski delavec (že nekaj let je vodil največje društvo PD Ljubljana - Matica) Marjan Oblak.

Zadnja leta skupne države so bila čudna. Planinstvo je bilo masovno in v planinski organizaciji je bilo precej denarja, ki pa so mu nestabilni časi z visoko inflacijo hitro jemali vrednost. Marjan Oblak se je

Sijajna preteklost je tudi njena prihodnost

Razmišljanje častnega člana PZS ob 125-letnici

Obiskoval sem drugi razred nižje gimnazije v Murski Soboti, ko nas je strogi, a pravični profesor matematike Ernest Kučan peljal na šolski izlet na Pohorje, Areh in Ruško kočo. Dva dni smo križarili po Pohorju in v svoje dnevnike nabirali žige tamkajšnjih planinskih koč in sindikalnih domov. Tisti prvi iz Ruške kočice je imel tudi znak Planinske zveze Slovenije. To je bilo moje prvo srečanje z organizacijo slovenskih ljubiteljev in varuhov slovenskih gora. Res smo že poprej hodili po hribovju mojega rodnega Goričkega, a šele ta otroško doživljata pohorska dogodivščina je mene in še nekaj mojih prijateljev za vselej zavezala slovenskim goram. Od takrat je minilo že petinšestdeset let.

Težko bi naštel vse vrhove slovenskih gora, na katere sem prisopihal in z njih občudoval lepote domovine, ki ji je težko najti enako v svetu. Najbrž bi laže naštel tiste, ki sem jih morda spregledal ali pozabil. Na teh pohajanjih po gorah sem srečal mnoge izjemne ljudi. Spoznaval sem, kaj v gorah pomenijo tovarišstvo, solidarnost, človečnost, plemenitost in pogum – vrednote, ki tam dobijo poseben pomen.

Med alpinisti, ki so osvajali najtežje smeri v tujih gorstvih in v domačih gorah, med gorskimi reševalci in vodniki sem dobil dobre prijatelje. Zagotovo številnih vzponov ne bi opravil brez njihovega spodbujanja in pomoči. Tudi izgubil sem številne, ker so jih vzele nesreče, ko so morda hoteli preveč, ko so pomagali reševati življenja drugih, ko jim je zdrsnilo na sicer nešteto krat varno prehojeni poti. Žaloval sem za njimi in sočustvoval z njihovimi svojci in prijatelji, ki so ostali in imeli več sreče, da jim je gora prizanesla. Ostali so v mojem spominu daleč tam v zadnjem bivaku, v snežnih plazovih in skalnih podorih daleč od doma. Bral sem številne izvrstno napisane knjige, ki so jih o naših in tujih gorah ter podvigih daleč od doma ustvarjali naši planinci. Z njimi so mi približali ta svet skozi svoje doživljanje njegovih lepot, nevarnosti in izzivov. Vse to se je dogajalo leta kasneje po mojem prvem pohorskem izletu.

Vse pa je bilo na različne načine povezano s Planinsko zvezo. Nemogoče se mi zdi o slovenskih gorah razmišljati brez naše organizacije. Skoraj pregovorna ljubezen Slovencev do gora je tesno povezana s Planinsko zvezo. Že boj Slovencev za vrhove naših gora in njihova slovenska imena v času, ko je bila lakota tujcev, da bi si jih prisvojili, najmočnejša, pove veliko o našem domoljubju in o tem, zakaj je vse do danes prav Planinska zveza Slovenije skozi različna obdobja, ki smo jih preživeli kot narod, ostala na braniku domovinske zavesti. Težko je pisati objektivno zgodovino slovenstva in boja za naše meje, ne da bi vanjo vpisali tudi prispevek slovenskih planincev. Zgodovina je pravzaprav en sam neskončen niz zgodb, ki gradijo nikoli končano pripoved. Planinci vanjo s ponosom vpisujejo svoje zgodbe. Sijajne in navdušujoče, kot je iz naše najnovejše zgodovine tista, ko so na dan razglasitve rojstva slovenske države na njenem najvišjem, globoko zasneženem vrhu zasadili zastavo in zapeli himno. Zelo dolg bi bil pogled v vse, kar je zaznamovalo 125 let delovanja naše Planinske zveze. Navdušujoč je njen prispevek k slovenskemu ozaveščanju o odgovornosti, ki jo imamo ljudje do narave in do tega, da jo čim manj poškodovano zapustimo zanamcem. Celi rodovi so se že zvrstili na seznamu njenih pripadnikov. To pove dovolj o tem, kako svojo organizacijo vrednotijo in so ji zvesti njeni člani. Bilo bi prav, da bi jo tako, njeno delo in poslanstvo, ki ju opravlja, vrednotili tudi upravljavci države. V naš čas prinaša bogato in spoštljivo dediščino. Ta dediščina, njena sijajna preteklost, je tudi njena prihodnost. V novih časih, z novimi ljudmi, a z isto ljubeznijo in odgovornostjo do slovenskih gora, slovenskega občestva in naše domovine.

Milan Kučan,

bivši predsednik Republike Slovenije in častni član PZS

zaradi bogatih strokovnih izkušenj (vrsto let je delal v gospodarstvu) s finančnimi problemi uspešno spopadel. Bil je zelo prizadeven in pripaden, zaradi česar si je prislužil veliko priznanje sodobnikov. Brez njegovih finančnih sposobnosti tedaj dom na Kredarici ne bi bil dokončan.

Po dveh letih, ko se je skupna država že glasno parala po šivih, je Marjan Oblak mesto prepustil mlademu inženirju tehnične matematike Andreju Brvarju. Prišlo je do statutarnih zapletov med volitvami na skupščini, ki je ironično, potekala v ljubljanskem domu JLA. Sproti so morali iskati rešitve, bile so

PZS za rojstni dan v novih prostorih

Pred 125 leti je bila ustanovljena slovenska planinska organizacija in za tako visoko starost se spodobi temu primerno darilo. Planinska zveza Slovenije (PZS) si je in tudi nam planincem podarila največje do sedaj. Prav na rojstni dan, 27. februarja, je na novi lokaciji slavnostno odprla nove prostore.

"Ideja o novih prostorih slovenske planinske organizacije je bila v planinskih vrstah prisotna vsaj dvajset let," je na odprtju novih prostorov dejal vodja strokovne službe PZS, generalni sekretar Matej Planko. Čeprav se nam je Dom slovenskih planincev Zlatorog na Dvorakovi ulici 9 v Ljubljani zdel kot praviljična gozdna hiška sredi betonskih zgradb, v kateri je PZS svoj sedež imela od leta 1961, potem ko je velik požar leta 1958 uničil poslovne prostore na Likozarjevi ulici, pa je idiličnost skozi leta načel zob časa in pokazale so se pomanjkljivosti – stavba je bila dotrajana, težave so bile s parkiranjem, zaradi zapiranja mestnega jedra je bila vse slabša dostopnost. Leta 2003 je PZS imenovala delovno skupino, ki je po izdelanem elaboratu o stavbi predlagala skupščini prodajo prostorov doma Zlatorog in selitev na dostopnejšo lokacijo. "Za realizacijo je

bilo potrebnih petnajst let, lani pa so planinska društva na skupščini v Ajdovščini soglasna podprla idejo o prodaji takratnih prostorov in nakupu novih," je o dolgi poti do novih prostorov povedal generalni sekretar Planko.

Stavbo na Dvorakovi je kupilo podjetje Pandom s Kersnikove ulice iz Ljubljane, skoraj nekdanji sosedje. S kupnino od prodane stavbe je PZS kupila nove prostore na obrobju BTC-ja, jih opremila in tudi uredila. "Nove prostor smo kupili od Hete, pred tem je bilo v teh prostorih podjetje Baumax. Za nakup teh prostorov smo se odločili, ker so izpolnjevali tri ključne zahteve, ki smo jih imeli na začetku nakupnega postopka – enostavno dostopnost z avtoceste, dovolj lastniških parkirišč in velika sejna soba, ki nam bo omogočila izvedbo večjih dogodkov," je razložil generalni sekretar o novih prostorih PZS, ki se raztezajo v drugem nadstropju stavbe na 365 kvadratnih metrih in obsegajo pet pisarn, manjši arhiv, planinsko trgovino z razstavnim salonom, manjšo plezalno steno in veliko sejno sobo, ki se lahko pregradi v tri manjše, pred stavbo pa je tudi devetnajst lastniških parkirišč. Kot je povedal generalni sekretar PZS je to sedaj trajna rešitev. "Seveda se skupščina PZS lahko vedno odloči tudi drugače," je še

V planinski trgovini so si obiskovalci z zanimanjem ogledovali izdelke.
Foto: Zdenka Mihelič

potrebne spremembe statuta, s svojo nesporno avtoriteto je vmes posegel tudi Miha Potočnik. A ker novega predsednika še vedno niso mogli izvoliti, je spomladi sledila izredna skupščina. V vmesnem šest mesečnem obdobju je bil vršilec dolžnosti predsednika Jože Dobnik, ki je izredno skupščino sklical,

toda te se Marjan Oblak protestno ni udeležil. Uma knil se je v društvene vode. Na pragu so bile spremembe, obetala se je nova država in drugačni časi, ki idealistom njegovega kova niso bili pisani na kožo. Novi predsednik Andrej Brvar je bil star komaj 36 let. Bil je nekdanji načelnik Mladinske komisije

dodal. Uradne ure strokovne službe PZS in planinske trgovine ostajajo take kot prej, glede dostopa pa generalni sekretar PZS svetuje: "Vsem obiskovalcem svetujemo, naj pridejo s Kajuhove ulice, čeprav jih navigacija pogosto pripelje zadaj."

Prostorom je PZS želela dati čim več planinskega duha, zato vas bodo na hodnikih spremljale panorame gora, začnši daleč na vzhodu z Donačko goro in prek Pohorja v Kamniško-Savinjske Alpe. Vključena je tudi panorama Julijskih Alp, ki se od Bohinjskih gora izteče v notranjsko sredogorje. "V prostorih so ustrezno mesto dobile fotografije vseh dosedanjih predsednikov PZS ter darila, zahvale in priznanja planinskih društev, sorodnih organizacij in državnih institucij. Pri načrtovanju in izboru opreme smo upoštevali tudi zahteve po zdravem delovnem okolju in ergonomiji delovnega mesta. Verjamem, da se bomo tako zaposleni kot ostali obiskovalci v prostorih dobro počutili in bo v njih planinska organizacija uspešno delovala vrsto let," je ponosno pripovedoval vodja strokovne službe PZS. Ravno na praznični dan je PZS dobila tudi certifikat zdravju prijazna organizacija, projekta, ki poteka pod okriljem Športne unije Slovenije.

O Slovencih in dediščini 125 let planinske organizacije je na novem sedežu PZS spregovoril zgodovinar dr. Peter Mikša, kulturno noto pa je dogodku dodala vokalna skupina Triglavski zvonovi iz Mojstrane in z Dovjega.

Odprtja so se udeležili številni planinci, planinski funkcionarji, nekdanja predsednika PZS Andrej Brvar in Franci Ekar, delegacija Planinske zveze Hrvaške, predsednik Planinske zveze Bosne in Hercegovine Zehrudin Isaković ter drugi gostje. Za konec prazničnega dne, v katerem so se predstavniki PZS dopoldne srečali tudi s predsednikom vlade Republike Slovenije dr. Mirom Cerarjem in položili cvetlice pri spominski plošči na pročelju blagovnice Nama v Ljubljani, na ustanovnem mestu Slovenskega planinskega društva, je predsednik PZS Bojan Rotovnik, govornik v novih prostorih PZS, poudaril: "Upam, da bodo ti prostori postali novi dom slovenskih planincev, stična točka ljubiteljev gora v urbanem okolju glavnega mesta. Praznovanje 125. obletnice se je z odprtjem novih prostorov začelo, vsekakor pa se bomo visokega jubileja spomnili še na različnih planinskih prireditvah v letošnjem letu."

Zdenka Mihelič

O slovenski gorski identiteti in dediščini 125 let PZS je spregovoril zgodovinar dr. Peter Mikša. Foto: Zdenka Mihelič

Ob 125-letnici Planinske zveze Slovenije planinski organizaciji iskreno čestitam in ji želim še veliko srečnih in uspešnih let! Delo planinske organizacije skozi vsa leta spremljam, zvesto sledim podatkom, zgodovini in njeni prehojeni poti. Vidim, da se je v teh 125 letih veliko zgodilo, PZS je močno napredovala in opravila veliko delo od svoje ustanovitve naprej.

Jože Dobnik,
častni član PZS, v. d. predsednika PZS
ter nekdanji tajnik in podpredsednik PZS

in pripravljen na hitre spremembe, ki so čakale Slovenijo in planinsko organizacijo v letu 1990. Zvezda se je umaknila iz grba PZS, tudi tisto na Aljaževem stolpu je še pred slednjo zamenjala prvotna pločevinasta zastavica. Rahljale so se stare meje in nastale nove. PZS je prekinila vse stike s Planinsko zvezo Jugoslavije, porušeni simboli (križi, kapele) so vstajali od mrtvih in se vračali med žive. Dišalo je po novih delitvah, o katerih planincem nekoč ni bilo mar. A v primerjavi s povojnimi leti je bil to le manjši šum. PZS je kmalu postala samostojna članica UIAA in vseh ostalih združenj, v katere je bila prej vključena prek skupne države. Preurediti je bilo treba vzgojo, izobraževanje vodnikov, določiti odgovornost vodnikov, društev in organizacije. Spremenili in formalizirali so se programi, kategorizacije, pravila ... mnogo pravil. Po drugi strani so se odprla nekatera prej nedostopna območja, ne le ob meji, tudi v notranjosti (Kočevska Reka, Gotenica, Krim).

Vanjo sem uradno vstopil, ko je dopolnila dobrih šestdeset let. Častitljiva starost! V hribe sem hodil že prej, prebiral stare predvojne Planinske vestnike in si po opisih in skromnih skicah predstavljal, kako bom sam plezal. Fizično pa sem do nje prišel v barakah na Likozarjevi v Ljubljani, ravno toliko, da sem bil priča požaru in uničenju novih francoskih najlonk, našega upa za varno plezanje. Sem pa rešil osmojena Človek in Himalaja ter *V naših stenah*. Takratna PZS je imela modro vodstvo, ki se je zavedalo pomena alpinizma in uredilo organizacijo tako, da smo Slovenci kar najhitreje prišli v Himalajo. Sožitje s PZS mi je potekalo skozi alpinizem in tudi vrednotil sem ga skozi njegov pogled. Razmerje vodilnih do alpinizma ni preveč zagreto sledilo dediščini Mihe Potočnika, kar je glede na poreklo delno razumljivo, vendar so takrat postavljene smernice pripeljale PZS v vrh alpinističnih velesil. Uradno sva s PZS skupaj že dlje, kot je bila stara ob prvem srečanju. Zdi se mi zdi že nekoliko ostarela matrona s polnim naročjem pozneje rojenih otrok, med katerimi se alpinizem kar izgublja. A to je odgovornost alpinistov, saj mati ne more drugače, kot približno enako deliti svojo pozornost vsem, posebno še, ker ji merilo, kaj je bolj in kaj manj pomembno, že peša. To je odlično nakazal tudi anemični otvoritveni slavnostni govor z neomembo največjih dosežkov slovenskega alpinizma in planinstva. Je pa v planinstvu in alpinizmu vedno prisotna moč samoobnove. Zanimivo, da čas moje aktivnosti sovпада tudi s stavbo PZS na Dvoržakovi, ki je bila pravi ožiček naravnega v okoliški sivini. Morda bodo novi prostori tudi nova spodbuda.

Tone Škarja,
vrhunski alpinist in vodja številnih naših odprav

Dvanajsti predsednik planinske organizacije po vrsti (če štejemo tudi Jožeta Dobnika, ki je bil po spletu okoliščin vršilec dolžnosti) je postal leta 2001 Franci Ekar. Bil je organizator dela, župan, nekdanji alpinist in človek mnogih funkcij, ki so bile nekaterim tudi preveč moteče. Vsekakor je pripomogel, da je leta 2010 Slovenski planinski muzej, ki so ga naši planinci čakali že dolga desetletja, privedel do odprtja, pod svoje okrilje je PZS vzela tudi turne kolesarje.

Članstvo v planinski organizaciji je vztrajno upadalo vse od osamosvojitve, ko je bilo na svoji najvišji točki (114.200 registriranih). Stari načini pridobivanja članov v spremenjeni državni ureditvi in iskanju novih vrednot, pri čemer je namesto medsebojne povezanosti v ospredje stopal posameznik, niso več delovali. Zdravilo za odtekanje življenjskih moči je vodstvo iskalo skoraj dvajset let, medtem pa izgubilo kar pol članstva. Težko je opredeliti, kaj je v resnici pomagalo ustaviti voz, ki je toliko let drvel navzdol po hribu. Zagotovo je bila zelo pomembna predvsem prirodna ljubezen Slovencev do gora, ki ga je počasi ustavila tam, do koder je segala njena gladina. To se je zgodilo v časovnem obdobju predsednikovanja trinajstega predsednika Rotovnika.

Bojan Rotovnik, diplomirani organizator dela, je prevzel vodenje organizacije pri rosnih 34 letih in tudi on je kot dva od predhodnikov bil pred tem načelnik Mladinske komisije. Svojemu članstvu je želel ponuditi nekaj več s širjenjem palete gornjskih aktivnosti. V ospredju je bilo varovanje narave, ki je postalo nuja, ojačale so se povezave s tujimi planinskimi organizacijami. Malo pred iztekom njegovega drugega mandata v letu 2018 se je preselila še sama PZS, ki je po dobrega pol stoletja zapustila simpatično, a zelo utrujeno vilo Zlatorog ter se ugnezdila v ljubljanskih Mostah, Ob železnici 30 a. V katero smer se bo PZS v naslednjem mandatu odpeljala, pa bo pokazal novi predsednik in njegov čas.

Naj se na koncu opravičim tako pokojnim kot živim predsednikom, še posebno slednjim, če si nalašč nisem vzel prostora, da bi naštel vse ukrepe, spremembe, odločitve, uspehe in navsezadnje tudi kakšne nerodnosti, ki so se jim zgodile. Vsi smo samo ljudje in vodenje prostovoljne organizacije, kakršna je Planinska zveza Slovenije, je vsekakor občudovanja vredno in truda ter odrekovanja polno početje, ob katerem trpi tudi zasebno življenje. Naj bo ta zgodovinski pregled vzet predvsem kot pripoved, saj se je v 125 letih nabralo premnogo kamenčkov v mozaiku, ki pokaže čistejšo sliko šele s časovno oddaljenostjo. Vsem predsednikom pa naj velja ta zapis kot velika zahvala. ○

Viri:

Planinski vestnik, letniki 1895–2018.

Marjan Raztresen: Na planincih spet luštno je, Priloga Več, 30. 6. 2006.

Marjan Raztresen: Zgodbe o alpinistovem izginotju. Planinski vestnik, 1989, št. 12, str. 513–517.

Stopnja razvitosti planinstva je visoka

Bojan Rotovnik, predsednik Planinske zveze Slovenije

Pomembna obletnica naše organizacije in bližnji zaključek dveh štiriletnih mandатов vodenja planinske organizacije sta bila lepa priložnost za pogovor z Bojanom Rotovnikom. Čas hitro teče in kar težko verjamemo, da je teh osem let že skorajda mimo. Z Bojanom smo se pogovarjali pol leta po nastopu mandata, ko je napovedal spremembe. Poglejmo, v katero smer so šle.

PZS je v zadnjih letih pridobila večji ugled kot institucija. Kaj so glavne pridobitve za planinsko organizacijo?

Slovenska planinska organizacija je ena izmed redkih nevladnih organizacij, ki izvajajo tako širok spekter dejavnosti, in ob tem ohranjajo organizacijsko enotnost. Seveda imamo stalne interne razprave in koordinacije, na katerih pogosto prihaja tudi do nesoglasij ter posledično do iskanja kompromisov in najustrežnejših rešitev. Ko pa te dosežemo, do zunanjih organizacij, pa naj si bodo vladne ali nevladne, nastopamo kar se le da enotno in z jasnimi stališči. Predvsem pa se poskušamo ažurno odzivati. Vse to terja veliko časa in energije, a se na tak način postopno pridobiva kredibilnost. Moram pa po osmih letih ukvarjanja z »zunanjo

politiko« PZS žal ugotoviti, da nas zaradi navedenih dejstev marsikje poslušajo, predvsem v državnih organih pa je vse premalokrat prisotna dejanska podpora našim predlogom. Smo tudi v obdobju, ko celotna družba ob vedno večjem obsegu pravnih aktov zaradi dreves ne vidi več gozda. Ob tem vse prepogosto ugotavljamo, da se država do društvene in prostovoljne dejavnosti, ki sta temelj planinskega delovanja, vse prevečkrat obnaša kot »slon v trgovini s porcelanom«. Na en ugoden ukrep kaj kmalu žal dobimo vsaj dva neugodna, ki samo povečujeta pritisk na delo društvenih funkcionarjev, običajno pa še brez posebnega praktičnega učinka. Kako rešiti to zakonodajno enačbo z veliko preveč neznankami, bo eden izmed največjih izzivov planinske organizacije v prihodnje.

Predsedstvo PZS: z leve predsednik Bojan Rotovnik ter podpredsedniki Tone Jesenko, Roman Ponebšek in Miro Eržen ter generalni sekretar PZS Matej Planko. Foto: Manca Čujež

Slovenci smo v tujini prepoznani kot gorniški narod z bogato tradicijo in veliko množičnostjo.

Foto: Miljko Lesjak

odhodkov glede na vsako leto manjše prihodke je bilo težko delo, ki je zahtevalo veliko razumevanja, usklajevanj in prilagajanj, včasih tudi improvizacij. To nam je uspelo predvsem s stalnim usklajevanjem, saj gospodarska kriza za sabo ni pustila kakšnih večjih negativnih posledic.

Lahkotnih odločitev, vsaj pomembnejših, pa ni bilo, saj je organizacijska plat planinstva izredno razvejana, zato morajo vse pomembnejše odločitve čez sito več organov. Ob tem se skoraj vedno razvijejo razprave in soočenje mnenj, po sprejetju pa sledi še težje obdobje izvajanja, kar je v prostovoljski organizaciji vedno poseben izziv.

Zagotovo je bila informatizacija eno izmed najpomembnejših vodil v obeh mandatih, saj je bila na tem

Ob tem vse prepogosto ugotavljamo, da se država do društvene in prostovoljne dejavnosti, ki sta temelj planinskega delovanja, vse prevečkrat obnaša kot »slon v trgovini s porcelanom«.

področju planinska organizacija pred osmimi leti v velikem zaostanku glede na splošne družbene trende. Verjamem, da nam je ta zaostanek uspelo bistveno zmanjšati z različnimi projekti, med katerimi bi izpostavil informacijski sistem Naveza, ki vključuje tudi centralno evidenco članstva, skoraj v celoti prehod na e-korespondenco, digitalni kataster planinskih poti, Planinski geografsko informacijski sistem in ne nazadnje tudi enotno spletišče PZS skupaj s spletnimi stranmi komisij ter mnogimi podatkovnimi zbirkami, ki so na voljo vsem. Poleg informatizacije bi izpostavil tudi prenovo sistema članarine, ki je danes

tako po vsebini kot po ceni primerljiva s članarinami tujih planinskih zvez, v Sloveniji pa smo na tem posodobljenem področju vodilni. Največje spremembe so bile zagotovo uvedba zavarovanja za primer reševanja v tujih gorah z asistenco, možnost spletnega včlanjevanja in preverjanja statusa članstva ter razširitev zavarovalnega jamstva na skoraj vse možne aktivnosti v planinstvu.

Kakšne so dobrobiti za planinsko organizacijo in nas planince, da smo uradno člani kar osmih mednarodnih organizacij?

Slovenci smo v tujini prepoznani kot gorniški narod z bogato tradicijo in veliko množičnostjo. Mnogi tujci so tudi prijetno presenečeni nad stopnjo razvitosti naše planinske infrastrukture, kot so poti, kočice in plezališča. Poleg tega smo Slovenci pogosti obiskovalci vseh pomembnejših gorskih območij na svetu. Če k temu dodamo še velike uspehe naših alpinistov in športnih plezalcev, potem je tudi tujcem razumljivo, da je v Sloveniji stopnja razvitosti planinstva visoka, na nekaterih področjih delovanja, kot so mladi, alpinizem, športno plezanje in prostovoljno vodništvo, pa smo po razvitosti v svetovnem vrhu oz. v družbi najboljših. Ker smo planinci vedno solidarni, z veseljem pomagamo mnogim tujim planinskim organizacijam pri razvoju njihovih dejavnosti, sami pa lahko s tujimi primeri dobre prakse še izboljšamo svoje delovanje. In ravno to je bistvo našega delovanja v mednarodnih planinskih organizacijah, ki se delijo na območne (regionalne, evropske in svetovne) ter na področne (športno plezanje, tekmovalno turno smučanje, pohodništvo po evropskih pešpoteh in reševanje v gorah).

Prav pri članarini je bilo precej sprememb. Uvedena je bila članarina A+, nato tudi ukinjena, iz članarine A+ in A je bila izvzeta naročnina na Planinski vestnik. Zakaj bi se nekdo včlanil v planinsko organizacijo? Kako ga lahko navdušite, da postane član PD?

Poleti leta 2015 smo izvedli anonimno spletno anke-to, v kateri je kar 53 odstotkov od več kot 2000 članov kot glavni razlog svojega članstva v planinski organizaciji navedlo pripadnost oz. podporo planinski organizaciji. Še nadaljnjih 17 odstotkov članov (možno je bilo izbrati samo en odgovor) pa je navedlo, da je njihov glavni razlog članstva ustrezen program dela matičnega društva. Ta več kot dvotretjinska podpora »internim« razlogom za članstvo, ki nas je zelo prijetno presenetila, je bila vzrok, da smo nato več aktivnosti s področja članarine usmerili v promocijo pozitivnih učinkov, ki jih ima delovanje planinske organizacija za vse obiskovalce gorskega sveta, in da lahko vsak posameznik s članstvom v planinski organizaciji vsaj simbolično podpre tovrstne aktivnosti. Še bolj smo spodbujali društva k pripravi vsebinsko pestrega in za različne starostne skupine prilagojenega programa dela, medtem ko smo nivo popustov, ki jih imajo člani pri različnih ponudnikih, in obseg zavarovanj ohranjali na podobnih nivojih.

To, da je bila iz A članarine izvzeta naročnina na Planinski vestnik pa kljub drugačnim predhodnim napovednim nekaterih, tudi uredniškega odbora Planinskega vestnika, ni povzročilo občutnejših negativnih posledic za Planinski vestnik, se pa je močno izboljšalo finančno poslovanje naše revije. Smo pa s tem ukrepom pridobili možnost, da smo članom zagotovili izjemno koristno zavarovanje za reševanje v tujini z asistenco, in na ta način v članstvo privabili kar nekaj posameznikov, ki so bili pred tem člani v tujih planinskih organizacijah ali pa sploh še niso bili včlanjeni.

Kar petnajst odstotkov Slovencev, kar je več kot tristo tisoč Slovencev, se deklarira za planince, kar je izjemno število. Kaj menite, zakaj ni več članov planinske organizacije, ki je v letu 2017 štela 57.148 članov?

Za planinsko organizacijo je še pomembnejši podatek, da so včlanjeni skoraj trije odstotki od vseh prebivalcev Slovenije, kar nas uvršča v svetovni vrh. Največje zasluge za tako veliko razširjenost planinstva imajo seveda planinska društva, ki jih je trenutno 290 in delujejo praktično na celotnem območju Slovenije, nekaj jih je tudi v tujini. Glavna naloga zveze je promocija včlanjevanja ter zagotavljanje kar najboljšega razmerja med ugodnostmi, ki izhajajo iz članarine, ter zneskom članarine. Razlika v številu vseh obiskovalcev gora in člani planinske organizacije je precejšnja že celotno obdobje delovanja planinske organizacije in že dolgo se zavedamo, da je v tem deležu največji potencial za povečevanje članstva. Ker predvidevamo, da večji del obiskovalcev gora ne najde ustreznega stika s planinskimi društvi, smo v zadnjih letih uvedli možnost

včlanitve preko spletne strani zveze, osebno na sedežu zveze in v poletnem času tudi na bencinskih servisih Petrol. Menim, da sta vloženi čas in energija v to že začela prinašati sadove, saj se je v letu 2017 kar 3386 posameznikov oz. skoraj 6 odstotkov na ta način včlanilo v planinsko organizacijo, delež tovrstnih včlanitev pa narašča iz leta v leto. Nadaljnje manjšanje razkora-ka med številom članov in številom vseh obiskovalcev gora pa ostaja izziv tudi za prihodnja vodstva zveze. A doseči 114.207 članov, kolikor jih je bilo v letu 1989, bo zelo verjetno še nekaj časa težko dosegljivi cilj.

Zakaj PZS ustrezno ne ukrepa, ko se planinske kočice ne držijo pravil glede popustov, turistične takse ...? Kot so nam povedali planinci, se čutiljo opeharjene in je zanje zelo moteče, sploh ko so na sproščenem oddihu, da morajo z uradnimi zapisi na spletni strani PZS brez učinka dokazovati, da imajo prav, oskrbniki oz. upravniki koč pa le zamahnejo z roko. Zakaj se PZS sistemsko ne loti ureditve tega problema?

PZS je desetletja določala najvišje cene prenočevanj in nekaterih artiklov v planinskih kočah. Zaradi odsotnosti sistemsko zagotovljenih finančnih virov predvsem za vzdrževanje planinskih koč so morala mnoga društva poiskati nove finančne vire, ki pa so s sabo prinesli nove zahteve. Poleg tega so društva dolžna zagotavljati finančno vzdržno poslovanje planinskih koč, ki v večini poslujejo le nekaj mesecev na leto, so

Za planinsko organizacijo je še pomembnejši podatek, da so včlanjeni skoraj trije odstotki od vseh prebivalcev Slovenije, kar nas uvršča v svetovni vrh.

pa postavljene v okolju, ki zahteva bistveno večje vlaganje kot pri objektih v urbanih središčih. Prisluhnili smo vsem tem argumentom upravljavcev planinskih koč in v letu 2015 izvedli široko interno razpravo, na podlagi katere je skupščina aprila 2016 soglasno sprejela novo določilo statuta, ki določa, da sedaj zveza sprejema samo še višino popusta za prenočevanje, ceno posameznih storitev pa določajo društva sama. PZS še vedno sprejema priporočene najvišje cene prenočevanja in oskrbe, katerih upoštevanje je pogoj za prejem ugodnosti za planinske kočice s strani zveze. Po analizi poletne sezone 2016 in 2017 opazamo, da planinske kočice spoštujejo določene višine popustov za prenočevanje ter skoraj vse ostale priporočene cene. Če kje to ni tako, prosim planince, da o tem obvestijo PZS.

S katerimi največjimi težavami oz. izzivi ste se soočali v vaših mandatih? Ste jih uspeli rešiti in kako?

Prvi mandat predsednika PZS sem začel opravljati maja 2010, ko so se ravno začeli čutili prvi močnejši vplivi gospodarske krize tudi v nevladnem sektorju. V času gospodarske krize se je zmanjšal obseg sredstev iz javnih financ, zmanjšala pa sta se tudi število članov planinske organizacije ter prodaja planinskih

edicij, ki sta pomembna vira za financiranje naših dejavnosti. Vse to je seveda vodilo v nekajletno zaporedno zmanjševanje proračuna zveze, kar je zaznamovalo vse dejavnosti PZS, med temi najmočnejše športno plezanje in vrhunski alpinizem. V večjem delu smo primanjkljaj sredstev iz klasičnih virov uspešno nadomeščali s sredstvi iz različnih javnih razpisov, tako slovenskih kot evropskih, ter s stalnim varčevanjem in racionalizacijo poslovanja.

Zveza je tudi naravovarstvena organizacija – v teh dveh mandatih ste veliko naredili pri povezovanju PZS s sorodnimi naravovarstvenimi organizacijami v Sloveniji. V svojem programu ste si zadali tudi vzpostavitev varuha pravic gora, vendar do tega ni prišlo. Zakaj?

V tej nevladni skupini sorodnih organizacij smo obravnavali predloge zakonov in podzakonskih aktov s področja varstva narave ter društvene dejavnosti. Na tistih področjih, kjer smo uspeli uskladiti stališča, in teh področjih ni bilo malo, smo skupno nastopili v odnosu do države. Poleg tega smo sodelovali pri urejanju problematike lastninjenja kmetijskih zemljišč v lasti društev, pri predlogih sprememb Zakona o gozdovih in pri pripravi predloga za uvedbo samostojne klasifikacije objektov društev ... Državi smo po vzoru iz avstrijske dežele Tirolske podali tudi skupno pobudo za vzpostavitev varuha pravic narave, saj danes verjetno že vsi razumemo, da narava brez hudih posledic ne more prenesti vseh dejavnosti, ki jih v naravnem okolju želi izvajati človek. Ohranitev narave in s tem tudi človeka zahteva doslednejše spoštovanje zakonodaje in samoomejevanja – če tega kot celotna družba nismo pripravljene sprejeti, potem je logična posledica vzpostavitev ustreznega državnega nadzornega organa. Ne glede na široko podporo nevladnih organizacij do uresničitve tega predloga ni prišlo, saj država meni, da je v zakonodaji področje ohranjanja narave že ustrezno opredeljeno. S tem se sicer lahko v večini strinjamo, a jedro problema je v tem, da se zakonodaja s tega področja prevečkrat ne spoštuje ali pa se iščejo neustrezne pravne bližnjice, seveda na škodo narave.

Zdi se, da ste se veliko ukvarjali z institucijami, vendar pa pri nedovoljenih posegih planinska organizacija na terenu ni bila posebno učinkovita. Pripravljena so navodila, kako reagirati, če nedovoljeni poseg opazimo, toda ali je PZS pri kakšnih primerih konkretno protestirala in dosegla kakšen ukrep?

V tem segmentu je osrednja naloga PZS, ki je prostovoljska organizacija, delovanje na področju promocije primernega odnosa človeka do naravnega okolja, kar v zvezi izvajamo predvsem z ustreznim usposabljanjem strokovnih kadrov ter z založniško dejavnostjo in dejavnostjo informiranja. Prav tako je pomembno, da PZS v imenu celotne planinske organizacije sodeluje kot zainteresirana strokovna javnost v postopkih sprejemanja ali spreminjanja zakonodaje s področja varovanja narave ter da v koordinaciji z drugimi sorodnimi nevladnimi organizacijami različnim državnim

organom posreduje predloge za spremembe zakonodaje. Za obe navedeni področji smo izvedli kar nekaj aktivnosti, a predvsem na zakonodajnem področju so bili rezultati žal prevečkrat drugačni od pričakovanih. Moramo se zavedati, da je na tem področju ogromno različnih interesov, ki so še dodatno začinjeni z odločitvami EU, tako da imamo nevladne organizacije bolj malo manevrskega prostora.

Planinski vestnik, najstarejša revija na Slovenskem, ki še izhaja, je kljub vsem spremembam v številnih letih preživela. Tudi zaradi vaše podpore. Ob začetku prvega mandata ste proučevali možnost, da bi ga prejeli vsi člani planinske organizacije. Kaj ste ugotovili? Kaj bi si v Planinskem vestniku želeli prebrati v prihodnosti?

Kjerkoli sem imel priložnost, sem javno poudaril, da smo v planinski organizaciji zelo ponosni na Planinski vestnik, ki je najstarejša slovenska revija, ki še vedno izhaja. Žal pa splošno stanje v družbi ni naklonjeno tiskanim medijem; vseeno pa je razveseljivo dejstvo, da je upad naročnikov vestnika manjši kot pri drugih primerljivih tiskanih medijih. Vzrok je zagotovo tudi v pripadnosti članov oz. naročnikov planinski organizaciji. Kot enega izmed ukrepov za povečanje prepoznavnosti Planinskega vestnika med člani smo želeli vsaj enkrat letno vsem članom poslati tiskani izvod. A če bi nekako še uspeli pokriti stroške tiska dodatnih izvodov, se je ustavilo pri stroških poštne, ki so tako visoki, da tega nikakor nismo mogli vključiti v finančni načrt.

Za ohranitev sedanjih in za pridobivanje novih naročnikov pa je najpomembnejša vsebina, za katero menim, da je v zadnjih letih dosegla ustrezen kompromis med opisi doživljanja gora, nasveti za obiske gora, strokovnimi članki ter novicami iz planinske organizacije. Tako kot je pestra vsebina planinske organizacije, je tudi pester interes naročnikov oz. bralcev, zato je po mojem mnenju prav, da vsak bralec najde nekaj vsebine zase. In ravno vsebinska pestrost in aktualnost sta vsaj zame garancija, da bom po dosedanjih več kot dvajsetih letih, od kar sem bralec in naročnik Planinskega vestnika, to ostal tudi v prihodnosti.

Ali ostajate vpeti v planinsko organizacijo kot funkcionar v PZS še naprej? Na katerem področju in kakšne izzive vidite?

25. novembra 2017 je kar 23 evropskih planinskih zvez ustanovilo Evropsko združenje planinskih organizacij (EUMA), katerega glavni namen je iskanje skupnega stališča evropskih planinskih organizacij do predlogov dokumentov EU, ki posegajo na področje dejavnosti v gorskem svetu. Na ustanovni skupščini sem bil izvoljen v petčlansko vodstvo te organizacije kot podpredsednik. Menim, da morajo imeti predstavniki PZS v mednarodnih organizacijah tudi formalni stik z matično organizacijo, zato s podporo svojega društva, to je PD Šoštanj, kandidiram za voljenega člana Upravnega odbora PZS v naslednjem mandatnem obdobju. Moji prihodnji izzivi v PZS bodo seveda usklajeni s smernicami delovanja novega vodstva, osebno pa

vidim največ izzivov v sodelovanju pri delu v mednarodnih planinskih organizacijah ter v okviru Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez, kjer sem sedaj že drugi mandat član izvršnega odbora.

Kaj ob zaključevanju svojega predsednikovanja sporočate planincem, planinski organizaciji in novemu vodstvu, ki bo izvoljeno na skupščini PZS 21. aprila?

Glede na to, da je opravljanje vodstvenih funkcij v PZS častno in prostovoljno, je seveda glavni motiv vsakokratnega vodstva, da uresniči zastavljene cilje. Ob tem pa se pojavi veliko izzivov, tako notranjih kot zunanjih. Glede na veliko stopnjo organiziranosti bo zagotovo še naprej potreben stalni dialog na vseh ravneh planinske organizacije in konstruktivno usklajevanje različnih mnenj in stališč, kar je bil vedno predpogoj za ohranjanje ali celo povečevanje vsebinske pestrosti dejavnosti, ki so vključene v planinsko organizacijo. Žal pa prenormiranost s pravnimi akti tako v Sloveniji kot EU še ne kaže znakov popuščanja, zato bo zagotovo eden izmed zahtevnejših zunanjih izzivov, kako voditi planinsko barko med zakonodajnimi in birokratskimi čermi.

Planinci kot posamezniki bomo glede na vedno večji obisk gora zagotovo postavljeni pred osebni izziv, kako z lastno aktivnostjo ustvarjati čim manjši vpliv tako na naravo kot na druge obiskovalce gora. Planinska organizacija se je vedno zavzemala za prost dostop v gorski svet, a je ta absolutno pogojen z varovanjem gorske narave in varnostjo v gorah. ●

Mnogi tuji so tudi prijetno presenečeni nad stopnjo razvitosti naše planinske infrastrukture, kot so poti, kočice in plezališča.
Foto: Franci Horvat

Sanje niso dovolj, so pa veliko

Pogovor z Andrejo Jagodic

Lahko bi bila plesalka, zdravnica, judoistka ali atletinja. Lahko bi skakala iz letala ali postala pilotka. Na videz krhka in nežna mati dveh deklic je, namesto da bi plesala, postala alpinistka, namesto da bi bila zdravnica, raje gorska reševalka, fizične moči ne krepi z judom, ampak s plezalnimi cepini, in čeprav je nekoč trenirala atletiko, je z dirko DOS opravila kar trikrat, nazadnje v dveh dneh, šestnajstih urah in dvanajstih minutah.¹ Andreja Jagodic je zaposlena na Mestni občini Ljubljana, a ves prosti čas, ki ga ob skrbi za otroke in delu res nima veliko, preživi v hribih.

A vendar vas je pot namesto v hribe v enem življenjskem obdobju popeljala na morje. Zgolj zaradi fakultete ali vam je tudi morje pri srcu?

Po srednji šoli sem se vpisala na dve fakulteti, zdravstveno in pomorsko-prometno. Prva je bila v Ljubljani, druga v Portorožu. Po eni strani sem si želela pridobiti dodatno zdravstveno izobrazbo, po drugi pa sta me zanimali tudi pomorstvo in letalstvo. Takrat sem imela "obdobje iskanja same sebe", želela sem oditi na svoje, se osamosvojiti in moram priznati, da je bil izbor fakultete odvisen tudi od tega, da sem si želela spremembe v življenju.

Nekoč ste bili postavljeni pred dejstvo: hribi ali skoki iz letala. Vemo, kaj ste izbrali. Je bilo težko izbrati med dvema strastema?

Da, to je bila zelo težka odločitev. Po diplomi, še preden sem dobila redno službo, sem s profesorji sodelovala pri različnih projektih in za čisto prve "kovanice" sem se vpisala v padalski tečaj. Sem pa takrat tudi že precej plezala. Potem sem se redno zaposlila, in ker sem bila prosta le še ob koncih tedna, se je bilo treba vsakič znova odločiti med plezanjem in skakanjem. Pa sem se odločila, da skoke "začasno" opustim (*smeh*).

A vseeno niste izbrali zgolj hribov. Priključili ste se ekipi, s katero ste sodelovali na pustolovskih tekmah, "Adventure race".²

Od nekdanj sem se ukvarjala z različnimi športi in to je preraslo v način življenja. Ko sem se z obale vrnila

¹ DOS je mednarodna ultramaratonska krožna kolesarska dirka po Sloveniji s startom in ciljem v Postojni, dolga približno 1200 km s približno 14.000 m višinske razlike; trase se včasih spremenijo, zato pot ni vsako leto enako dolga. Andreja je Slovenijo prevozila leta 2011, 2013 in 2014, in to vedno kot zmagovalka med dekleti.

² To so vzdržljivostne tekme, sestavljene iz različnih disciplin (tek, trekking, kajak, kanu, gorsko kolesarjenje, plezanje, spuščanje po vrvi, jamarstvo, plavanje ipd.). Večina tekmovanj se razvršča v tri razrede: *sprint* (od 4 do 8 ur), eno- in dvodnevna tekmovanja (od 12 do 48 ur) in ekspedicijska tekmovanja (od 3 do 11 dni ali več).

na Gorenjsko, sem vse konce tedna preživela v hribih. Odhajala sem, še preden se je zdanilo, in se vračala z nočjo. Rada sem raziskovala jame, tekla, kolesarila. V vsem tem sem preprosto uživala. Hkrati sem seveda pridobivala izkušnje in krepila telesno vzdržljivost. Spomnim se, da sem bila velikokrat *pretrenirana*, a tega nisem vedela. Nisem namreč zares trenirala, le doma nisem mogla zdržati (*smeh*). Danes mi je jasno, da sem pretiravala, ampak takrat res nisem vedela, da je počitek del treninga. In da je manj lahko bolje kot več. Psihično pa ... Ne vem, mislim, da takšna pač sem. Nikoli se nisem posebej psihično pripravljala. Če imam cilj, potem stremim k temu, da ga dosem. Preprosto verjamem, da zmoremo, če hočemo. Samo res je treba hoteti in seveda vse sile uperiti v to. Samo sanje niso dovolj, so pa že veliko.

Zelo dobro se spomnim začetka. Na alpinistični odsek je prispelo vabilo dekletom, da se pridružijo ekipi, ki se bo udeležila tekmovanja. V ekipi na teh pustolovčinah morajo biti štirje člani, od tega vsaj eno dekle. Vedno sem imela rada nove izzive, zato sem se brez pomislekov odzvala na vabilo in odšla na "preverjanje". Bila sem presenečena, saj sva se prijavi le dve. Nisem mogla verjeti, da deklet to ne zanima. Ne le to, pravzaprav je zelo težko najti deklet, ki bi hotelo biti del ekipe. No, fantje so bili z menoj zadovoljni in kmalu smo odšli na prvo 350-kilometrsko tekmo na Hrvaško, Terra Incognita. Te tekme se spomnim, kot bi bila včeraj: nora izkušnja! Takrat še ni bilo lahkih *supergic*, narejenih prav za tovrstne tekme, pač pa smo imeli navadne gozdarje. Bilo je veliko dežja, vsi pa vemo, kaj pomenita hoja in tek (ali dirka) v mokrih gozdarjih; žulj pri žulju. Ampak nismo se dali, pravzaprav smo dosegli zelo dober rezultat. Seveda sem bila takoj "okužena", saj gre za res svojevrstno izkušnjo. Bili smo enkratna ekipa in uspešno smo sodelovali na več lepih in zahtevnih tekmah po Evropi (Francija, Poljska, Portugalska, Hrvaška, Slovenija) in na svetovnem prvenstvu v Kanadi, kjer je bila trasa dolga tisoč kilometrov, tekma pa je trajala osem dni. Te dogodivščine so res nekaj posebnega, tako zelo, da jim težko rečem, da so zgolj tekme.

Na take izzive mora biti človek zelo dobro fizično in psihično pripravljen in imeti mora res močno voljo. Kaj je najpomembnejše?

Prav zagotovo moraš biti zelo dobro fizično pripravljen in zelo, zelo dobro psihično. To so tekme, ki se jih moraš lotiti "z glavo". Ekipa je močna toliko kot njen najšibkejši člen. Če eden odpove, to pomeni konec za vse. Zato je pomembno, da se člani dobro razumejo med sabo in da se posameznik podredi skupini. Tudi ko si lačen, premražen, utrujen, nenaspan, moraš delovati kot ekipa. Sam nisi nič. Na tako dolgih tekmah vedno pride do tega, da nekdo "pade v krizo", in takrat mu je treba pomagati.

Kako si pomagate?

Če kolesarimo, najšibkejšega na primer vlečemo z vrvjo, če hodimo, mu nesemo nahrbtnik ... Kar koli je pač treba, da ekipa deluje najbolje. To mi je bilo

vedno tako zelo všeč. Ta predanost drug drugemu. In ko smo skupaj dosegli cilj, so bili občutki neopisljivi. Zares neopisljivi, na cilju namreč nikoli nismo veliko govorili, vse so povedali oči in izrazi na obrazu.

A skoraj čez noč ste to opustili in se popolnoma posvetili kolesarstvu. Zakaj?

Pravzaprav sem bila kmalu po (prvem) porodu spet v formi in sem šla na nekaj krajših tekem, povabilo na "ultra" tekmo pa sem po premisleku zavrnila. Dokler nimaš otrok, si zares lahko v vsakem trenutku popolnoma sam s sabo in zares tudi miselno prisoten tam, kjer dejansko si, a po hčerinem rojstvu sem spoznala, da bi bila z mislimi delno ves čas pri njej. Sploh če bi bilo z njo kaj narobe, če bi na primer zbolela. No, v takem primeru sploh ne bi šla na tekmo. To pa ne bi bilo pravično do drugih članov ekipe, bilo bi sebično. Zato sem se odločila, da nekaj časa ne bom tekmovala, vsaj tako dolgo ne, dokler ne bom čutila, da me otrok lahko nekaj dni pogreša.

S prihodom otroka imaš seveda manj časa zase oziroma moraš vse načrtovati malo drugače. Ko sem imela na voljo kakšno urico zase, sem šla na kolo. To je bilo najlažje – ni se bilo treba z nikomer dogovarjati in na kolesu sem lahko v dobri uri opravila dober trening. Najprej sem kolesarila predvsem v hribih, potem pa sem po naključju dobila cestno kolo. Nikoli si nisem mislila, da me bo to tako "zaposlilo" (*smeh*).

V letih 2011, 2012 in 2013 ste bili naša najboljša rekreativna kolesarka, trikrat ste bili zmagovalka v ženski kategoriji na tekmah DOS. Še ena dejavnost, ki ste se ji zelo posvetili. Ljudje navadno izberemo eno ali dve, da smo lahko kolikor toliko uspešni, vam pa uspeva v vseh.

Tudi sama mislim, da si najbolj uspešen, če se posvečaš eni stvari. Ko sem tekmovala v cestnem kolesarstvu, sem v kolesarski sezoni le kolesarila. No, pozimi sem tudi plezala in smučala ... Ampak če želiš dobre rezultate, potem se moraš posvetiti enemu cilju in ne

Paklenica nikoli ne razočara.

Arhiv Andreje Jagodic

Na grebenu
Täschorna v Švici.
Arhiv Andreje
Jagodic

vsakemu po malem. K cilju tako usmeriš telo in glavo. Sem pa čez čas začela resnično pogrešati gore, zato sem tudi prenehala tekmovati v cestnem kolesarstvu. Mislim pa, da so si stvari, s katerimi se ukvarjam, malo podobne, vsaj kar se tiče fizične pripravljenosti. Ne strinjam pa se s tem, da mi uspeva povsod, marsikje si želim kaj več, vendar se je treba včasih določenim stvarjem oziroma ciljem odpovedati ali jih vsaj preložiti. Moji dekllici sta zame najpomembnejši in z dnem, ko sem postala mama, se moje življenje prilagaja njima in vse delam tako, da je najboljša za nas vse.

Torej se ne boste vrnili med tekmovalce na najzahtevnejših kolesarskih dirkah?

Če mislite na cestne kolesarske dirke in maratone, ne. Teh tekem se ne mislim več udeleževati. Nisem pa rekla ne eni ali dvema tekmeta, ki sta moj dolgoročni projekt.

Izzivi so za vas očitno nekaj vsakdanjega in pravzaprav kar nujnega. Vidite tudi pri gorskem reševanju izziv ali gre za kaj drugega?

Ne, tu nikakor ne vidim izziva. V gorskem reševanju vidim poslanstvo, klic. Pomagati ljudem v stiski je dolžnost in to tako tudi čutim. Rada pomagam. Pravzaprav se ne morem sprijazniti z nekaterimi stiskami ljudi, predvsem otrok, in vsakemu bi rada pomagala. Žal tega ne morem, lahko pa naredim vse, kar je v moji moči. Tudi dirko DOS sem opravila s humanitarno noto, in sicer z zbiranjem pomoči za otroke v stiski, za otroke, ki se jim je zgodila krivica, kakršne ne bi smel doživeti ali doživljati noben otrok. Noben! In upam, da sem s tem vsaj nekaterim pričarala nasmeh. Zelo si želim, da jih bi še veliko.

Ste tako čutili že kot otrok, da ste se odločili za srednjo zdravstveno šolo?

Da, kot otrok sem si želela iti v daljne afriške dežele pomagat lačnim otrokom. Tudi pozneje sem se še kdaj

vprašala, ali sem mogoče z izbiro fakultete naredila napako, ampak zdaj je, kar je, nikoli pa ni za nič prepozno. Pomagam lahko 24 ur na dan, veliko ljudi je v stiski, in če hočeš pomagati, žal ni treba iti daleč.

Zakaj potem poklic višje svetovalke za promet?

Po diplomi sem začela delati na Inšpektoratu Mestne občine Ljubljana, zdaj pa delam kot višja svetovalka na Oddelku za gospodarske dejavnosti in promet. Fakulteta mi ni prinesla znanja, ki sem si ga želela, zato sem pozneje opravila še podiplomski študij na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo, smer interdisciplinarni podiplomski študij za prostorsko in urbanistično planiranje. Dalo mi je dodatno znanje, ki ga uporabljam tudi pri svojem delu, poleg tega pa sem magistrirala iz teme s področja gorskega kolesarstva, ki je še ena moja strast.

V Zborniku Društva GRS Tržič ste zapisali, da rešujete nasmeh ... Je to tisto poslanstvo?

Pravzaprav je; nekako vračati nasmeh na lica, pomagati človeku v stiski. Življenje ni le sreča in ljubezen, pridejo tudi težki trenutki in nesreče. Tudi v gorah.

Torej se vsekakor zavedate človeške krhkosti in minljivosti?

Se. Danes si, jutri te ni več. Zato: *Carpe diem*.³ Pa vendarle je naša varnost v največji v največji meri odvisna od nas samih. Sreča ni dovolj. Sama zagovarjam postopnost in vse to povezujem tudi s spoštovanjem do gora.

Nikoli ne bom pozabila črnih oči, velikih, prestrašenih črnih oči ... Plezali smo v Fournelu, v kombiniranih smereh. Jutro se je prevešalo v popoldne in sonce je posijalo v stene. Območje nedaleč od nas je bilo zaprto zaradi nevarnosti padajočega ledu in ledenih sveč, a vendarle so šle tiste črne oči mimo opozorila. Ni minilo nekaj minut, ko je zagrmelo. Ko je vse potihnilo, smo tekli na kraj nesreče. Nekateri so preživeli, črne oči niso. Poskušali smo, vendar ... žal ...

Vas je to, da ste ženska, kdaj kakor koli oviralo?

Ne. Ne verjamem, da nečesa ne bi zmogla doseči zato, ker sem ženska. Dejstvo je, da nas je narava naredila fizično šibkejše, vendar to ne pomeni, da nečesa ne zmoremo. Najbrž za to potrebujemo več moči, več treninga, več dokazovanja, a po drugi strani nas mogoče prav to utrjuje. Tudi na pustolovskih tekmah sem marsikateremu moškemu nesla nahrbtnik in moj rezultat je bil marsikdaj boljši od rezultatov moških. Ne počutim se šibke v fizičnem smislu, psihično pa smo ženske po mojem mnenju že tako ali tako močne, če nismo, pa nas življenje naredi take.

Česa si želite v življenju, a ni povezano s športom?

Da bi bili moji dekllici srečni in zdravi. Da bi jima

³ Latinski izraz *Carpe diem* je populistično preveden kot "užij dan". Gre za frazo, ki je del daljšega Horacijevega (rimski pesnik, rojen leta 65 pr. n. št.) izreka *Carpe diem quam minime credula postero*, kar lahko prevedemo v *Užij dan z minimalnim zaupanjem temu, kar prihaja*, in prigovarjanjem, naj živimo za danes.

vedno znala dati prave odgovore, ki ju bodo vodili skozi življenje.

Mame, ki energijo in svobodo išče v hribih ali v drugih športih, ki niso ravno vodene vadbe dvakrat tedensko, pogosto slišijo očitke. Pa se po vašem mnenju ljubezen/odgovornost do otrok lahko meri (tudi) s tem, kako prosti čas zase porabi mama?

Nikakor. Nekatere dobimo energijo v hribih in gorah, nekatere na vodenih vadbah. Važno je, da mamto, kar počne, osrečuje, mar ne? Sem in tja res začutim neodobranje, vendar se nekako prepričam, da je to popolnoma nepomembno. Nočem namreč, da bi me prizadela mnenja ljudi, ki ne poznajo in ne razumejo naših poti, saj jih vidijo drugače kot mi. Priznam pa, da včasih tudi sama razmišljam podobno: "Ko ta gospa spi kavo in opravi sprehod po nakupovalnem središču, sem jaz že doma z ene ture." Pač ne hodim na dolge klepetave kavice oziroma pijem "kavo na poti", prijateljice pa so večinoma podobne meni, torej klepetamo med turo, nakupovanja pa so organizirana in precej hitra (*smeh*).

Organizacija, načrtovanje in improvizacija so pri mamah, sploh malo bolj "hiperaktivnih", zelo pomembni.

Glejte, vsak ima pravico živeti po svoje. Vedno sem vse počela v dogovoru s tistimi, ki se jih dotika moje življenje. Ljudje smo različni in to spoštujem. In pričakujem, da to razumejo tudi drugi. Saj vsega, sploh ljubezni do gora, klica ali smisla v doživljanju gorskega sveta niti ne moreš vsakomur razložiti. In zakaj sploh bi? Važno je, da to razumejo tisti, ki so v tvojem krogu, in da s tem nobenega ne prizadeneš.

Česa se najbolj bojite?

Hm, ne vem. Situacij, na katere sama nimam vpliva. Ko ne moreš nič narediti, čeprav bi želel.

Ali kaj iskreno obžalujete?

Ne, ničesar ne obžalujem. Pravijo, da se vse zgodi z razlogom. Nekatere razloge sicer še iščem, a tudi če jih ne bom našla, ne bom ničesar obžalovala. Treba je naprej, učiti se iz preteklosti, živeti v sedanjosti in graditi za prihodnost.

Vam je vse to, s čimer se ukvarjate, pomagalo priti do kakih spoznanj?

Da, mislim, da nas šport (oziroma v mojem primeru) način življenja utrjuje in nam pomaga na življenjski poti. Sama sem v enem obdobju bila bitko, ki se ne more niti malo primerjati z nobeno tekmo. Verjamem, da sem bila v njej močnejša tudi zaradi svojega načina življenja, zaradi prehojenih poti in tekem, ki niso bile najlažje oziroma so me naučile, da nikoli, prav nikoli ne smeš izgubiti upanja. Da zmoreš! Ko padeš, se pobereš. Večkrat. Ko se ti zdi, da si na koncu z močmi, v sebi še vedno veš, da boš zmogel. Ne veš, kako, a veš, da boš. Moraš! Kot na tekmah, kot v steni – ni druge poti, kot da greš naprej. Le bolečina je povsod drugačna, neprimerljiva. Življenje nas preizkuša na različne načine in vsekakor so gore zame tudi kraj, kamor hodim po dodatne moči, energijo in tudi mir.

Ste kdaj pomislili, da bi s pisanjem spletnega dnevnika ali česa podobnega lahko pomagali nekaterim, recimo nesrečnim gospodinjam (mamam), ki si ne znajo vzeti časa zase?

Pravzaprav sem spletni dnevnik že pisala, vendar vedno samo v času, ko sem tekmovala na DOS. Potem pa je ta moja dejavnost zamrla. Sem in tja me kdo opomni, da bi bilo dobro, če bi spet kaj napisala, sem in tja tudi dobim navdih in začnem sestavljati besedilo, potem pa mi nekako zmanjka časa. No, če si bom dovolj želela oziroma če bom res začutila, da s tem lahko pomagam vsaj eni mami, ga bom že našla. ●

*Gorsko kolesarstvo je le ena od Andrejinih strasti.
Foto: Anja Benedik*

Razgled na Ziljsko dolino, kamor se je leta 1348 rušila gora. Foto: Robert Heuberger

Gora s podorom in spomini dveh narodov

Dobrač, gora dveh kultur in jezikov

Na spletni strani beljaške alpske ceste beremo o Dobraču, da se na tem mestu na Koroškem stikata dve kulturi in dva jezika. Na to kaže tudi dejstvo, da na alpskem vrhu, ki ima dve imeni, stojita dve cerkvi, nemška in slovenska.

Temu dejstvu dveh kultur in dveh jezikov so se hoteli oddolžiti tudi pobudniki iz vrst Kluba 99 iz Celovca, ki so poskrbeli za dvojezično obeležje na slovenski cerkvi na vrhu Dobrača. V sodelovanju s Slovenskim planinskim društvom Dobrač na Brnci, Slovenskim planinskim društvom iz Celovca in faro Čače, h kateri spada slovenska cerkev, so organizirali mašo na vrhu Dobrača in spremni program. Župnika Peter in Stanko Olip sta maševala in blagoslovila dvojezično informacijsko tablo. Za pevski okvir sta poskrbela Kvartet Dobniško jezero iz Loč in ženski zbor Cantissimo iz Čač. Še pred mašo pa so imeli udeleženci in udeleženke možnost izvedeti več o gori v okviru geološkega in botaničnega vodstva v slovensčini od Konjske planine (Rožtrate) na vrh Dobrača, ki ga je pripravil biolog in slovenist Reinhold Jannach. Ob tej priložnosti so se srečali številni ljudje iz različnih koroških dolin in iz sosednje Slovenije.

Dobrač, ki leži med Ziljsko in Dravsko dolino, ima za seboj razgibano zgodovino. Razlag, od kod je dobil svoje ime, je več. Ena pravi, da od "debra", spet drugi od "doba", tretji pa vidijo v Dobraču "dobro goro". Prvič je bil Dobrač omenjen leta 1348. Razlog za omembo je bil podor gore na južni strani, in sicer 25. januarja 1348 zaradi potresa v Furlaniji, ki je prestrašil prebivalce Ziljske doline, posledice pa so se čutile tudi v Beljaku. Takrat je sto petdeset milijonov kubičnih metrov skal zgrmelo v dolino. Po raznih poročilih naj bi bilo takrat porušenih sedemnajst vasi. Medtem so zgodovinarji dognali, da to ni bilo tako. Zelo verjetno je, da so benediktinski menihi v bližnjem Podkloštru ta podatek posredovali oglejskemu patriarhu, ki je bil tedaj še pristojen za ozemlje južno od Drave, da bi tako dobili večjo odškodnino. Večina umrlih – skupno naj bi bilo zaradi potresa okoli petsto žrtev – je bila iz bližnjega Beljaka, kjer je izbruhnil požar. Podor

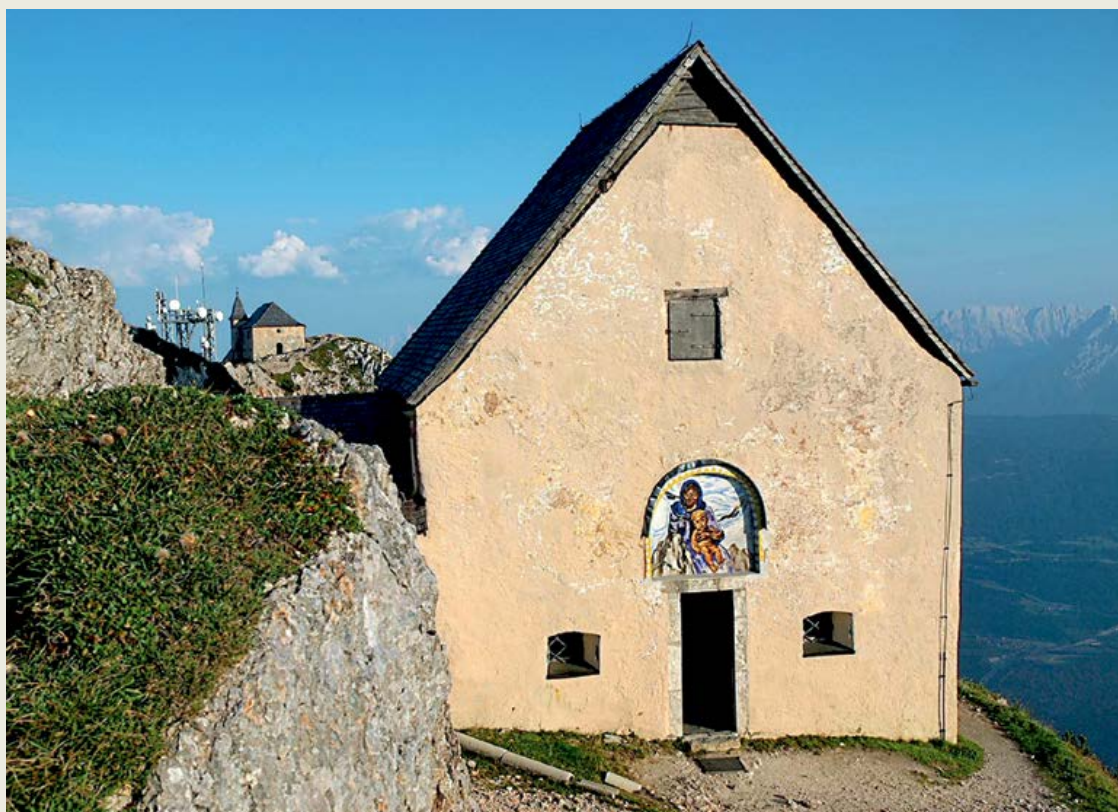

njega in čredo. Iz tega podatka razberemo, da so v 15. stoletju že pasli živino na dobraški planini. Pastirjem in romarjem so v 19. stoletju sledili še planinci in naravoslovci. Na začetku 20. stoletja je duh nacionalnega socializma zavel tudi v Alpah. Že leta 1920 je beljaška planinska zveza uvedla tako imenovani "paragraf o arijcih" (*Arierparagraph*) in kmalu nato vsem Judom prepovedala vstop v planinski dom na Dobraču. To temno poglavje koroškega alpinizma, ki ga je zgodovinar Werner Koroschitz temeljito raziskoval, je bil povod za UNIKUM-ovo umetniško akcijo leta 2011. Po drugi svetovni vojni se je gora spremenila v pomembno turistično destinacijo s smučiščem. Misel,

Levji grad (Schloss Wasserleoburg) pri Čačah, ki je v zgodovini igral pomembno vlogo pri postavitvi slovenske cerkve na Dobraču, je leta 1937 nekaj časa vzbujal mednarodno pozornost. Grad je gostil Edwarda, vojvodo windsorskega, odstavljenega angleškega kralja Edwarda VIII. in njegovo ženo, Američanko Wallis Simpson. Edward je bil angleški kralj od januarja do decembra 1936, ko se je zaradi poroke s svojo plebejsko izvoljenko Wallis Simpson odpovedal prestolu. Novi kralj je postal njegov brat George VI., oče današnje angleške kraljice Elizabete II. 23. 2. 1937 je Edward z izvoljenko obiskal grofa Paula Münsterja na Levjem gradu. Bila sta na poti v Cannes v Francijo, kjer sta se poročila. Po poroki sta se 5. 6. 1937 vrnila na Levji grad in tam živela tri mesece. Življenje zvezdnškega para je napolnilo številne strani rumenega tiska po domala vsem svetu.

je zasul reko Ziljo, ki je narasla v tri kilometre dolgo jezero, tako da so morali prebivalci zapustiti dve vasi. Jezero je v glavnem spet odteklo po nekaj mesecih. V zapiskih najdemo goro spet leta 1484, ko naj bi se Božja mati prikazala pastirju in pred neurjem rešila

da bi bilo treba goro s posebno favno in floro ter nje-
no pitno vodo zaščititi, je dobivala vedno več privržencev. Odpravljena je bila žičnica, ukinilo se je smučišče. Dolgotrajna je bila tudi borba za beljaško alpsko cesto, s katero bi gora postala prava izletniška točka.

Slovenska in zadaj nemška cerkev na Dobraču
Foto: Robert Heuberger

Dobrač s svojima dvema cerkvama je simbol za prisotnost slovenskega in nemškega jezika in kulture na Koroškem ter s tem simbol za odprtost in široko obzorje. Dobrač je gora srečanja brez meja. O tej gori je Fran Eller, pravnik in pesnik, ki se je leta 1873 rodil pri Mariji na Zilji in umrl 1956 v Ljubljani, napisal pesem:

Dobrač

Široko zlekne pred nami, Dobrač,
sloniš po starem, ti sleme čudaško!
Gospoda nemška te kliče drugač:
prekrščen ji služiš v "Planino beljaško".
A nam ostaneš, kar vedno si bil:
Dobrač ... brez dobov, še malo ne dober ...
Si res velikan se v kamen živ
izrodil kedaj, začaran si Ober??
Drobi se tebi telo in nam:
ti skalo za skalo, mi čela gubimo.
Potresi so klali, nas vili k nogam,
a zrušili niso. Še smo, še stojimo
in silo trpimo, kot ti jo trpiš:
ime čez noč nam gospoda je vzela.
Več nismo, kar smo ... Na vrat nam in križ
kričečo je záplato tujo pripela.

Foto: Gorazd Živkovič

Končno so 16,5 kilometra dolgo gorsko cesto odprli leta 1965. Od leta 2003 naprej je na Dobraču, hišni gori Beljačanov, zaščiten naravni park, ki privablja vedno več ljubiteljev gora.

Čisto drugo zgodovino pa nam pripovedujeta kar dve cerkvi na Dobraču. Obe sta Marijini svetišči in najviše ležeči cerkvi v vzhodnih Alpah. Legenda pravi, da naj bi že v 15. stoletju na mestu, kjer stoji danes cerkev Sveta Marija na svetem kamnu (nemška cerkev), pastir videl belo gospo. Leta 1690 sta se plemiška zakonca Semmler, lastnika Levjega gradu (Schloss Wasserleonburg) v Čačah pod Dobračem, zaobljubila, da bosta na mestu Marijinega prikazovanja

postavila cerkev, če bi njun gluhonemi sin po Marijini priprošnji ozdravel. Beljaško sodišče je postavitev cerkve odklonilo, in par se je odločil postaviti cerkev na lastni zemlji, na mestu, kjer stoji danes. Cerkev je posvečena Marijinemu vnebovzetju.

V ljudskem izročilu je tudi slovenska cerkev, ki so jo zgradili slovenski kmetje iz Ziljske doline in stoji na višini 2155 metrov. Iz poročila beljaškega mestnega župnika vemo, da je na tem mestu že stala lesena kapela. Do leta 1760 je bila slovenska cerkev podružnica fare Sv. Jurija pred Plajberkom, vendar je razpadala, zato je bila obnovljena leta 1825. To letnico najdemo na železnih vhodnih vratih. Hkrati pa je to tudi leto, ko so se spet začela romanja, ki so bila pod Jožefom II. prepovedana. Da bi jo rešili pred ponovnim propadom, so jo v letih 2006 in 2007 z župnikom iz Čač, Antonom Matznellerjem, in s podporo številnih faranov obnovili. Od leta 2008 spada slovenska cerkev k fari Čače.

Cerkev ima na severni strani prizidek za zakristijo. V središču cerkvenega prostora je Marijin oltar iz marmorja. Iz 18. stoletja so oboki s štukaturami v obliki rož. Leta 2007 je nad vhodnimi vrati umetnica Helga Druml iz Ziljske doline naslikala črno Marijo z belim Jezusom v naročju. Ker leži Dobrač na liniji, kjer se stikata afriški in evropski kontinent, je umetnica naslikala črno Marijo kot simbol Afrike in belega Jezusa kot simbol Evrope. Črna Marija predstavlja Etiopijko, saj je v Etiopiji nastala prva krščanska skupnost na afriški celinii.

Tristo metrov vzhodno od slovenske cerkve stoji nemška cerkev. Pod vplivom slovenske cerkve so dve leti kasneje, leta 1692, *knap*i iz nemškega Plajberka postavili cerkev Sveta Marija na svetem kamnu – v ljudskem izročilu tudi nemška cerkev. Kot slovenska cerkev stoji tudi nemška na južnem delu vrha, tik ob steni, ki še danes spominja na podor leta 1348. Stoji na višini 2167 metrov in spada k fari Plajberk. Zgrajena je bila v spomin na omenjeno Marijino prikazovanje v 15. stoletju. Blagoslovljena je bila leta 1692. Okoli leta 1731 je prišlo do ponovne postavitve pozidane kapele. Leta 1853 je bila ponovno blagoslovljena. Cerkev ima eno ladjo, na oltarju sta letnici 1690 in 1855, obnovljen je bil leta 1992. Tako imamo danes na Dobraču dve cerkvi. ●

Viri:

Dehio-Handbuch (2001). Die Kunstdenkmäler Österreichs. Spletna stran far Čače in Plajberk.

Spletna stran Levjega gradu (Schloss Wasserleonburg) <http://www.wasserleonburg.at/>.

Spletna stran naravnega parka Dobrač.

Spletna stran beljaške alpske ceste http://www.tusmodoma.eu/ziele_sl/detail/50.

Spletna stran UNIKUM. Wakounig Bojan, Dobrač – neprekosljivi razglednik (tipkopis).

Zorn, Matija (2002). Podori na Dobraču. V: Geografski vestnik 74(2), str. 9–20.

Ledena dežela

Obisk skrajnega severa s cepini

Islandija, odmaknjena država na skrajnem severu, ki se ravno dotika severnega polarnega kroga. Otok, ki leži sredi Atlantskega oceana, je vulkanskega nastanka in tam še vedno lahko najdemo večje število aktivnih vulkanov, ki predstavljajo možnosti za prečudovite vzpone. Prostrana pokrajina, obdana s šumečimi valovi, je zelo razgibana. V notranjosti jo prekrivajo trije večji beli ledeniki. Največji med njimi je Vatnajökull z dobrimi 8.000 km² površine in debelino enega kilometra. Po velikih zelenih travnatih pašnikih se vijejo prečudovite reke, ki se čez planote izlivajo v najlepše in najbolj mogočne slapove na svetu.

Ko ljubitelj narave enkrat obiše to deželo, se zagotovo želi vrniti. Rožle (Bregar) se je v zadnjih treh letih tja vrnil kar petkrat. Večji del njegovih obiskov je predstavljalo snemalno delo na Grenlandiji¹, za katero je Islandija odlično izhodišče. Vedno pa si je na Islandiji vzel nekaj časa za raziskovanje in prijatelje.

Med 330.000 prebivalci tam živi tudi Siggí, s katerim sta postala odlična prijatelja in poslovna partnerja. Hitro rastoči turizem daje domačinom odlične priložnosti. Siggí je avanturist, ki mu je oče, ki je imel mehanično delavnico, kot najstniku podaril terensko vozilo, da je z njim vozil turiste po pokrajini. To so bili njegovi začetki, danes pa ima uspešno turistično *outdoor* agencijo, del mehanične delavnice pa je spremenil v enega izmed najlepših in najuspešnejših hostlov Midgard, za

katerega je Rožle z ekipo Vizualist v zadnjih letih posnel nekaj čudovitih oglasov.

Tokrat sva se z Rožletom za novo leto tja odpravila na desetdnevni aktivni oddih. Brez načrtov in velikih pričakovanj. Nastanila sva se na jugu pri Siggíju v majhnem in prijetnem mestecu Hvolsvöllur, ki leži ob morju in hribih, na nadmorski višini 36 metrov. Lokacijsko dobro izhodišče za izlete in aktivnosti. V neposredni bližini je ledenik in vulkan Eyjafjallajökull, ki je leta 2010 izbruhnil in v zračnem prometu po celi Evropi povzročil paniko. Pod njim je zelo popularen slap Seljalandsfoss, nedaleč naprej pa meni še bolj zanimiv Gljúfrabúi, brez turistov na vidiku. Od spredaj je možno videti samo zgornji del slapu, večji del pa ga zakriva balvan. Ko se prikradeš skozi skale pod slap, se izriše čisto drugačna slika.

Ti slapovi pozimi po večini zamrznejo. Čeprav je pozimi zelo mraz, temperature se spustijo tudi pod -20 stopinj Celzija, se popolne zimske razmere za ledno

Zadnji sončni zahod pred novim letom
Foto: Rožle Bregar

¹ Rožle je na Grenlandiji z ekipo snemal dokumentarni film o kulturi inuitskih lovcev. Zadnji ledeni lovci, ki je na letošnjem Gorniškem filmskem festivalu prejel glavno nagrado.

plezanje naredijo le za kratek čas. Nama so bile ta čas zelo v prid. Mimo omenjenega ledenika in slapov nas je pot vodila naprej in izkusili smo lahko prve udarce s cepini v led.

Misel na slapove nam ni dala miru. Kamorkoli se obrneš, vidiš nešteto slapov in upam si trditi, da je to največji ledni plezalni raj na svetu, plezalcev pa prav nobenih. Naslednjic smo šli pogledat v fjorde, nedaleč od glavnega mesta Reykjavik. Skozi zarošena okna avta smo opazovali širono pokrajino, vse je bilo tako blizu, da bi slapove lahko izbirali kar s ceste – za začetnike, za zlato sredino in tiste najzahtevnejše, kot samopostrezna restavracija. Neštete sveče in kapniki so nas popejljalji v športne užitke v naravi. Slapovi tudi do 100 m višine so omogočali neverjetne razglede, ki jih je bilo prehitro konec.

Siggi je iz garaže vzel "super jeepa"². To so tipična islandska terenska vozila, ki jih predelujejo sami, njihovo bistvo pa so moč in velike gume, s katerimi brez večjih težav premagujejo razgiban teren in sneg. Vanj smo nametali nekaj smučk, *kite* padal³ ter *fat bikes* – koles s širokimi gumami. Dan pred novim letom smo izkoristili za nenavadno dogodivščino v njihovem slogu. Z razburljivo vožnjo po snegu v strm breg smo se povzpeli na sam vrh do glavnega kraterja vulkana Eyjafjallajökull, na višino 1651 m. Od tam pa je, ob zadnjih sončnih žarkih leta, ki so se odbijali od morja pri samotnih skalnatih otokih, sledil nena-

vaden kolesarski spust v dolino, ki se ti zagotovo vtisne v spomin.

Na zadnji večer pred novim letom je v tamkajšnji navadi prižig ogromnega kresa. Ob njem se zbere celotno mesto. Počaščena sva bila, da sva bila vabljen na skupinsko večerjo v hostel Midgard base camp, katerega so za ta večer kar zaprli za zasebno zabavo. Chef nam je skuhal slatno jagnjetino. Pravijo, da je na Islandiji najboljša. Še sva si oblizovala prste, ko so kar naenkrat vsi izginili pred TV in gledali neko tradicionalno prednovoletno oddajo, ki na komičen način prikazuje dogodke preteklega leta. Vsi so se smejali, midva pa nisva razumela niti besedice njihovega jezika, ki ni niti malo podoben kakšnemu evropskemu.

Po razburkani noči je k sreči sonce pokukalo nad obzorje šele ob enajsti uri in nas spremljalo vse do četrte ure popoldan, tako da smo morali dan kar hitro izkoristiti. Ta je minil v sproščujočem slogu. Na območju Golden circle⁴, znamenitega turističnega kroga, kjer lahko vidiš nekaj res lepih slapov in gejzirjev, smo se iz mesteca Hverageroi odpravili v dolino Reykjadalur. Po dobri uri hoje smo že hodili mimo tabel, ki so opozarjale na temperaturo 100 stopinj Celzija, ob nas pa se je iz geotermalnih vrelcev in rek valila vroča para. Poiskali smo primeren kraj in kaj je lepšega kot to, da se v mrazu in snegu preoblečeš v kopalke in uležeš v toplo vodo nekje sredi divjine. Odlična kombinacija po celodnevni turi, ki smo jo seveda morali ponoviti še enkrat v dolini Landmannalaugar.

Ta kraj je nekoliko bolj oddaljen z zahtevnejšim zimskim dostopom s *super džipom*. Čez belo puščavo nas

² Super džipa.

³ *Kajitanje* je šport, pri katerem s kajtom (posebnim padalom) ujamemo veter in se s pomočjo deske, smučki ... vozimo po različnih terenih – po vodi, po snegu ...

⁴ Zlati krog.

je pot peljala mimo največjega vulkana Hekla, ki omogoča tudi lep vzpon za turno smučanje. Dovod tople vode iz vulkanske podtalnice ima vsaka hiša. Z njim napolnijo domače bazenčke, ki jim pravijo hot tubs, v katerih ob večerih uživajo ob pojavih severnega sija oz. aurore.

Ko sva mislila, da je najinih dogodivščin počasi konec, se je prava šele začela. Vse dni do takrat je bilo vreme po večini sončno, kar je za Islandijo neobičajno. Bolj običajno je zelo hitro spreminjajoče se vreme, v katerem ne moreš načrtovati skoraj nič. Vedno prisoten veter nas je dobil le nekajkrat. Tokrat pa je bila napoved res slaba, midva pa sva si neizmerno želela plezati po ledeniku.

Domačini bi dejali, da imamo čisto normalno islandsko vreme. Padal je dež. Ni minilo veliko časa, ko je Sigi privlekel na plano nov cilj – če ne moreš na en ledenik, greš pač na drugega. Proti vulkanu Katla in njegovemu ledeniku, ki leži v neposredni bližini znanega mesteca Vik na jugu, smo se tokrat odpeljali s 4x4 kombijem z ljubkovalnim imenom Tori. Videti je bil kot terensko vozilo, vendar ni bil niti malo podoben ogromnim *super džipom*, ki obvladujejo tamkajšnji teren. Prišli smo do mesta, kjer smo zapustili glavno cesto – le-ta je edina večja in obkroža celoten otok. Nad nas so se skozi oblake prebili sončni žarki. A ceste proti ledeniku pred nami ni bilo, vozili smo se po brezpotju, in to zelo zapletenemu, kajti pod snegom in ledom so se vili potočki ledeniške reke. Če nisi izkušen, lahko zelo hitro obtičiš. Prišli smo do točke, od katere je bilo naprej bolje nadaljevati peš.

Sončni žarki so se prebijali skozi oblake, svetloba je po dežju izzarevala modro barvo veličastnega ledenika v daljavi. Izjemna in edinstvena pokrajina, obdana

s hribi, nam je dajala energijo in zagon. Hodili smo po stopinjah snemalcev filma Gospodar prstanov. Rožle ni mogel skriti veselja zaradi fotografiranja in nič mu ni ušlo, kajti fotoaparatus je ves čas visel za vratom, še več pa v rokah.

Ob vznožju ledenega obrobja smo kmalu zagledali ledeniške jame. Kot bi bile magnet in mi železo, so nas odvlekle v njihovo smer. Od zunaj skoraj nič posebnega, od znotraj pa prečudovito izoblikovane ledene dvorane in hodniki. Le-te nastanejo, ko se led na površini topi, voda pa začne prodirati v notranjost ledu. Oči so se ozirale sem ter tja, stopila sem korak nazaj in zagledala linije za cepine, hkrati pa že zaslišala odmeve navdušenja. Led, prvi udarec je razdrobil steklo, drugi držal kot pribit v čvrstem ledu. Toliko možnosti za plezanje je bilo, da bi lahko tam taborili kar nekaj dni, preden bi vse preplezali. Previs in okrogel dimnik, ki je po 30 m pripeljal ven iz ledenika, sta še posebej izstopala. Rožle in veselje v njegovih očeh ter hkrati sreča v mojem srcu ob pogledu nanj, ko pritiska na sprožilec ...

Dan je prehitro minil, zato smo s čelnimi svetilkami odplezali še nekaj smeri. Sledil je še zadnji izziv, pripeljati se nazaj v civilizacijo. Ponoči je bilo še toliko težje. Bilo je, kot da bi gledali napet triler, le da se je dogajalo v živo, pred našimi očmi. Po eni strani temno kot na dnu oceana, istočasno pa pogled izostren na premikajočo se svetlobo pred nami. Srce mi je pospešeno bilo za Tori. Dvakrat smo obtičali, a po dolgi noči le prispeli na cilj. Ta dan je dokončno zapečatil idejo, da se vrneva nazaj na Islandijo. V poletnem obdobju je pokrajina popolnoma drugačna. Predvsem so lažji dostopi, kar omogoča še več raznolikih aktivnosti. Ljubitelji lednega plezanja pa še vedno lahko najdejo mogočne ledenike. ●

Pristop do prečudovitega ledenika pod vulkanom Katla
Foto: Rožle Bregar

Sršeči strah

Uodena strela na Uršlji gori

Vodena strela je še vedno ne dobro pojasnjen atmosferski električni fenomen. Pojavi se ob nevihtah, a ne vedno, v obliki kroglice, ki je velika kot zrno, lahko pa v premeru meri tudi meter ali več. Mnoga poročanja in opazovanja navajajo, da takšni kroglasti valeči se objekti na koncu eksplodirajo in sprostijo žveplast vonj. Do nedavnega so pojav razlagali z več teorijami. Sedaj v večini menijo, da vodena strela sestoji iz hlapov silikona, ki izgoreva v oksidacijskem procesu. Kakorkoli že, pričujoči literarni zapis temelji na resničnem dogodku, tudi dokumentiranem, o izjemno redkem pojavu, ki se je zgodil v slovenskih gorah.

Nekega dne sva z Lenko, kakor že mnogokrat, krenila po najini priljubljeni poti, ki vodi ob Velikem polju. Deževje še vedno ni pojenjalo. Nosil sem velik dežnik, ona, tesno ob meni, je bila ovita v dežni plašč. Tudi tega dne, pozno popoldan, sem ji sklenil med potjo povedati čisto novo zgodbo. Ko sva stopala mimo znamenja s križanim, sva opazila, da je jezerska gladina od sinoči močno narasla. Križani sicer ni bil potopljen, a vodovje mu je seglo že do nog. Ona pravi: "Če se bo tako nadaljevalo, se bo še utopil."

Nič nisem pripomnil, le buljil sem v mirno, tiho jezersko vodovje, ki je vztrajno lezlo proti hišam, tudi k nam, domujočim tam na robu travnika. Lenko je zanimalo: "O čem mi boš pripovedoval danes? Katero zgodbo mi zaupaš?"

"Danes ti povem pripoved, ki bi jo lahko naslovil Sršeči strah."

"Kako nenavadna beseda," poreče.

A še preden začnem, pomodrujem: "Globoke so brazde, vtikane v otroštvu."

"Brazde, kakšne?" sprašuje.

"Kaj ima to, o čemer mi kaniš govoriti danes, opraviti s sršečim strahom?"

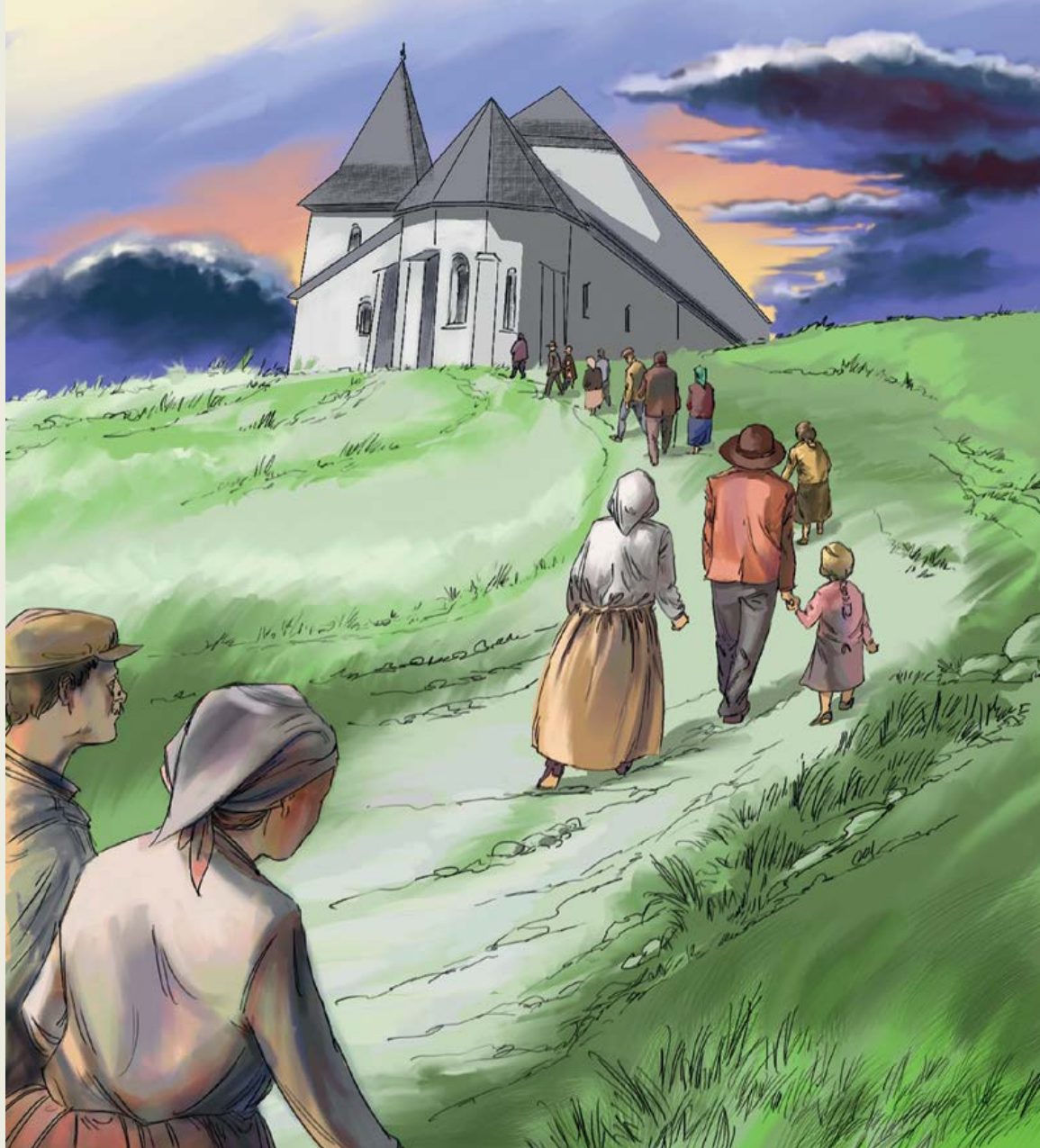
"Počakaj," pravim in začnem.

Vsa okna v hiši smo tesno zapahnili. Hiteli smo spuščati roloje, le tisti v kuhinji, ki gleda na vzhod, je ostal priprt. Od tam smo spremljali divjanje neurja zunaj. Nevihta je pridrvela od zahoda, spremljalo jo je oglušujoče bobnenje, bliski in strašljivo vrtinčenje grmičevja in drevja okoli hišnih vogalov. Po zraku je frčalo listje, odtrgane veje, kartonske škatle, cvetlični lončki so se kotalili po tleh, tudi različni predmeti, ki so bili prej varno spravljani okrog hišnih vogalov, so brzeli mimo oken. Njive so se spreminjale v jezera, potoki so drli vsepovsod. V gostem naluvi so bile bližnje hiše komaj zaznavne.

Sedela je na fotelju, vsa skrčena vase. Ruta ji je zakrivala v predpasnik sklonjeni obraz, zasedral se je med otrpli, koščeni, zgubani roki. Ko je počilo, kakor bi razklal hrastovo deblo, se vsa tresoča dolgo ni mogla pomiriti. Nekaj je moledovala vase. Mogoče je molila, sem pomislil. Z otroki smo sedeli za mizo, tik njenega fotelja.

Fotografija je bila posneta leta 1925. Prikazuje šolarje in šolarke na izletu na Uršljo goro. Desno zgoraj je učitelj Franc Kogelnik. Puščica kaže na učenko Ivano, očividko in pripovedovalko nenavadnega dogodka. Arhiv Kristijana Jezernika

Verniki so vstopali v cerkev, ko jih je že doseglo grmenje hitro se bližajoče nevihte.
Risba: Milan Plužarev

Čakali smo, da neurje premine. "Nekdaj smo ob hudi uri molili," šepne in sklepa roki. Potem smo spet vsi tihi, zadržano spremljamo dogajanje zunaj. Ko se nešteti nasilni poki počasi oddaljujejo in odzvanjajo in se bliski izničijo, spet spregovori: "Tako strah me je grmenja in bliskanja!" Poskušam jo hrabriti. Vprašam: "Vedno govoriš, da se tudi umreti ne bojiš. Kako je potem mogoče, da se tako tresesh, kadar se bliska in grmi? Saj jih vendar premoreš že mnogo čez devetdeset. Človek bi pričakoval, da si se z leti takšnih dogodkov že privadila." Ponovno vžge tam zgoraj, divje, prav nad našo hišo. Šele ko se čez dolge, predolge trenutke, zdi se, da trajajo večno, peklenški stroj vendar počasi umirja in oddaljuje, odgovori. "Povem ti, ko bo groza čisto mimo." Spet molči in negibno zre skozi mrak za šipo. Gmote zverženosti se silovito podijo čez naselje, a čez čas se vendar povsem zavihte čez zahodno nebo. Jasni se. Nad vzhodnim nebesnim svodom se prikaže prekrasna, dvojna mavrica. Takrat se ji roki sproščeno razkleneta, glava, ki sta jo oklepali, se vzravna. Odveže si

ruto. Zadiha, globoko, počasi. Dolgo traja tisti vzdih, še dlje izdih. Začne pripovedovati.

"Na Uršljo goro smo učenci iz osnovne šole v Črni na Koroškem prišli na srednje žegnanje. Peljal nas je učitelj Franc Kogelnik. Bilo je, kolikor pomnim, proti koncu avgusta, nekaj let po nesrečnem plebiscitu na Koroškem. Toplo je bilo tiste dni, naravnost soparno, še čisto poletje, čeprav so rože v večini že odcvetele in trave tudi rumenele. Pravzaprav se je pred cerkvijo, ki stoji najvišje na Slovenskem, zbrala pisana množica vernikov, romarjev z vseh koncev dežele, tudi revežev in beračev, pa onih, ki so prodajali najrazličnejše dobrote, na primer lectova srca, suho sadje, tudi med, ali pa so točili medico in tržili šilčke domačega žganja za može. Med prišleki, torej kupci in prodajalci, so kleče pred cerkvenimi vrati ta dan prosili berači. Ko se je iz zvonika oglasilo zvonjenje in je naznanilo začetek cerkvenega obreda, je množica hitro polnila cerkev, ki je postajala kar pretesna za vse. Prostorni hodnik med obema vrstama klopi v glavni ladji je bil povsem natrpan. Tam smo se zbrani okrog našega učitelja stiskali tudi otroci.

Vsi, ki so stali med obema vrstama klopi, so kričali in se v silnem strahu skušali umakniti svetleči kroglasti pošasti ...
Risba: Milan Plužarev

V spremstvu gospoda župnika so prihajali iz zakristije ministranti. Vhodna vrata so zaprli s treskom, a je zvok že preglasilo močno grmenje zunaj cerkve. Nekaj zapoznelih vernikov je nato vrata spet hrupno odprlo. Rinitili so med množico in iskali prostor, kjer bi lahko stojte spremljali obred. Končno so vrata, spet z glasnim treskom, zatesnili. Počutili smo se varno, kajti zunaj se je krepil neznanski pišč, pripravljalo se je k nevihti.

Gospod župnik je stopil pred oltar, ministranti so se razporedili tesno ob njem. Na tleh pod kamnito oltarno mizo z velikim izklesanim grškim križem, ki gleda proti cerkveni ladji, je gorela množica sveč. Nekaj sveč je bilo tudi na oltarni mizi in ob stenah svetišča, a je bil v visoki gotski cerkvi kljub temu mrak. Zunaj je postalo zelo temno, pravzaprav črno. Skozi visoka okna ni posijal niti pramen svetlobe. Med ljudmi v cerkvi je vladala zlovesča tišina, kot da se v tem, sicer velikem prostoru ne bi drenjala tako številčna množica, kakor bi bili ljudje nemi ali uročeni, vsak sam in zgubljen med soljudmi. Vsi smo s tesnobo v srcih prisluškovali nevihti, ki se je krepila. Grmelo je, hrumelo, besnelo, divjalo in grozilo okrog vogalov stoletne cerkve. Slutili smo bližnje bliske strel, kadar je luč šinila skozi okna in spet zamrla.

Obred se je začel. Pokrizali smo se in sklenjenih rok, v grozi nemira tam zunaj, poslušali mašo, ki jo je duhovni

bral v latinskem jeziku. Izzvenele so tiste pomenljive besede: *Gloria in excelsis Deo. Et in terra pax hominibus bonae voluntatis*. Po naše: Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem. In čez čas smo slišali tisto misel, ki prevedena v slovenski jezik pomeni: Ti, ki odnašaš grehe sveta, usmili se nas. Če prav pomnim, duhovni gospod še ni končal uvodnih obrednih verzov, ravno pri Usmili se nas - se je zgodilo.

"Kaj se je zgodilo, vprašam?" ko uzrem preplašene oči svojih dveh otrok.

Ko je pripovedovala, so namreč tudi otroci za mizo, kjer smo sedeli tiho kakor cerkvene miši, odprtih ust pogledovali proti babici. Zajela je sapo in odgovorila: "Ja, kaj neki se je zgodilo? Počilo je v zakristiji in iz stropa se je v trenutku na tla spustila svetleča ognjena krogla. Začeli smo kričati. V cerkvi so se preplašeni ljudje brezglavo prerivali."

"Babi, povej, kakšna krogla je padla na tla?" sta silila vnuka.

"Bila je takšna, ognjena, svetla, velika kakor žoga."

"Ali si jo brcnila?" sprašuje najmlajši, triletni Jan.

"Ne, ne! Poslušaj, povem ti," mu ljubeznivo pojasnjuje. "Tista nenavadna krogla se je kotalila po tleh. Od nje so švigale in sikale ognjene iskre. Prav nenavadno, od mašne mize, kjer je pot začela, se je nenadoma zakotalila proti nam. Z veliko hitrostjo se je približala hodniku

med obema vrstama klopi. Spomnim se, ja, odbijala se je od klopi, ki jih je med potjo zadevala. Spreminjala je smer. Kotalila se je ob moških klopeh, nato je nepričakovano zavila spet na žensko stran in tako je napredovala naprej po cerkvi. Vsi, ki smo stali na hodniku med obema vrstama klopi, smo kričali in se poskušali umakniti nepredvidljivi poti te svetleče kroglaste pošasti." Babi zamahne z roko, kot bi hotela ponazoriti tisto panično beganje ljudi v cerkvi. Otroka se še močneje stisneta k mami. Babica nadaljuje: "Šolarji smo bili v trenutku na begu, žal v vse smeri. Kričali smo, kot so kričali tudi odrasli. V paniki smo rinili iz hodnika med že tako prepolne klopi. Ognjena krogla bi nas lahko zadela v vsakem trenutku. Potem smo se drenjali iz cerkve, otroci, tudi odrasli. Tisti trenutki so se mi zdeli neskončno dolgi, čeprav danes vem, da so bil neskončno kratki. Toda silna množica ljudi je postajala za nas otroke ogrožajoča. Moji sošolki sta padli po tleh, nekaj ljudi ju je v begu preskočilo, drugi so nesrečnici zadeli s čevlji. Pa nista bili le oni, ki sta bili poškodovani med prerivanjem in kričanjem. Ja, spomnim se, da so možje nato glavni vhod končno odprli. Ljudje so vse vprek zapolnili izhod in rinili drug čez drugega, ven na dež, v veter, naravnost v neurje. Mnogim ni uspelo pobegniti skozi zatrpana vhodna vrata. Panika je vladala tudi izven cerkve. Strah, nemoč in grozo sem videla na obrazih in v očeh odraslih begajočih duš. Groza me je od takrat vselej, kadar se bliska in grmi."

"Babi, mene je tudi strah," izdavi najmlajši vnuk in se še bolj stiska k materi. Babi ga nežno poboža po laseh in umiri pripoved.

"To je bilo pred davnimi, davnimi časi," pravi in nadaljuje. "Jaz sem se v tej silni zmedi umaknila iz osrednjega prostora v stransko ladjo. Uspelo se mi je zriniti med klopami. Potem pa je tista svetleča krogla nenadoma izginila. Ravno v hipu, ko sem s strahom pogledala nanjo, je naenkrat ni bilo več nikjer. Nenadoma, kot bi jo posrkala tla. Kar ugreznila se je v zemljo, med kamnite plošče je izginila. Človek bi si mislil, da je pustila za seboj kakšno luknjo, a je ni. Čez čas smo se ojunčili in si šli ogledovat tisti prostor. Ničesar, kar bi kazalo na posledice nebeškega ognja ali na njen odhod v pekel, ničesar nismo opazili. Tudi kamnita tla niso bila ožgana. O kotaleči grozi, ki se je tam plazila nekaj hipov pred tem, ni bilo ne duha ne sluha. Možje so radovedno stikali tam okrog in s sklonjenimi glavami držali v rokah klobuke, žene za njimi so se križale in molile.

Ljudje so se počasi pomirili in začeli vračati v klopi. Tisti, ki so zapustili cerkev, so bili premočeni od glave do peta. Razburjeno so govorili o vsem mogočem, tudi o božji kazni, znamenju, svarilu."

Starejši predšolski vnuk je v maminem naročju globoko vdihnil, ko je babi končala pripoved. Vstal je, segel po dobrotah na mizi in jih ponudil: "Na, babi, piškot. Ali boš tudi sok? Ti ga prinesem?" Ni utegnila odgovoriti, ko je že odhitel v kuhinjo po kozarec in sok. Babi se mu je zahvalila, mi pa smo obsedeli in premišljali vsak svoje. Dolgo smo zrlji v oddaljujoče se strele in svetlika-joče se nebo, ona pa je spet povzela: "Gospod so počasi

pomirili množico. Na srečo ni bilo resneje prizadetih, četudi sta moji sošolki skupili nekaj prask, a nič resnega. Maša se je nadaljevala, a pridiga je bila tistikrat tudi zame, še otroka, čudna. Nisem ji prav sledila. Priznam, da je mojim ušesom najbolj prijal tisti amen.

Usuli smo se iz cerkve, kot drhal. Mnogi so odšli še v planinski dom na kozarec, mi z učiteljem pa naravnost navzdol v dolino, proti domu. Dolga je bila tista pot nazaj."

Med tem so pretekla desetletja. Nje, ki nam je pripovedovala, že dolgo ni več med nami. Zgodbo sem čisto naključno povedal dr. Francetu Malešiču, ki je zbiral gradivo za knjižno delo o gorskih nesrečah na naših tleh. Pripoved ga je pritegnila, saj so podatki o tako imenovani vodeni strelji zelo redki in je kot pojav slabo raziskana. France je pričevanje objavil v knjigi *Spomin in opomin gora*, na strani 110. Njegov raziskovalni duh pa ni miroval. Iz takratnih časopisnih novic je izbrskal zapis o dogodku, ki sem ga zabeležil tukaj po pripovedovanju in spominih svoje matere. Iz časopisnih novic je razbral, da se je opisani dogodek zgodil 23. avgusta 1925. leta. Kot je razbral France, je o nenavadni strelji na srednjem žeganju na Uršlji gori poročal tudi časopis *Slovenec*, in sicer v soboto, 29. avgusta, in tudi v nedeljo, 30. avgusta na 4. strani. Kratek zapis je mogoče prebrati tudi v nedeljskem časopisu *Jutro*, in sicer 30. avgusta 1925. z naslovom *Strela udarila v cerkev (na Urški gori)*. Zapis v *Slovincu* pa je bil obsežnejši, dovolj govoren in zanimiv. Takole se je glasil.

Urška gora: Na srednjem žeganju na Urški gori (1696 m) se je dne 23. t. m. med sv. opravilom razsul silen vihar s ploho in treskanjem. Ravno je pričela pridiga ob 6, ko je treščilo v zakristijo. Strela je preskočila v cerkev ter s puhom podrla nekaj oseb, ki so si pa kmalu popolnoma opomogle. Razen silne panike, ki se pol ure ni polegla, se ni ničesar pripetilo. Strela ni užgala. Oni, ki so šli ob srednjem žeganju iskat samo zabave na Urško goro, so se kar porazgubili raz goro. Romarji so pa vztrajali celo dopoldne ter so se popoldne ob solnčnem vremenu vračali domov ter pripovedovali, kako je treščilo – pa ni gorelo!

Končal sem pripoved. Tiho sva z Lenko nadaljevala pot, jaz pa sem razmišljal. Neštete zgodbe, ki so se dogodile, so skrite v meglicah nekdanjih dni, a se vendar ohranjajo, ostajajo, pripovedujejo in so dane v razmislek, a le kadar jih zapiše spomin in jih posvojijo novi rodovi. *Litera scripta manet* ali po naše: Zapisana beseda ostaja, kot so porekli že nekdaj.

In kaj porečemo o strahu? Nedvomno so brazde, ki jih ta orje v mladih srcih in dušah, globoke. Sicer jih sčasoma prerastejo trave in ščavje, a izravnaajo se te brazde nikoli povsem.

Najino vsakodnevno pot sva počasi pripeljala do kraja. Ponovil sem stavek, izrečen na začetku najine klepetave poti. "Lenka, globoke so brazde, vtikane v otroštvu, mar ne?"

"Ja, ja, ne le te, ki jih pušča grom in rišejo sledi strel, tudi tiste skrite v temi in molku. Sedaj natanko vem, o čem si mi govoril," odgovori. ●

Mont Blancu v bran

Daljnega leta 1961 sem bil s kamniško odpravo prvič na Mont Blancu (4810 m), najvišjem vrhu Evrope. Najmanj toliko kot trofeja je bil vzpon pomemben za aklimatizacijo na plezalne ture naslednjih dni.

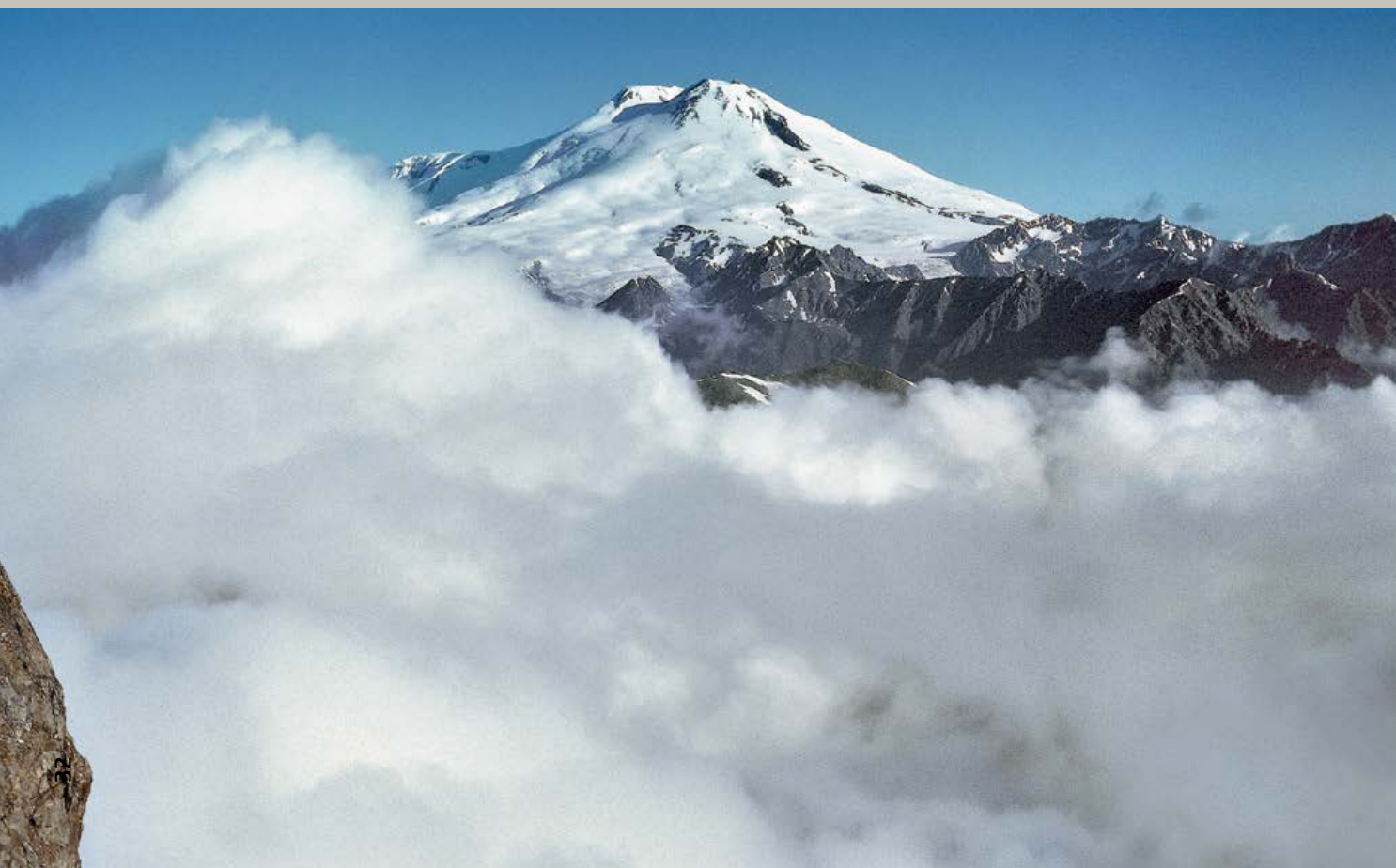
Le nekaj let kasneje – 1964 – sem bil kot član slovenske odprave na najvišjem vrhu Kavkaza, Elbrusu (5642 m). Tudi takrat nam je bila aklimatizacija enaka pomenu dosežka.

Zakaj zdaj pišem o tem? Takrat ni nihče, ne v Evropi in ne v Rusiji, govoril o Elbrusu kot o najvišjem evropskem vrhu. Najvišji Vzhodne Azije, Bližnjega vzhoda, Male Azije, to že, ne pa Evrope. Pred kakšnima dvema desetletjema ali tremi pa se je počasi začelo z Elbrusom kot najvišjim v Evropi. Mislim, da je vir tega v akciji *Najvišji vrhovi celin*, ki je sledila *Vsem osem-tisočakom*. Namreč, Mont Blanc zaradi množičnega obiska ni bil več poseben dosežek, in junakom Himalaje, Andov in Antarktike nekako ni več ustrezal za njihovo zbirko. Seveda je bil ta premik krone nekaj vreden le za začetek; zdaj tudi na Elbrus pride *vsak*, saj je zaradi tega postal tržno zanimiv (komerciala pa je glavno gonilo našega sveta) in tudi Rusi so se uspešno oprijeli novih razmer in možnosti na turističnem tržišču. Turisti, zapakirani v kapsule trekingov ali

vzponov zvencečih imen, pridejo, se povzpnejo (včasih tudi ne) in se vrnejo s potrdilom o uspehu.

Zakaj pravim kapsule? Ker vsa pot poteka v evropski maniri, podobno kot – žal – tudi vse več trekingov v nekoč idealni deželi, Nepal, torej brez živega stika z domačini, kmeti, vaščani. Kdo pa so domačini v Kavkazu? Samo imena vodà – Adil Su, Adir Su, Baksan, Terek – in gorà – Elbrus, Donguz Orun, Nakra Tau, Bžeduh, Kazbek – berite: niti sledi Evrope, vse iz azijskih pastirskih in bojevniških plemen. Saj res: Pik Svobodne Španije kot spomin na sovjetsko sodelovanje v španski državljanski vojni in kot ena redkih izjem v prej naštetih primerih. In plemena, ljudstva Kavkaza, nekateri že tudi narodi: Kabardinci, Balkarci, Čerkezi, Čečeni, če se omejim le na severna pobočja. Pred dvema stoletjema so naseljevali še lep del ravnine med Kaspijem in Črnim morjem, potem pa so jih carski in pozneje sovjetski Rusi zrinili v hribe, vmes pa varnostno, kot pri nas Uskoke v Vojni krajini, naselili Kozake, tudi s podobnimi privilegiji. Turgenjev,

Elbrus iz stene Užbe
Foto: Tone Škarja

Tolstoj, Lermontov in še prej Puškin slikovito in pošteno pišejo o stiskanju plemen v gore, o spopadih ob prej naštetih rekah, o kazenskih ekspedicijah proti nepokornim hribovcem: sama grozodejstva, katerih nadaljevanje je sodobno pokoravanje Čečenov (in njihov odziv s terorizmom). A ne brez romantike. Poleg svobodnih Kozakinj in strogo čuvaranih gorskih lepotic nastopa tudi Kavkaz. Ko se mu ravninski Rusi bližajo, se jim na obzorju pokažejo oblaki. Vsak dan so večji, a enake oblike. Končno spoznanje: to so gore, takratnim ravnincem nekaj nepredstavljivega. Tam bodo služili vojsko, trpeli, umirali, uživali, pili, igrali rusko ruleto in kartali. Blagor Rusom, ki se jim romanov ni bilo treba izmišljovati, le dobro so jih morali napisati. Rusi so svoj imperij raztegnili tudi čez Kavkaz in Ural, a politične meje so spremenljive, geografske pa vsaj v luči naše minljivosti večne. In Britanska enciklopedija (*Encyclopedia Britannica*), sproti se dopolnjujoča (zdaj tudi elektronska) knjižnica podatkov in znanja, nedvoumno imenuje Elbrus kot najvišji vrh Kavkaza, Kavkaz pa uvršča med gorovja Azije.

Izkušnja našega Kavkaza '64 je tudi povsem ali vsaj zelo azijska. Že bližanje Kavkazu z vlakom (letala so v primerjavi z njim prava žalost) ima navdih pusto-lovščine, pa mesta Pjatigorsk, Mineralne vode, Kislovodsk, od kavkaških plemen varno oddaljena mondena letovišča ruske in pozneje sovjetske aristokracije, pa ruske pesmi z divjim azijskim nadihom, pa domača obramba kavkaških prelazov pred Nemci (Sovjeti niso imeli gorskih enot, od tod množična povojna vzgoja alpinistov). Res pa do Elbrusa ni treba preko prelazov. Ko so nemški alpinci zasadili zastavo na njegovem vrhu, je Hitler ponorel, saj jih je poslal osvajat

naftne vrelce (do njih niso prišli: Stalingrad), ne pa vrhov. Od takrat tudi pesem *Baksanska*, ki jo je Vanč Potrč predstavil v *Srečanju s čarovnico* (PV 1964) in smo jo ob kitari in vodki prepevali v kavkaškem taboru. In bolj zares: v nasprotju z odpravo Kavkaz '63 nismo hodili na jutranji in večerni pozdrav zastavi, nismo hoteli v plezališče pokazati, ali znamo plezati, nismo hoteli aklimatizacije pred Elbrusom in izborili smo si Užbo, celo njen Križ. Mi smo jugoslovanska reprezentanca, in vse to zmoremo! Druge strani Kavkaza, takrat sovjetske, zdaj gruzijske, smo se komaj dotaknili: le spust z Užbe, dva dni po deželi Svanov, gruzijskih gorjancev, in čez prelaz Bečo nazaj v Baksan. Vsega osem dni, od tega pet na »angelovi dlani«. Kaj še reči o evropskosti? Skoraj ves svet z gorami vred smo odkrili Evropejci (ali Američani, naš podaljšek) in nič primerljivega z Enciklopedijo drugje ni najti. Zakaj to zanikanje? Ali je res ta hipni vzgib materialno podloženega napuha vreden več kot dejstva? Če so Rusi politično »Evropo« raztegnili čez Ural in Kavkaz, je geografska resnica še vedno taka, kot je bila. Karikirano rečeno: tudi ko bo Francija muslimanska, bo Mont Blanc še vedno najvišji vrh Evrope, ne pa sedanje ali bivše Evropske unije. Kot vse politično so tudi ti pojmi minljivi, geografski pa ne. In še estetsko. Mont Blanc je po videzu pravi kralj: glava, široka ramena in strmo padajoč hermelinski plašč. Elbrus: nežna lepota oblike, ime pomeni ženske prsi, od daleč bolj privid kot trda resničnost. Na Mont Blancu se zlahka ubiješ, na Elbrusu se pa izgubiš ali izgineš v njegovih prostranstvih. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

*Mont Blanc iz južne stene Drujev
Foto: Tone Škarja*

Andrej Mašera

Lepotci Bledih gora¹

Sekstenski Dolomiti

Večina gornikov iz Slovenije, ki se napotijo v Dolomite, se v to čarobno gorstvo pripelje čez Avstrijo po dolini Drave. Ko se bližamo San Candidu/Innichenu, prvemu kraju na italijanski strani meje, je Drava le še živahen potok ob cesti. Nenadoma pa se dolina razširi in na levi se odpre pogled v gorska nebesa. Pred našimi očmi v hipu vznikne veličasten, prelep gorski svet. Nad svetlozelenimi travniki in temnozelenimi gozdovi kipijo v nebotično višino številni, divje oblikovani vrhovi, z našaganimi grebeni, ki tvorijo številne stolpe, med katerimi so vrezane ozke škrbine. Mračni žlebovi, v katerih se svetlikajo modrosrebrni trakovi večnega snega in ledu, režejo strme, po večini navpične stene. To so Sekstenski Dolomiti! Težko bi si zamislili veličastnejšo gorsko pokrajino, kot jo kaže ta dolomitska skupina. Sekstenski Dolomiti so nedvomno na vrhu med dolomitskimi lepotci, divji in težko pristopni na pogled, a vedno prijazno vabljivi. Kakšne Bledе gore neki!

Sekstenski Dolomiti se nahajajo na skrajnem severovzhodnem koncu Dolomitov in so tako rekoč na dosegu roke slovenskim gornikom, ki jih tudi vsako leto obiskujejo v vse večjem številu. Izredno slikovita gorska skupina je na severu zamejena s Pustriško dolino (Val Pusteria/Pustertal), na severovzhodu z dolino Val di Sesto/Sexten Tal (po kraju Sexten/Sesto je skupina dobila tudi ime), na vzhodu pa jo meji dolina Val Pádola. Na južni strani se ob vznožju Sekstenskih Dolomitov vije dolina Val d'Ansiei, z zahoda pa jo od sosednjih Brajiških Dolomitov/Dolomiti di Braies jasno razmejuje globoka dolina Val di Landro/Höhlensteintal. S severa se v gorstvo zajedata dve čarobno lepi dolini Val Campo di Dentro/Innerfeldtal in Val Fiscalina/Fischleintal; slednja je po mnenju mnogih ena najlepših v vseh Dolomitih.

V Sekstenskih Dolomitih je osem gorskih podskupin: Tre Scarperi, Rondoï - Baranci, Monte Piana, Cadini di Misurina, Tre Cime di Lavaredo, Paterno - Cima Una, Croda dei Toni in Popera. Orografske se med seboj precej razlikujejo, zato celotna skupina deluje na opazovalca tako slikovito in raznoliko. Če ne upoštevamo nekaj stranskih vrhov, se v Sekstenskih Dolomitih nahajajo štiri tritisočaki. Najvišja je Punta dei Tre Scarperi/Dreischusterspitze, 3145 m, po višini pa ji sledijo Croda dei Toni/Zwölferkofel, 3094 m, Cima Undici/Elferkofel, 3092 m, in Monte Popera, 3046 m. Znameniti Veliki Cini/Cima Grande di Lavaredo/Grosse Zinne pa so namerili točno 2999 m, kar je po svoje nekoliko čuden paradoks; najznamenitejšemu vrhu v skupini, vseh

Dolomitih in enemu najbolj znanih na svetu so nje-ga dni dodelili celo 3003 metra višine, danes pa je izpadel iz kluba 3000. Človeka na vrhu kar zasrbijo prsti, da bi enega od številnih skalnih balvanov, ki

¹ Bledе gore (I Monti Pallidi) je star lokalni naziv za Dolomite, ki pa ne bi mogel biti bolj neprimerno izbran. Bledi Dolomiti pač niso. Ravno nasprotno: s svojim očarljivim bliščem, ožarjeni od sonca, v nešteti odtenkih živih barv so neponovljiva paša za oči, človeku pa sežejo tudi globoko v srce!

jih je tam vse polno, namestil vrh najvišjega in "popravlil" naravno napako. Velika Cina – 3000 metrov! Sekstenski Dolomiti so turistični raj. Odlične ceste obkrožijo celoten masiv, z avtom se lahko pripeljemo do koč Auronzo pod Treme Cinami, na višino 2333 metrov! Brezhibna turistična infrastruktura s številnimi hoteli in penziji, vse urejeno kot iz škatlice, božanske naravne lepote povzročijo posebno poletje zelo veliko koncentracijo obiskovalcev, kar zna biti za koga tudi malo moteče. Toda močno razvejana mreža dobro označenih planinskih poti, kar štirinajst vzorno oskrbovanih planinskih koč, pa še pet stalno odprtih bivakov, množico le nekoliko razredčijo oziroma omejijo na nekaj izpostavljenih točk. Tudi tisti, ki ljubijo samoto, jo bodo lahko našli v dolinah, ki se z juga ali jugovzhoda vrtajo v gorstvo. Vsi poznajo območje okoli Treh Cin, le malo pa jih zaide v divjino dolin Val Giralbe, Val Gravasecce, Val Marden in okolnih vrhov, v brezpotna prostranstva Haunolda ali vzhodnih strmin Popere. Najvišji in najodličnejši vrhovi pa so brez poti, tam se je treba soočiti z goro "by fair means"².

² S poštenimi sredstvi.

Čez Sekstenske Dolomite poteka etnična meja med germanskim življenjem na severnih obronkih gorstva in romanskim na južnih. V uporabi sta enakopravno nemščina in italijanščina, povsod pa se odlično shaja tudi z angleščino. Dokazano je, da so tudi Slovenci nekoč prodrli vzdolž Drave v Pustriško dolino do višine njenega izvira (Sorgenti della Drava/Drau Ursprung), ki se nahaja na pol poti med San Candidom/Innichenom in Dobbiacom/Toblach, pod vznožjem Cime Nove/Neuner, 2581 m, v skupini Rocca dei Baranci/Haunold.

Velikih tur je v Sekstenskih Dolomitih cela vrsta, nekaj vzponov pa posebej izstopa po dolžini in tehnični zahtevnosti. Za dobre gornike neplezalce je na teh turah spremstvo gorskega vodnika nujno. Tak je vzpon na Punto dei Tre Scarperi/Dreischusterspitze, ki ga lahko opravimo bodisi iz doline Val Campo di Dentro/Innerfeldtal ali iz Val Fiscalina/Fischleintal. Oba pristopa se v zgornjem stenskem delu združita, oba sta tudi izjemno dolga in naporna (III/II). Še težavnejši in kompleksnejši je običajni pristop na Crodo dei Toni/Zwölferkofel po zahodnem ostenju, ki je tudi orientacijsko zelo zapleten. Kaj lahko zgrešimo najugodnejšo smer (IV/III, II) in se hitro znajdemo v območju V. težavne stopnje.

Slikoviti Sexten/Sesto na začetku doline Val Fiscalina/Fischleintal, nad katero se dvigajo z leve Croda Rossa di Sesto/Sextener Rotwand, Cima Undici/Elfer, nad koncem doline pa Croda dei Toni/Zwölferkofel.
Foto: Janez Jarc

Medtem ko Punta dei Tre Scarperi in Croda dei Toni doživita sorazmerno malo obiska, je običajni pristop na Veliko Cino zelo popularna vodniška tura, ki si jo zato raje privoščimo med tednom. Tura je posebno v starejših vodnikih iz neznanih razlogov precej podcenjena, no, novejši jo ocenjujejo veliko bolj objektivno (III/II), ključnih nekaj metrov pa je kar IV-. Pri podobno zahtevnem običajnem pristopu na Zahodno Cino bomo srečali veliko manj obiskovalcev, običajni pristop na Malo Cino pa je odlična smer IV. težavnostne stopnje in je verjetno že zunaj dosega gornikov neplezalcev.

Tri Cine so pravzaprav edino območje v Sekstenskih Dolomitih, ki je pridržano predvsem plezalcem, še več, predstavljajo torišče vrhunskega alpinizma skozi dolgo zgodovino. Od prvega pristopa na Veliko Cino Paula Grohmana z vodnikoma Franzem Innerkoflerjem in Petrom Salcherjem leta 1869 se v alpinizmu na Cinah postavljajo

Nova ferata okrog Crode dei Toni

Via ferrata Severino Casara

Croda dei Toni/Zwölferkofel, 3094 m, ki je s severa videti kot drzna dolomitska ostrica, v resnici predstavlja najvišjo točko kar obsežne gorske skupine s številnimi visokimi vrhovi. Na južnem koncu skupine je najpomembnejši vrh mogočna Cima d'Auronzio, ki s silnimi in strmimi stenami prepada v odmaknjeno in divjo Val Grava-secca. Med več stranskimi vrhovi Cime d'Auronzio izstopata težko pristopna Punta Maria in Cima Witzenmann. Leta 2015 so v južnem ostenju teh vrhov odprli novo ferato, ki povezuje škrbini Forcello Mario, jugovzhodno od masiva, in Forcello dell' Agnello na jugozahodni strani. Na tej stoji bivač De Toni, ki ga uporabljajo pretežno alpinisti. Tako so omogočili zanimiv obhod

celotne skupine Crode dei Toni, staro pot, ki je šla po zoprnih meliščih v zatrepu doline Grava-secca, pa so opustili. Na ferati, ki so jo poimenovali po znanem alpinistu Severinu Casari, soplezalca velikega Emilia Comicija, so namestili 600 metrov jeklenic, dve globoki grapi pa so premostili z visečima mostičema. Ferata srednje težavnosti je zelo slikovita, gre po naravnih prehodih, tako da so jo pohvalili tudi veliki nasprotniki takih poti v visokogorju. Po svojem značaju nekoliko spominja na pot Mire Marko Debelakove po Kanjavčevih policah, vendar je tehnično težja.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot (B/C). Ferata srednje težavnosti poteka večinoma po izpostavljenih policah in je odlično zavarovana na vseh težjih mestih. Nahaja se v divjem in odročnem okolju,

daleč od množičnega turističnega vrveža. Celotna tura je tudi zelo dolga in naporena, zato toplo priporočamo delitev na dva dneva s prenočevanjem v eni od obeh koč ob poti.

Oprema: Oprema za visokogorje, varovalni komplet za ferate, čelada

Višinska razlika: 1100 m (po poti 1450 m).

Izhodišče: Campo Fiscalino, 1460 m. Iz kraja Sesto/Sexten se zapeljemo do vasi Moso/Moos in zavijemo desno po asfaltirani cesti v dolino Val Fiscalina/Fischleintal do velikega parkirišča (parkirnal!), pri katerem sta gostinska objekta s prenočišči.

WGS84: N 46,666258°, E 12,353804°

Koče in bivač: Koča Emil Zsigmondy-Emilio Comici, 2224 m, 80 ležišč, telefon +386 047 41 03 58; spletna stran www.zsigmondyhuetten.com; Koča Giosuè Carducci, 2297 m, telefon +386 0435 40 04 85, +386 3476 86 15 80; spletna stran www.rifugiocarducci.eu; Bivač Antonio in Tonino De Toni, 2567 m, stalno odprt.

Časi: Izhodišče-Koča Zsigmondy-Comici 2.30 h

Koča Zsigmondy-Comici-Koča Carducci 1.15 h

Koča Carducci-ferata Severino Casara-Bivač De Toni 2 h

Bivač De Toni-Koča Zsigmondy-Comici 2 h

Koča Zsigmondy-Comici-Izhodišče 1.45 h
Skupaj 9.30-10 h

Sezona: Od konca junija do srede septembra

Zemljevid: Dolomiti Di Sesto, Meridiani Montagne, 1:30.000.

Opis: Od izhodišča se napotimo sprva po cesti, nato po širokem kolovozu proti jugu

Leseni mostiček v začetnem delu poti Severino Casara

Foto: Shutterstock

Nad dolino Val Campo di Dentro/Innerfeldtal kipi v nebo Punta dei Tre Scarperi/ Dreischusterspitze, najvišji vrh Sekstenskih Dolomitov. Levo od nje so grebenaste Cime di Sesto/Gsellknoten, desno v ozadju Tri Cine.
Foto: Oton Naglost

v notranjost doline. Že takoj na začetku nas očara lepota Val Fiscaline, pokažejo se mogočna Cima Undici, 3092 m, na levi in Croda dei Toni/Zwölfkofel, 3094 m, na koncu doline, desno pa priostrena Cima Una/Einser, 2698 m. Skozi gozd in čez travnike smo prej kot v pol ure pri slikoviti koči Fondovalle/Talschluß, 1548 m. Nadaljujemo po poti 102–103, ki se začne počasi dvigati v desna pobočja skozi gozd do izteka doline Sassovecchio, kjer se odcepi pot št. 102, ki se skozi to dolino pelje proti koči Locatelli pod Tremi Cinami. Naša pot št. 103 pa prečka čez mostiček potok Sassovecchio in se zagriže v strma vzhodna pobočja Cime Une. Sledimo ostrim okljukom, ponekod pot prečka pobočja vodoravno, na nekaj mestih gre celo malo navzdol. Tedaj stopi v ospredje navpična severna stena La Liste/Hochleist, 2413 m, ki tam zakrije precej višjo Croda dei Toni v ozadju. Nadaljnja pot je dobro utrjena z lesenimi stopnicami, ki nam pomagajo čez skalno stopnjo; nad njo se steza sprva v serpentinah vije po širnih travnikih, potem jih prečka skoraj vodoravno, dokler končno ne zavije desno navzgor do udobne kočice Zsigmondy-Comici, 2234 m. Od kočice nas smerna tabla z napisom "Carducci Hütte" usmeri sprva rahlo navzdol do melišč pod Croda dei Toni in razpota. Desno se odcepi strma pot na škrbino Croda dei Toni, 2524 m, (po njej se bomo s ture vračali), naša pot št. 103 pa se začne poševno dvigati čez obsežna melišča proti škrbini Giralba, 2431 m. Pri majhnem jezercu Ghiacciato/Eissee se levo odcepi znana zavarovana pot Strada degli Alpini,

ki preči zahodno ostenje Cime Undici, naša pot pa se dvigne do škrbine Giralba in se onstran nje zložno spusti kakih 130 višinskih metrov do kočice Carducci. Pri koči nas table usmerijo na pot št. 107, ki pelje pod vzhodnim ostenjem Crode dei Toni, v bližini jezercu Nero, sprva celo malo navzdol in naravnost, nato pa se začne vzpenjati po bolj strmih pobočju (redke jeklenice). Končno dosežemo škrbino Maria, kjer je začetek ferate Severino Casara. Ob jeklenici se malo spustimo do prvega visečega mostička, nato pa začnemo zelo izpostavljenim prečenjem južne stene Punte Marie. Kmalu se najdemo na strmih travah, kjer je slabše uhojena stezica komaj vidna in ni povsod zavarovana z jeklenicami. Ko smo spet ob steni, nam jeklenice pomagajo pri nekoliko zoprnem spustu po strmih grušču do lepe police, po kateri pridemo do ključnega mesta poti. Prečenje pod zajetnimi previsi opravimo močno sključeni, po dobrih stopih (včasih

skala mokra!) izpostavljen nad silnim prepadom. Za tem mestom se police spet razširijo in že smo pri drugem, večjem visečem mostičku, ki nas čez globoko grapo pripelje v južno steno Cime Witzenmann, 2820 m. Od mostička splezamo po strmih skalovju navzgor, nato pa sledi prečenje vse širših polic do velike zagruščene grape na vrhu doline Gravasecca, kjer je ferate konec. Strmega vzpona po nadležnem grušču do bivaka De Toni na škrbini Forcella dell'Agnello je za kakih 150 višinskih metrov in to je lepota napaka te sicer izredno zanimive ture. Onstran škrbine malo sestopimo, nato pa začnemo s prečenjem obširnih melišč pod zahodno steno Crode dei Toni. Prečenje stalnega snežišča, na katerega naletimo, nam olajša jeklenica, naslednjo jeklenico pa uporabimo čez strmo stopnjo, kmalu za njim. Ko dosežemo škrbino Croda dei Toni, se po strmi poti čez melišča spustimo do kočice Zsigmondy-Comici in naprej po lepi poti do izhodišča.

Zatrej doline Val Fiscalina/Fischleintal. Lepo se vidi pot, ki pelje do kočice Zsigmondy-Comici, nad potjo se dviga priostrena Cima Una/Einser, desno v ozadju Punta dei Tre Scarperi/Dreischusterspitze. Foto: Iskra Jovanović

mejniki možnega in zelo bi se oddaljili od namena našega članka, če se tu z opisovanjem ne bi ustavili. Odrprtje nove ferate Severino Casara (glej spodaj!) leta 2015 je končno omogočilo velikopotezno povezavo skoraj vseh ferat v Sekstenskih Dolomitih v pravo krožno *grande course* turo, zelo zahtevno in predvsem izjemno naporno. Seveda lahko podvig razdelimo na manjše odseke, turo lahko na več mestih tudi prekinemo. Začnemo od kočice Lunelli (do tu z avtom iz doline Val Padola) do kočice Berti, od tam pa po zelo zahtevnih feratah Aldo Roghel (C/D) in Cengia Gabriela (C) do kočice Carducci. Drugi dan po novi ferati Severino Casara dosežemo kočico Pian di Cengia. Tretji dan se po dveh feratah povzpnejo in sestopimo z Monte Paterna (B/C) do kočice Locatelli, opravimo še s kratko ferato na Torre di Toblin (C), in se vrnemo do kočice. Po drugi poti se potem napotimo nazaj do kočice Pian di Cengia, od koder sestopimo do kočice Zsigmondy-Comici. Zadnji dan se napotimo po lepi ferati Strada degli Alpini (A/B), ki preči zahodno steno Cime Undici do sedla Passo della Sentinella. Od tam lahko v kratkem sestopimo do kočice Berti in "zašpilimo" klobaso, če pa imamo še kaj energije, se po dveh zahtevnih feratah Mario Zandonella (C) povzpnejo in sestopimo s Crode Rosse di Sesto, kjer najdemo veliko zanimivih ostalin iz prve svetovne vojne. Če turo izvedemo v opisanem časovnem okviru, moramo računati vsak dan (razen drugega) na 7–8 ur hoje in plezanja. ●

Kako do Sekstenskih Dolomitov?

Iz severozahodne, osrednje in vzhodne Slovenije najhitreje pridemo do Sekstenskih Dolomitov skozi karavanški predor, naprej do Spittala, kjer zavijemo levo do Lienza in po dravski dolini do San Candida/Innichen v Pustriški dolini (Val Pusteria/Pustertal). Če hočemo na južno stran skupine, peljemo še do Dobbiaca/Toblach, kjer zavijemo proti jugu skozi dolino Val di Landro/Höhlensteintal do Carbonina/Schluderbach in tam levo navzgor do Misurine. Na vzhodno stran gorstva pridemo, če v San Candidu zavijemo proti jugovzhodu do kraja Sesto/Sexten in naprej po dolinah Val di Sesto in Val Padola. Iz jugozahodne Slovenije bo hitrejši dostop po italijanskih avtocestah v Furlaniji do Belluna in naprej proti severu po dolini Piave do jugovzhodnih vznožij Sekstenskih Dolomitov.

Literatura:

Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017.
Luca Visentini: *Dolomiti di Sesto*. Athesia, 2007.
Giovanni Cennachi: *Dolomiti di Sesto e di Braies*. Zanichelli, 2002.
Več avtorjev: *Grande guida escursionistica Dolomiti*. Kompass, 2015.
Axel Jentsch-Rabl: *Klettersteigführer Dolomiten - Südtirol - Gardasee*. Alpinverlag Jentsch-Rabl, 2009.

Okrog treh Cin

Sekstenski Dolomiti

Tri Cine (Tre Cime di Lavaredo/Drei Zinnen), nepogrešljivi simbol Dolomitov, si lahko natančno ogledamo tudi kot običajni sprehajalci. Za ta izlet ne potrebujemo ničesar drugega kot dobre čevlje, morda še zložljive palice. Tako preprosto in udobno bomo redko kje, če sploh kje,

Zahodna (levo) in Velika Cina nad kočjo Auronzo. V prvem jesenskem snegu se vidi pot, ki pripelje okrog Treh Cin.
Foto: Tomaž Marolt

doživeli vso veličastnost in neprekosljivo lepoto ene od najpomembnejših znamenitosti Alp. Pa še veliko več: čeprav nam bodo med pohodom pogledi gotovo najpogosteje uhajali k trem navpičnim skalnim monolitom, bomo lahko opazovali tudi številne druge gore, ki se bodo odkrivale, kamor koli se bomo ozrli.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Izlet je tehnično popolnoma nezahteven, primeren tudi za otroke. "Predpisani" časi hoje se bodo zagotovo podaljšali zaradi pogostih razglednih postankov in prijetnih vmesnih počitkov. Moramo pa se zavedati, da celoten obhod poteka na kar veliki nadmorski višini, kjer nas tudi poleti lahko presenetijo mraz, sodra ali celo sneženje. Zato moramo imeti dobro obutev in topla oblačila v nahrbtniku.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Okoli 350 m

Izhodišče: Koča Auronzo, 2320 m, na južnem vznožju Zahodne Cine. Do tam se pripeljemo po lepo speljani asfaltirani cesti z Misurine (cestnina!).

WGS84: N 46,611946°, E 12,296403°

Koči: Koča Auronzo, 2333 m, +39 04 353 90 02, +39 043 59 94 54; spletna stran www.rifugioauronzo.it; Koča Antonio Locatelli in Sepp Innerkofler-Dreizinnenhütte, 2405 m, telefon +39 0474 97 20 02, +39 3296 69 03 35; spletna stran www.dreizinnenhuetten.com.

Časi: Izhodišče-Kočja Locatelli 1.30 h
Kočja Locatelli-Kočja Auronzo 2 h
Skupaj 3.30 h

Sezona: Od sredine junija do prvega močnejšega sneženja v oktobru. Obhod Treh Cin je tudi priljubljena smučarska tura.

Vodniki: Dolomiti di Sesto. *Meridiani Montagne*, št. 83, november 2016; Franz Hauleitner: *Dolomiten 5. Sexten - Toblach - Prags*. Wanderführer. Bergverlag Rother, 2015; Eugen E. Hüsler: *Dolomiten 6. Sextener Dolomiten, Hochpustertal*. Kompass, 2017.

Zemljevida: *Dolomiti di Sesto/Sextener Dolomiten*, Tabacco 010, 1 : 25.000; *Dolomiti Di Sesto*, Meridiani Montagne, 1 : 30.000.

Monte Paterno/Paternkofel, 2744 m, Via ferrata De Luca-Innerkofler

Sekstenski Dolomiti

Monte Paterno/Paternkofel se nahaja severovzhodno od Treh Cin. Trije ostri grebeni se staknejo na njegovem ošiljenem

Na zadnjem, zelo izpostavljenem delu poti De Luca-Innerkofler je pogosto gneča.
Foto: Iskra Jovanović

vrhu. Severni se začne na sedlu Forcella di Toblin/Toblinger Riedl, na katerem stoji kočja Locatelli/Dreizinnen, vzhodni tvorijo številne špice Punte dei Camosci/Gams-spitzen in sega do škrbine Forcella Pian di Cengia/Büllelejoch, južni pa se pripenja na sosednji vrh Croda Passaporto/Passaportenkopf. Po grebenih Paterna vodijo zanimive plezalne poti, ki so speljane po sledih vojaških poti iz prve svetovne vojne.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena plezalna pot (B). Plezalna pot De Luca-Innerkofler na Monte Paterno je zelo primerna za prvi vzpon na kak dolomitski vrh, ker ni pretežka, čeprav je v vršnem delu kar lepo izpostavljena. Na tistem odseku so pogosti zastoji, zato bodimo potrpežljivi in pozorni na padajoče kamenje.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, oprema za samovarovanje, čelna svetilka

Višinska razlika: 420 m

Izhodišče: Koča Auronzo, 2320 m, do

katero se pripeljemo po lepi asfaltirani cesti iz Misurine (cestnina!).

WGS84: N 46,611946°, E 12,296403°

Koči: Koča Auronzo, 2333 m, +39 04 353 90 02, +39 043 59 94 54; spletna stran www.rifugioauronzo.it; Koča Antonio Locatelli in Sepp Innerkofler-Dreizinnenhütte, 2405 m, telefon +39 0474 97 20 02, +39 3296 69 03 35; spletna stran www.dreizinnenhuetten.com.

Časi: Izhodišče-Kočja Locatelli 1.30 h
Kočja Locatelli-Monte Paterno 1.30 h
Sestop 1.30 h
Vse skupaj 4.30 h

Sezona: Od julija do začetka oktobra

Vodniki: Dolomiti di Sesto. *Meridiani Montagne*, št. 83, november 2016; Franz Hauleitner: *Dolomiten 5. Sexten - Toblach - Prags*. Wanderführer. Bergverlag Rother, 2015; Eugen E. Hüsler: *Dolomiten 6. Sextener Dolomiten, Hochpustertal*. Kompass, 2017.

Zemljevida: *Dolomiti di Sesto/Sextener Dolomiten*, Tabacco 010, 1 : 25.000; *Dolomiti Di Sesto*, Meridiani Montagne, 1 : 30.000.

Opis: Od kočice Auronzo se napotimo po široki vojaški cesti, ki gre proti vzhodu pod južnimi stenami Treh Cin (pot št. 101). Kmalu pridemo do kapelice padlim italijanskim vojakom iz prve svetovne vojne, ob njej je tudi spomenik Paulu Grohmannu (1838–1908), slavnemu raziskovalcu Dolomitov in prvopristopniku na številne vrhove tega gorovja. Že od daleč bomo zagledali pred seboj kočico Lavaredo, 2344 m, ki je običajno zatočišče plezalcem, ker ne smejo več šotoriti ob vznožjih Treh Cin. Že pred

kočico Lavaredo zavijemo levo navzgor proti sedlu Lavaredo, 2454 m, kjer zagledamo severne stene Treh Cin, ki se v neizprosni navpičnosti dvigajo v nebo nad obsežnimi melišči. Pogled proti severu odkrije naš naslednji cilj – kočico Antonio Locatelli/Dreizinnen, 2405 m. Široka pot, ki se malo spusti, preči obsežna melišča pod stenami Crode Passaporto, 2701 m, in Monte Paterna/Paternkofla, 2744 m, in pripelje naravnost do kočice. Od kočice Locatelli vidimo severne stene Treh Cin kot na dlani,

razgledi pa se razširijo tudi na druge dele Sekstenskih Dolomitov. Posebno privlačen je pogled na Paterno, ki se od tam kaže kot značilna drzna dolomit-ska ostrica. Za nadaljevanje našega sprehoda se moramo sprva malo vrniti po poti, po kateri smo prišli, nato pa jo uberemo proti zahodu po poti št. 102 do bližnjega razpotja, kjer zavijemo levo po poti št. 105, ki se čez skalnato ramo začne spuščati v travnato kotlino Pian da Rin/Rienzboden. Skoraj 200 višinskih metrov bomo morali sestopiti, na drugi strani pa se pot poševno spet dvigne na valovito planoto, s katere se odprejo veličastni pogledi proti severozahodu. Ko se približamo grozljivo previsni severni steni Zahodne Cine, vzremo na levi več slikovitih jezer, mimo katerih pridemo do melišč, ki jih pot preči naravnost proti jugu. Kmalu dosežemo sedlo Col di Mezzo, 2315 m, ki je najzahodnejša točka našega obhoda. Pot zavije proti jugovzhodu in prej kot v pol ure se vrnemo do izhodišča pri kočici Auronzo.

Andrej Mašera

Monte Paterno/Paternkofel, 2744 m, Via ferrata De Luca–Innerkofler

Vzpon: Od kočice Auronzo gremo po promenadni "cesti" pod južnimi stenami Treh Cin. Čez pol ure, v bližini majhne kočice Lavaredo, 2344 m, zavijemo levo navzgor po poti št. 101 in kmalu pripelje na sedlo Lavaredo/Paternsattel, 2454 m. Ostrmimo pred edinstvenim obličjem severnih sten Treh Cin, ki se od tam vidijo morda najbolj veličastno. S sedla se široka in udobna pot malo spusti, nato pa preči melišča pod zahodnim ostenjem Paterna do

kočice Locatelli. Od kočice gre dobra steza ob severnem grebenu Paterna pod vitkim skalnim stolpom Salsiccia/Frankfurter Würstel in kmalu vstopi v znameniti rov "Galleria Paterna", ki je dolg kar 600 metrov. V prvem delu rova skozi stranske line v steni še prodre nekaj svetlobe, potem pa je v rovu popolna tema, brez svetilke ne gre. Strmo se vzpenjamo po stopnicah, ki jih spremlja jeklenica. Ko skozi rov premagamo kakih 100 višinskih

metrov, pridemo na plan do strmega skalnega skoka, ki ga preplezamo (jeklenice). Znajdemo se v zagruščeni grapi (možna snežišča), po kateri se povzpemo na ozko škrbino Forcella del Camoscio/Gamsscharte, 2600 m, vzhodno pod vrhom. Od tam moramo ob jeklenici preplezati zelo strmo in izpostavljeno steno do skrotastege pobočja, po katerem smo hitro na vrhu s križem v spomin na Seppa Innerkoflerja.

Sestop: Po vršnem skrotju in strmi steni previdno sestopimo na škrbino Camoscio. Tam zavijemo desno v zagruščeno grapo, po kateri sestopimo v majhno krnico. Pot gre potem malo navzgor do široke, skoraj vodoravne police, po kateri prečimo strme stene proti škrbini Passaporto/Passaportente, 2379 m. Kmalu za škrbino spet vstopimo v kratek, zaviti rov, kjer nizko sklonjeni izstopimo na zagruščena pobočja nad Forcello Lavaredo. Na njej se priključimo poti vzpona.

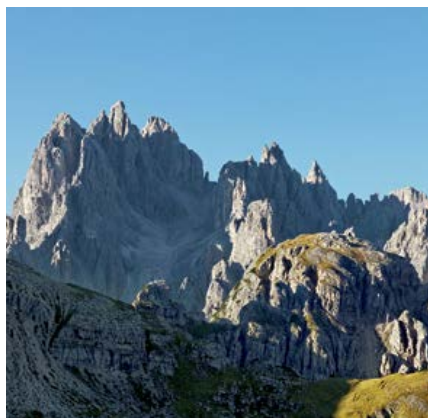
Andrej Mašera

Cadini di Misurina, pot Aldo Bonacossa

Sekstenski
Dolomiti

Na skrajnem jugozahodnem koncu Sekstenskih Dolomitov se nad znamenitim jezerom Lago di Misurina dvigajo Cadini, izjemno privlačna gorska skupinica. Številne dolomitske ostrice na majhni medsebojni razdalji kar kipijo v nebo, med njimi so zarežane ozke škrbine, skupine drzno oblikovanih stolpov z navpičnimi stenami pa se dvigajo nad ljubkimi visokogorskimi krnicami, v katerih se sneg zadrži dolgo v

Južno od Treh Cin se dvigajo špičasti Cadini z najvišjim vrhom Cimo Cadin di San Lucano. Foto: Janez Jarc

poletje. Najvišji vrh v skupini je Cima Cadin di San Lucano, ki mu na jugozahodu dela družbo Cima Eötvös, na severovzhodu pa Cima Cadin Nord-Est. Ta je tudi edini vrh v Cadinih, ki je pristopen po označeni in nadelani poti, ferati Ceria-Merlone, ki jo tvori niz izpostavljenih lestev. Označenih poti, ki se vijejo med stolpi in čez škrbine v Cadinih je kar precej, najprivlačnejša pa je pot Aldo Bonacossa, ki prečka vso skupino po dolgem v smeri jug-sever, kot jo bomo opisali, lahko pa se je lotimo tudi v obratni smeri. V Cadinih je le ena koča, koča Fratelli Fonda Savio, ki stoji v samem središču skupine na zelo slikovitem kraju.

Zahtevnost: Zahtevna zavarovana pot (A/B). Pot Aldo Bonacossa je ena od najzanimivejših in najslikovitejših v Sekstenskih Dolomitih. Zaradi pičlih tehničnih težav je primerna tudi za manj izurjene, posebno ker ni niti zelo dolga niti naporna. Zelo je priporočljiva za vsakogar, ki se šele prvič napoti v Dolomite, ker Cadini na majhnem prostoru prikažejo večino značilnosti tega čudovitega gorstva.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, oprema za samovarovanje

Višinska razlika: Zaradi narave poti je težko določljiva.

Izhodišče: Misurina, 1752 m. Ob južni obali jezera je spodnja postaja sedežnice, ki nas v nekaj minutah pripelje do kočice Col de Varda, 2115 m. Če žičnica ne obratuje, se do kočice povzpemo po široki poti v slabi uri.

WGS84: N 46,577925°, E 12,254442°

Koča: Koča Fratelli Fonda-Savio, 2367 m, telefon +39 043 53 90 36, telefon +39 0435 36 60 56, spletna stran www.fonda-savio.it.

Časi: Izhodišče-Kočica Fonda-Savio 2.30 h

Kočica Fonda-Savio-Kočica Auronzo 3 h
Skupaj 5.30 h (če se vrnemo v Misurino peš 7 h)

Sezona: Od začetka julija do srede oktobra

Vodniki: Dolomiti di Sesto. *Meridiani Montagne*, št. 83, november 2016; Franz Hauleitner: *Dolomiten 5. Sexten - Toblach - Prags*. Wanderführer.

Lastron dei Scarperi/Schusterplatte, 2957 m

Sekstenski
Dolomiti

Južno od dolomitskega mogočnega Punta dei Tre Scarperi/Dreischusterspitze, ki je eden najtežje pristopnih tritisočakov v Dolomitih, se dviga veliko bolj pohlevna gora Lastron dei Scarperi s širokim planotastim vrhom, s katerega se v zagrščene krnice spuščajo razbite, močno razčlenjene stene. Zaradi sorazmerno nezahtevnega pristopa doživimo gora kar veliko obiska, čeprav

Nad jezerci Laghi dei Piani se dvigata kopast Lastron dei Scarperi/Schusterplatte (levo) in bolj ošiljen Crodon di San Candido/Innichriedlknoten. Foto: Janez Jarc

je pot v drugem delu označena le z obledimi rdečimi pikami in številnimi možici. Dokaj skromna višinska razlika, ki jo moramo pri vzponu premagati, in odlična koča v bližini tudi prispevata k priljubljenosti Lastrona dei Scarperi. Najbolj pa nas na vrhu razveselijo širni razgledi, med katerimi seveda dominira veličastna Punta dei Tre Scarperi, ki jo od tod vidimo čisto od blizu in jo dojamemo kot podobo nedostopnega in nedosegljivega gradu.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot (F+, I). Tura ni preveč zahtevna, vendar je svet, po katerem se vzpenjamo v zgornjem delu poti, precej robat in zagrščen, zato terja zanesljiv korak. Zaradi možnega padajočega kamenja v vršnem žlebu se vsekakor opremimo s čelado. Čeprav je možicev dovolj, se ture v megli nikar ne lotevamo, ker lahko naletimo na orientacijske težave.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 630 m

Izhodišče: Koča Auronzo, 2320 m, na

južnem vznožju Zahodne Cine. Do tam se pripeljemo po lepo speljani asfaltirani cesti z Misurine (cestninal).

WGS84: N 46,611946°, E 12,296403°

Koči: Koča Auronzo, 2333 m, +39 04 353 90 02, +39 043 59 94 54; spletna stran www.rifugioauronzo.it; Koča Antonio Locatelli in Sepp Innerkofler-Dreizinnenhütte, 2405 m, telefon +39 0474 97 20 02, +39 3296 69 03 35; spletna stran www.dreizinnenhuetten.com.

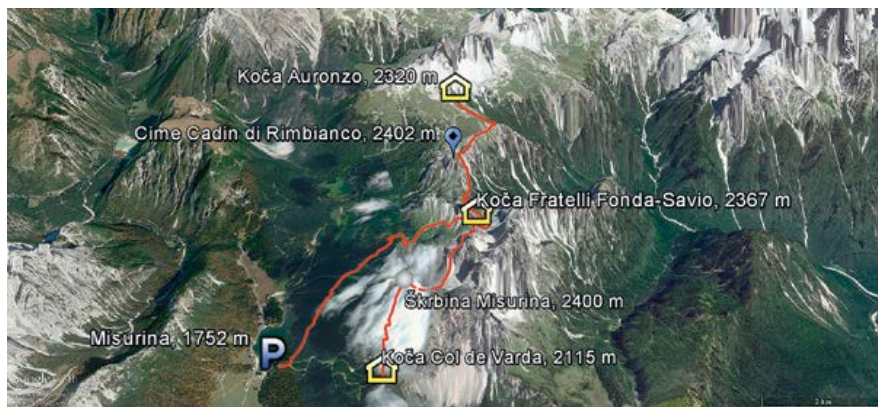
Časi: Izhodišče-Kočica Locatelli 1.30 h
Koča Locatelli-Lastron dei Scarperi 2.30 h

Sestop 3 h
Skupaj 7 h

Sezona: Od julija do konca septembra

Vodniki: Dolomiti di Sesto. *Meridiani Montagne*, št. 83, november 2016; Franz Hauleitner: *Dolomiten 5. Sexten - Toblach - Prags*. Wanderführer. Bergverlag Rother, 2015; Eugen E. Hüsler: *Dolomiten 6. Sextener Dolomiten, Hochpustertal*. Kompass, 2017.

Zemljevida: *Dolomiti di Sesto/Sextener Dolomiten*, Tabacco 010, 1: 25.000;

Škrbine sledi hiter sestop po zagruščeni grapi (pogosto s snežišči) v krnico Cadin dei Tocci; malo nad njo se na škrbini Tocci nahaja koča Fonda-Savio. Tu lahko turo prekinemo in se po nezahtevni stezi v uri in pol vrnemo na Misurino.

Pot Aldo Bonacossa pelje od koče na prej proti severu do naslednje škrbine Rimbianco, 2176 m. Z nje gre malo navzdol nad zatrepom doline Campedelle, nato pa po nekoliko izpostavljeni polici prečka celotno vzhodno steno Cime Cadin di Rimbianco. Na koncu prečenja je malo zahtevnejši prehod (20 m lestev, jeklenica, ključno mesto), čez katerega splezamo na greben, kjer se odpre čudovit pogled na Tri Cine, ki so videti že zelo blizu. V nadaljevanju pot prečka zgornji rob krnice Cadin di Longères do škrbine Longères, 2235 m, od koder je še malo vzpona do koče Auronzo, 2320 m.

Sestop: Najugodnejši sestop je z avtobusom do Misurine. Peš po markirani poti št. 101 potrebujemo uro in pol.

Andrej Mašera

Bergverlag Rother, 2015; Eugen E. Hüslér: *Dolomiten 6. Sextener Dolomiten, Hochpustertal*. Kompass, 2017.

Zemljevida: *Dolomiti di Sesto/Sextener Dolomiten*, Tabacco 010, 1: 25.000; *Dolomiti Di Sesto*, Meridiani Montagne, 1: 30.000.

Vzpon: Pri koči se začne pot št. 117, ki poševno prečka zmerno strmo pobočje Grave de Misurina proti dobro vidni škrbini Misurina, 2400 m. Nanjo se povzpemo po strmi, zagruščeni grapi, kjer tu pa tam že malo poprimemo

skalo tudi z rokami. S škrbine strmo sestopimo ob pomoči jeklenic in lestev v dno krnice Cadin della Neve, kjer prečkamo pot št. 118, ki tudi pripelje z Misurine in se vzpenja proti vzhodu na škrbino Forcella della Neve, 2471 m. Naša pot pa iz krnice vstopi v zagruščen in skalnat žleb, premaga strm skok (lestve) in pripelje na Diavolo, 2380 m. Tam lahko od blizu občudujemo tri drzno oblikovane dolomitske stolpe Torre del Diavolo, Torre Leo in Il Gobbo z značilno skalno grbo. Onstran

Lastron dei Scarperi/Schusterplatte, 2957 m

prečimo pobočje vzhodno od stolpa Torre di Toblin, 2617 m, in se nekoliko spustimo na sedlo San Candido, 2381 m. Tabla z napisom našega cilja nas s sedla usmeri rahlo desno v prečene položnih travnatih, delno zagruščenih pobočjih. Kmalu pot zavije levo navzgor na škrbino Selletta Bassa, s katere se po zopni zagruščeni grapi in skrotju spustimo v krnico Cadin di San Candido. Po melišču pridemo do skalne zapore, ki jo preplezamo po nagnjenem, dobro razčlenjenem skalovju (I). Nad njim zavije pot desno po melišču do razpotja, kjer se desno odcepi nemarkirana pot na ošiljeni Crodon di San Candido, 2891 m. Naša pot gre levo po melišču navzgor do strmega zagruščenega žleba, ki je ključno mesto poti. V zgornjem delu je žleb bolj skalnat in ožji (II), iz njega pa pot zavije levo na vršna pobočja, kjer strmina popusti. Po širokem slemenu nas številni možici kmalu pripeljejo na prostrani vrh s skromnim lesenim križem.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Andrej Mašera

Dolomiti Di Sesto, Meridiani Montagne, 1: 30.000.

Vzpon: Od koče Auronzo se napotimo po široki vojaški cesti, ki gre proti vzhodu pod južnimi stenami Treh Cin (pot št. 101). Kmalu pridemo do kapelice padlim italijanskim vojakom iz prve svetovne vojne, ob njej je tudi spomenik Paulu Grohmannu (1838–1908), slavnemu raziskovalcu Dolomitov in prvopristopniku na številne vrhove tega gorovja. Že od daleč bomo zagledali pred seboj kočo Lavaredo, 2344 m, vendar že

prej zavijemo levo navzgor proti sedlu Lavaredo, 2454 m, kjer zagledamo severne stene Treh Cin, ki se v neizprosni navpičnici dvigajo v nebo nad obsežnimi melišči. Pogled proti severu odkrije naš naslednji cilj – kočo Antonio Locatelli/Dreizinnen, 2405 m. Široka pot, ki se malo spusti, preči obsežna melišča pod stenami Crode Passaporto, 2701 m, in Monte Paterna/Paternkofla, 2744 m, in pripelje naravnost do koče.

Od koče gremo proti severu po lepi stezi nad jezerci Laghi dei Piani,

Skriti in osamljeni svet makedonskih gora

Zahodna makedonska transverzala

Hoja od zgodnjega jutra do sončnega zahoda po neokrnjeni divji naravi, med ledeniški jezeri, bistrimi potoki, mogočnimi gorami in osamljenimi pastirji ter spanje pod zvezdami je bil naš letošnji dopust, ki smo ga preživel v makedonskih gorah. V osmih dneh smo prehodili približno dvesto kilometrov dolgo Zahodno makedonsko transverzalo.

Za Zahodno makedonsko transverzalo smo s prijatelji prvič slišali ob ogledu kratkega filma Prva makedonska transverzala, ki je bil predvajan na 11. festivalu gorniškega filma. Film nas je tako navdušil, da smo se s Tonko, Primožem in Damjanom odločili, da jo prehodimo. Transverzala je speljana po zahodnih gorah Makedonije od Ljubotena do Ohrida, čez Šar planino, Rudoko, Vratsa, Bistro, Strogovo in Karaorman in skupno meri približno dvesto kilometrov. Pot so že leta 1975 markirali člani makedonskega planinskega kluba Elema iz Skopja. Prvi del poti čez Šar planino je gotovo najzahtevnejši in najslikovitejši, saj se ne spusti pod 2100 metrov nadmorske višine, na tem delu tudi ni naselij ali planinskih koč. Večinoma je pot speljana po makedonski strani meje, velikokrat pa se približa kosovski meji oziroma jo celo preči. Drugi del transverzale poteka po vrhovih, poraslih z gozdom, pašnih planinah in tipičnih makedonskih vaseh.

Šar planina, pogovorno tudi Šara, je gorovje, ki se razteza med Kosovom in severozahodno Makedonijo, vse do severa Albanije. Najvišji vrh je Titov vrh, 2748 m. Prepoznaven videz ji daje petinosemdeset kilometrov dolg neprekinjen greben, skalnati vrhovi, pašniki, številne reke in potoki ter ledeniška jezera. Gorovje ima zelo bogato biotsko raznovrstnost habitatov, rastlin, živali in gliv. Veliko vrst je endemičnih, na primer endemičnih rastlin je 31,3 odstotka.

Pot je markirana s Knafelčevimi markacijami, ravnimi črtami rdeče-bele-rdeče barve ali samo z rdečimi črtami in črkama EM. Orientacija je zelo zahtevna, ker so markacije pogosto slabo vidne oziroma jih sploh ni. Nekatere steze so boljše, druge pa slabše uhojene. Planinske karte poti ni, obstaja pa več GPS-sledi, za katere žal ni kakovostne kartografske podlage. Pot tehnično ni zahtevna in jo običajno prehodimo v sedmih do desetih dneh.

*Titov vrh
Foto: Tonka Šoba*

Zahodna makedonska transverzala ni pogost cilj pohodnikov, zato je bilo že načrtovanje poti poseben izziv. V stik smo stopili s člani planinskega društva Ljuboten, ki so nas po prihodu v Tetovo prijazno sprejeli in opremili s prepotrebnimi informacijami o poti: karto Šar planine, GPS-sledjo, informacijami o pitni vodi in primernih mestih za šotorjenje. V vasi Staro selo smo si na rame optali več kot dvajsetkilogramske nahrbtnike z opremo za kampiranje, hrano za šest dni, nekaj litri vode in drugo potrebno opremo ter odšli proti tri ure oddaljeni planinski koči Ljuboten, kjer se pot tudi uradno začne. Pozno popoldne smo prišli do kočice, kjer so nas prijazno pogostili in zmajali z glavo, ko smo jim razložili glede načrtovane poti. Zgodaj naslednje jutro smo odšli proti 2499 metrov visokemu vrhu Ljuboten. Z vrha se nam je odprl čudovit pogled na slikovite šarplaninske vrhove.

Šarplaninec je pastirska pasma psov, ki je ime dobila po Šar planini, kjer jih še vedno uporabljajo za čuvaje ovc. Po nekaterih podatkih je potomec starih molosov iz stare Grčije in Turčije. Po obliki je pes srednje velik, močne konstitucije, z močno in težko glavo. Dlake je gosta, dolga in trda, z gosto podlako. Barva dlake je od železno sive do skoraj bele oziroma skoraj črne barve. Po naravi je veličasten, vzvišen, dominanten, miren, vedno pozoren in pripravljen braniti svoj teritorij. Če meni, da je njegovo imetje ogroženo, ga zna braniti na najokrutnejši način. Slednjega smo se bali vsakič, ko je šla pot čez planšarske planine. Pet, šest psov se nam je približalo na nekaj metrov in bili so pripravljene na napad. Na srečo so nas vedno rešili pastirji, ki so pse odgnali in nam dopustili nadaljevati pot.

2582 m, Malimi Vraci, 2536 m, Radiko, 2405 m, in Lero, 2194 m. Pokrajina je postajala vse bolj travnata in začeli smo srečevati pastirje ovc v družbi šarplanincev, nekaterim smo popestrili dan s klepetom, drugi so samo dvignili roko v pozdrav in naprej uživali v gorski osami. Pot čez Šar planino je bila zelo slikovita z razgledi na skalnate in s travo porasle vrhove, ledeniška jezera in bistre potoke s čistimi izviri pitne vode. V zgodnjem poletju je bilo veliko planinskega cvetja, ki je pokrajini dodal poseben čar. Razen prvega dne na Ljubotenu nismo srečali drugih planincev. Prvi dnevi so bili zahtevni predvsem zaradi težkih nahrbtnikov, saj smo nosili veliko hrane, opremo za

Prvi in drugi dan smo pot nadaljevali večinoma po grebenu in se vzpenjali na vrhove ob poti, med njimi so bili najbolj impresivni Livadica, 2497 m, Pribeg, 2524 m, Peskovi, 2651 m, Bistra, 2571, in Crn vrh, 2585 m. Popoldne drugi dan se je začela približevati nevihta, zato smo se želeli čim prej umakniti s skalnatega terena in smo morali izpusti vrhove Kobilica, 2528 m, Treskavec, 2444 m, Šiledje, 2473 m, in Vrtop, 2555 m. Imeli smo srečo, da smo še pred nevihto prišli do travnatega sedla in postavili šotor. Nevihta na 2200 metri nadmorske višine nas je malo prestrašila, saj je bliskalo in grmelo čisto blizu nas. V naslednjih dneh smo pot nadaljevali pod vrhovi Karanikola, 2409 m, Brinja e Šahit, 2480 m, Skakalo, 2517 m, Zalina, 2493 m, in Kleč, 2414 m, vse do vznožja 2748 metrov visokega Titovega vrha, najvišjega vrha Šar planine, kjer smo šotorili.

Zgodaj zjutraj naslednjega dne smo se povzpeli na sam vrh, ki smo ga osvojili z lahkoto, saj smo pustili večino opreme v šotoru. Titov vrh se je sprva imenoval Veliki Turčin, leta 1934 so ga poimenovali po jugoslovanskem kralju Aleksandru (Aleksandrov vrh) in po drugi svetovni vojni po Titu. Na vrhu je razgledni stolp, ki nas je spominjal na povečano in zidano različico Aljaževega stolpa. Četrty in peti dan smo hodili deloma po makedonski in deloma po kosovski strani meje pod Rudoko, 2658 m, Golemi Vraci,

Stolp na Titovem vrhu Foto: Damjan Kmet

Šar planina
Foto: Damjan Kmet

kampiranje in tri do štiri litre vode. Ker nismo vedeli, kdaj bo naslednji izvir pitne vode, smo dnevno zalogo vode raje nosili. Hoja nam je bila v tako zadovoljstvo, da smo se ustavljali le za krajše počitke in prigrizke. Šotorili smo navadno ob jezerih ali potokih, kjer smo se lahko za silo tudi ocedili in očistili oblačila. Topla hrana za večerjo pa se nam je po napornem dnevu zdela vrhunska – nismo si mogli predstavljati, da bi bilo lahko kaj boljšega kot kuskus s paradiznikovo omako ali polenta z gobovo juho.

Peti dan smo se spustili do vasi Mavrovo, ki leži na nadmorski višini 1220 metrov, in je znano po zimskem smučarskem središču, Nacionalnem parku Mavrovo in dvanajst kilometrov dolgem ter tri kilometre širokemu jezeru. Ob jezeru je veliko počitniških hišic in hotelov, stalno naseljenih prebivalcev je malo. Po petih dneh hoje smo imeli vsi sezname priboljškov, ki si jih bomo privoščili v vasi. Malo smo bili razočarani, ker je bila trgovina bolj podobna kiosku kot pa trgovinam, kot jih poznamo doma. Vseeno smo uspeli obnoviti zalogo hrane za naslednje dni.

Drugi del transverzale, zadnja dva dni, poteka na nižji nadmorski višini in ima samo dva večja vzpona – prvi je bil iz Mavrova in drugi na Babin Srt, 2242 m. Pokrajina v tem delu ni več tako slikovita kot na Šar planini, ampak je pot zanimiva predvsem zaradi številnih pašnih planin in vasi s tipično makedonsko arhitekturo, kot so Galičnik, Tresonče, Lazaropole in Gari. Veliko hiš je zapuščenih, nekatere pa so prenovljene in so namenjene dopustnikom in turistom. V vaseh so nas še posebej navdušili impresivni vaški vodnjaki s čisto pitno vodo. V vseh teh dneh hoje še nismo uspeli priti do priboljškov, zato smo se zelo razveselili trgovine v Lazaropolu. Tam smo si ob devetih zjutraj nekateri privoščili čips, drugi pa sladoleđ, pivo ali sok.

Od vseh dni je bil sedmi verjetno najnapornejši, saj smo začeli hoditi že zelo zgodaj v vasi Tresonče, se vzpeli na Babin Srt, nadaljevali po grebenu in se spustili do gozdne meje. Dan je bil naporen zaradi visokih temperatur pri vzponu na Babin Srt, prehojenih petintrideset kilometrov z več kot dva tisoč višinske

razlike ter močnega vetra na grebenu. Ves čas od Mavrova nas je spremljal tudi potepuški pes, ki se ni pustil odgnati. Sprva nam je sledil na nekaj deset metrov, počasi se nam je približeval in na koncu je bil že eden izmed nas. Z umirjenim karakterjem in zvestobo se nam je tako prikupil, da smo na koncu nosili hrano še zanj. Občasno nas je sicer spravil v nevarnost, ker je z lajanjem vzbudil pozornost psov, ki so čuvali ovce. Tako so še bolj divje lajali na nas, naš prijatelj pa je stisnil rep med noge, povесil glavo in se stiskal k nogam. Osmi dan smo se že ob pol šestih zjutraj in brez zajtrka spustili v dve uri oddaljeno vas Crvena voda, kjer se pot uradno konča. V vasi smo srečali domačina, ki nas je prijazno povabil na kavo. Še preden je postregel s kavo, smo na tešče nazdravili z domačo rakijo in pivom. Z gostiteljem smo poklepetali o življenju v vasi in starih časih, ko je služil vojaški rok s Slovenci. Še najbolj smo bili veseli, da se je naš pasji prijatelj prikupil tudi gostitelju, ki ga je bil pripravljen prevzeti. Pot do petindvajset kilometrov oddaljenega Ohrida smo nadaljevali s taksijem. Po dolgi prehojeni poti, spanju v šotorih, ožuljenih podplatih, utrujenih nogah, umazanih oblačilih in že pošteno neprijetnih vonjavah, je bilo kopanje v Ohridskem jezeru neprecenljiv zaključek pohoda. ●

Informacije

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Višinska razlika: Pribl. 10.000 m

Dolžina: Pribl. 200 km

Izhodišče: Staro selo, 850 m. Sem se pripeljemo iz 24 kilometrov oddaljenega Tetova z avtom ali taksijem.

Planinska kočja: Planinski dom Ljuboten, 1639 m, oskrbovan, zanj skrbi PD Ljuboten (informacije +389 71 66 08 06, +389 77 98 91 01)

Časi: 8 do 10 ur povprečno na dan

Literatura: *Planinski vestnik*, št. 7, 1939, str. 177–214

Spletna stran: www.pkLjuboten.org.mk

Zemljevid: Šar planina, M, 1 : 100.000

Olga Kolenc

Od Solarjev do Kuka

Kolovrat

Pomlad se je zagnala navzgor in Kolovrat je zadišal po prebujeni zemlji. Njen prehitri zagon se je ponekod kazal v porjavelih krošnjah dreves, ki so med svežim in bujnim zelenjem spominjale na jesen. Sneg, ki je čez noč na sveže pobelil vrhove gora, je v ozkih belih jezicah segel vse do planin. Nebo je bilo kot umito, linije barvnih kontrastov jasne in čiste. Beli megleni valovi, ki so čez noč napolnili alpske doline, so pljuskali preko obal in silili h grebenom.

Ko stojimo na sedlu Solarji, nas čaka izredno razgleden greben, ki v obliki mehkih vzpetin poteka od Kambreškega hribovja do najvišjega Kuka nad Livkom. Približno sedem kilometrov dolg gorski hrbet spada v predalpsko hribovje in doseže nadmorsko višino od osemsto do tisoč sto metrov. Območje ni le raj za pohodnike, ampak tudi za turne smučarje in kolesarje. Pobočja se na slovenski strani spuščajo do doline Soče med Tolminom in Kobaridom, na italijanski strani do Benečije. Po grebenu Kolovrata, ki je v preteklosti razmejeval ozemlje med Beneško republiko oz. Kraljevino Italijo in Avstro-Ogrsko, nato med Italijo in Kraljevino Jugoslavijo ter po drugi svetovni vojni med Italijo in SFR Jugoslavijo, danes poteka državna meja med Italijo in Slovenijo.

Med prvo svetovno vojno je italijanska vojska na grebenu Kolovrata zgradila širok sistem tretje obrambne črte – *linea d'armata*. Nekoč obrambna črta je danes čezmejni muzej in učilnica na prostem, kjer si lahko ogledamo sisteme strelskih jarkov, opazovalna in poveljniška mesta, kaverne, mitralješke in topniške položaje ter podobne vojne ostaline. Pot miru od Alp do Jadrana, ki poteka od Loga pod Mangartom do izliva Soče v Jadransko morje, poteka tudi čez Kolovrat. Nekoč po dolgem in počez ranjen greben, ki je bil

Kolovrat – utrinek muzeja na prostem
Foto: Olga Kolenc

dolgih devetindvajset mesecev drugi dom fantov in mož, danes sameva v tišini. Brazgotine prerašča čas, a prav je, da ostajajo vidne, da so človeštvu tako v spomin kot v opomin. Popotnik rad postoji – ko se pogled dotakne daljav, spomin na preteklost izgine. Tu zgoraj pljuča dihamo tako na široko. Vidiš, kako se je gubala zemeljska skorja, in slišiš, kako je lomljenje skal preglasilo hrumenje valov. Okamenele školjke visoko tam zgoraj v skalah danes prekriva novi sneg, na grebenu Kolovrata pa se zlatijo polja rumenih pogajic.

Od Na gradu do Trinškega vrha

S kolegicama smo postale na razgledišču nad Solarji in se čudile razgledom. Hladen in vlažen zrak je lezel pod vetrovke in tudi psički Sissy je Irma oblekla *nobel* rdeč plašček. Prvi vrh Na gradu, 1115 m, je oddaljen le dobrih petnajst minut hoje, ki vodi tudi po starih in obnovljenih strelskih jarkih. Pomislila sem na hrepenenje fantov in mož, ki so, namesto da bi doma s potom zalivali zemljo, ljubili in vzgajali rod, dihali vonj po smrti. Morda se je njihovo hrepenenje ujele v pravkar razprte liste dreves, ki neustavljivo silijo k svetlobi. Nekaj je bilo v zraku, ko sem na komaj opazni stezici nad jarki, med šopki spominčic in šmarnic, pazljivo izbirala stopinje, da česa ne pomendram.

Hitro smo prišle do spomeniško ohranjenih italijanskih položajev iz prve svetovne vojne, kjer so zgradili najbolj utrjen del celotnega italijanskega obrambnega sistema. Pot nas tik pod prvo vzpetino vodi med labirinte, kjer se zazdi, da vonj po trpljenju nikoli ne bo izpuhtel. Ne more. A ta hrib, prekopan in preluknjan v vseh smereh, se še zdaleč ne vda. Pomlad, ki se vrača v krogih, diši kot vsaka pomlad. Drami moč in slo po življenju. Splet korenin ne sprašuje, čigava je zemlja. Vsaka razpokica v kamnu, ki ji je veter prinesel ščepce prsti, sprejema semena. Občutki, založeni v najbolj odmaknjem predalu, so mimogrede pripolzeli na dan in vlažen breg mi je tudi to jutro dišal po spominih otroštva.

Na Gradu, po domače Klabuk, se nam obzorje dodatno razpre. Zdaj je pred nami viden celoten greben. Najvišji Kuk je zaradi oddajnika jasno viden, za njim

kot stražar stoji močno ozemljeni Matajur. Njegov vrh je še rjava pustinja, a pljuski zelenih valov ga bo že v nekaj dneh dohiteli. Megleno morje, ujeta med raze dolin, je spreminjalo meje. Dvigalo se je med krošnje dreves in kmalu bo zlezlo v oblak. Južna stran Krna je v vsej veličini povsem na dosegu rok. Plazovi in vode so jasno zarisali svoje poti do planin in uval, kjer poniknejo v nedrja zemlje.

Spustile smo se s hriba Na gradu in že smo bile na stezi, ki mehko objema nov grič, poln »brazgotin«. Krn pred nami narašča, tudi morje pod nami je vse večje, postaja groteskno. Ah, ta Krn, ta posebna gora, ki je prežeta s spomini. Kaj vse sem v letih nosila tja gor, še kamen bi se razjokal in hkrati raznežil. Koliko notranjih bitk je izzvenelo v potu. Koliko najbolj osebnih misli in čustev na sončni strani srca sem položila v ta breg, med esence planinskega cvetja.

Deviško belo Kaninsko pogorje riše meje obzorja. Grebena Stola in Muzcev pohlevno usločita hrbta, Morizna dobiva poseben kontrast. Zdaj je vse na dosegu rok in bojim se, da se bo vse prehitro končalo. Pozeble, bordo rdeče krošnje bukev v pasovih rišejo slike, ki so vidne le redko. Greben pred nami vso pot valovi, Sissy se kljub spoštljivim letom še vedno rada igra in veselo teka pred nami. Vzpetina spredaj je enaka vzpetini zadaj; če oddajnik na Kuku ne bi bil jasen vodnik, bi se pohodnik še zmedel.

Od Trinškega ali Trniškega vrha do Nagnoja

Tri brhke *babe* in psička Sissy smo kmalu dosegle Trinški vrh, 1138 m. Bil je delovni dan in nikjer ni bilo žive duše. Pod južnim grebenom, na italijanskem ozemlju, pogled na ozko, osamljeno cesto nakaže prisotnost človeka. Na slovenski, severni strani ponekod tik pod grebenom poteka vzporedna cesta. Naša steza vijuga po grebenu naprej, malo navzgor in malo navzdol, in že smo zagledale prve šopke rumenih pogačic. Roka, ki jih je sejala, jih je sejala z občutkom. Za

barvni kontrast je dodala spominčic, pa jetičnik in kukavice. Nekatera drevesa so komaj odpirala liste, druga so jih v zanosu razprla do konca. Tisti posebni vonj svežih sokov, ki mu ne najdem primere, se je dotaknil čutil.

Navadnih pogačic je vedno več. Male livade in mehka pobočja gričkov so se obarvala rumeno. Barvni kontrast je dosegel vrhunec. Modro nebo, s snegom pobeljena plošča Krna in veliko, veliko zelene, le kaj bi rada še več? Prav to sem iskala. Vsako pomlad namreč iščem svoj del izgubljenega raja. Dobro še vem, kje so na moji Vojskarski planoti rasle šmarnice, kranjski jeglič in pogačice. Bile so mi rože vseh rož, a so jih trume neodgovornih obiskovalcev iz mest odnašali v šopkih. Šmarnice na bolj zakotnih predelih še najdem, pogačic je tudi zaradi posegov v naravo in zgodnje košnje vse manj. Kranjski jeglič, ki je v času cvetenja vijolično obarval hrib nad partizanskim grobiščem na Vojščici, zadnja leta iščem zaman.

Naši zahodni sosede imajo glede trgiranja planinskega cvetja zelo stroge kazni. In prav je tako! Menda so brezbrizni nabiralci odnašali kar cele vrečke arnike in drugih zdravilnih rastlin. Ko včasih kaj podobnega vidim tudi pri nas, se vedno spomnim na našo pokojno mater Ivano. Ko sva s sestro na naših gričkih nabirali rože za čaj, se je nekoč zelo razjezila. Rekla nama je, da se zaradi hoje po travi ne bo dalo kositi, in dodala, da je ona dočkala osem križev tudi brez tega čaja.

V rahlem spustu smo dosegle sedlo pri bivaku Zanusso. Iz virov Erwina Rommla, ki jih najdemo na informativni tabli, izvemo nekaj osnovnih podatkov o prebitju italijanske obrambne črte in zavzetju sedla. Razgledi so odprti tako na beneško kot na posoško stran in pogled lahko zaobjame celoten greben. Pred nami se dviga nov griček, šmarnice zadišijo. Celoten breg prerašča značilno zelenje, male bele čašice, nanizane na steblih, so ravno v razcvetu. Sissy teka pred nami, čeprav tudi njo počasi že dajejo leta. Griček se

Na poti čez Kolovrat s pogledom na Kuk in Matajur
Foto: Olga Kolenc

Krn v opoldanskih
meglicah
Foto: Olga Kolenc

brž prevali in trči v naslednjo ravnico. Čez predvrh – koto 1176, hitimo na Nagnoj, ki je v Kolovratu s 1193 metri drugi najvišji vrh. Zanimivo bi bilo raziskati izvor imena Nagnoj, saj se ena izmed vasi v Benečiji, ki leži pod Nagnojem, imenuje Dreka (Drenchia).

A zaradi Nagnoja in Dreke tod nič ne smrdi. Svet diši, občutek svobodnega gibanja je čudovit. Nobenih patrolj ni več in vsega, kar je pod staro državo prinašala strogo zastražena meja. Dosegle smo vrh Nagnoja in tudi meglenemu morju je čisto počasi uspelo doseči nebo. Nežno zelene krošnje je objela vlažna, mlečno bela tančica. Na jasnem koščku neba nad njo so se nakazali podolgovati oblaki. Južnih pobočij Krna, ki so bila še pred nekaj minutami povsem na dosegu rok, ni bilo več. Tudi meglenega morja in nežnih obrisov daljav ni bilo več. Vlaga se je gostila v obliki drobnih vodnih kapljic, ki so jo pile hitro rastoče rastline. Vonju mokrih odmrlih bilk se je primešal vonj po življenju. Izvlekle smo vetrovke in prigrizke ter posedele na vrhu.

Megla, ki se je razlezla čez breg, je pod toplimi sončnimi žarki počasi izparevala. Iz nje je kmalu pokukal oddajnik na Kuku, in svet proti zahodu je bil zopet sveže umit. Sledil je še zadnji del naše poti in videle smo, da ni daleč. Nagnoj se prevesi v smer Kuka, komaj opazna steza pod nami je v travi le še zaris. Zemlja je zopet bolj vlažna, rumenih pogačic, ki ljubijo takšno podlago, je tudi tu na pretek. Sredi zelene oaze pod nami kot protiutež žarita dve rjavo rdeči bukovi krošnji. Sami sta, v prehitrem pomladnem zanosu ju je pozeba prestavila v drugi letni čas.

Od Nagnoja do Kuka

Z Nagnoja se steza spušča ob državni meji navzdol, in kmalu smo dosegle ozko cesto na italijanskem ozemlju. Razdalje so kratke, čez nekaj minut smo na naši strani, pri asfaltni cesti za Livek–Kambreško. S parkirišča nad vasjo Livške Ravne se za Kuk odcepi ozka cesta, čez katero je nameščena zapornica. Na strmih delih z betonom utrjena potka nas kmalu pripelje na vrh. Vrh Kuka, 1243 m, ni le vrh za pohodnike in

izletnike, je tudi vzletna točka, ki jo vzdržuje društvo za adrenalinsko jadralno padalstvo (Andrenalin paragliding team) Gornje Posočje. Številni oddajniki, ki »krasijo« vrh Kuka, me osebno ne motijo, v svetu sodobne tehnologije brez tega žal ne gre.

Kuk, zdaj odet v pomlad, je kot okno v svet. Benečija in Furlanija pod nami v daljavi modrita, se stapljata v morje. Dan je dosegel vrhunec. Od sonca pregreti zrak valovi, zdi se, da tudi greben valovi. Matajur na zahodu se nam pokaže v vsej veličini. Močan, robusten in neomajen se zdi in njegov rahlo zašiljeni vrh, ki iz gmote le malce štrli, se skriva v oblaku. Ta hitro drsi, spreminja obliko. Objame pobočja in se razleze. Krn, ki je v kristalno čistem ozračju pred nami vso pot žarel, nato pa izginil, dobiva groteskno podobo. Megla, ki se je povzpela navzgor iz dolin, je zakrila celotno pogorje. Krn vztraja nad njo, velik bel oblak nad njim se je z razpršeno belo tančico dotaknil samega vrha. Videti je kot prebujajoči se vulkan, ki čisto počasi puha v zrak, in nikoli ne veš, kaj bo sledilo.

Nad planinami pod Krnom so se meglene gmote razpotegnile v ravno začrtano mejo. Zelena, s soncem obsijana pobočja, so se zbudila iz dolgega zimskega spanja. Življenje poteka mirno, skoraj neopazno, vsakdo gre svojo pot in točno ve, kaj je tu zgoraj njegovo poslanstvo. Živina, čez zimo zaprta v hlevih, muli travo in mežika soncu, saj ve, da je napočil njen čas. Drobница se je pognala navzgor in skupaj z zelenim valom bo kmalu dosegla vrh Krna. Malce niže, pod vasjo Krn, zagledam Gregorčičev slap, ki ga ne morem zgrešiti. Le kako bi ga, ko pa me vedno spominja na neuspeli naskok.

Mlad nadobudnež me je ravno prav nadobudno povabil, da me popelje k slapu. Bredla sva po strugi potoka navzgor, do mesta, kjer naj bi našla prehod. Nadaljevala sva po brezpotju, a breg je postajal vse bolj navpičen. Grapa s slapom se je mimogrede oddaljila, znašla sva se med prepadi, ki ponekod segajo vse do ceste, ki skozi Vrsno pelje v vas Krn. Bila sva le v športnih copatih, voda in sendvič sta že pošla. Povratka nazaj ni bilo, prehodi v brezpotju nad nama nevidni. Edina pomoč v tej »plezariji« so bile veje grmovnic in redka tanka debela drevesa. Pred gladkim in izpostavljenim žlebom sem mu izlila ves žolč in se pridušala, da bom od zdaj naprej hodila le tja, kamor pridem s salonarji! Ure so tekale, dan se je nagnil v popoldan, midva pa še vedno nisva vedela, kje sploh sva. Nagonsko sva izbirala prehode, nazadnje je navpičnica le popustila in prišla sva do zaselka Vrsno. Domačin, ki naju je videl, se je le čudil, kako sva brez ustrezne opreme sploh izpeljala takšen podvig.

Kolovrat ob vseh teh spominih in razgledih za nekaj trenutkov postane skoraj povsem nepomemben. Šele ko se obrnem nazaj, v smer prihoda, začutim njegovo moč. Vidim greben, ki se v preobrazbi zemlje dviga navzgor in počasi razdvaja dolini. Na neki točki postane le meja, korak med življenjem in smrtjo. Pot miru, ki danes poteka vzdolž raze, je majhen, a svetel kamenček v mozaik, ki gradi svet brez nasilja. ●

Iz spominov polomljenega rimača

Kako smo plezali novo smer

Bip bip bip bipbip bip bip ... Na pol odprem oči. Sprva samo strmim predse, nato zasukam oči levo in desno. Vse, kar vidim, je pridušena mlečna svetloba, kot mehka, nepremična prosojna megla. Nisem čisto pri sebi, sem še matast. *Honky-tonk-women-let's-spend-the-night-together-wild-horses* ... O, Rollingi. So v moji glavi ali jih slišim od zunaj?

Spomnim se. Rolling Stones sem poslušal s slušalkami na ušesih, ravno njihov komad Wild Horses, ko so prišli pome in me odpeljali v operacijsko sobo. Lebdim, prijetno mi je. Čutim prisotnost ljudi, a jih ne vidim. Vse je nejasno. Prisilim se, da do konca odprem oči in zaokrožim z njimi. "No, ste se le zbudili," pride glas z desne in me ravno toliko predrami, da začutim, kako rad bi še spal. Znova zdrknem nazaj v mlečno, omotično stanje. "No, no, dovolj ste spali, odprite oči." Pa jih ne. Odnaša me. Bip bip bip bipbip bipbipbip bip bip ... Piski me zbadajo v ušesa. Nenadoma razumem. Če sem buden, so bipi enakomerni, ritmični, ko začnem toniti v spanec, se njihova frekvenca pospeši. Mislim, torej se ... prebujam iz narkoze. Skozi mlečno svetlobo na stropu zagledam neonske luči.

Obrnem glavo na desno in jo zagledam, anesteziško, skrito za kirurško masko. "A lahko še malo zadremam?" "Zaenkrat je bilo dovolj, kar *zbrihtajte se*," zaslišim prijazen glas. Je ta tista, ki sem ji zaupal svojo skrb, preden so me uspavali: "Sestra, ali delajo z *bor mašinc* ali na roko?" Zakaj me je to skrbelo? Če imajo akumulatorski vijačnik, je na njem regulator za preklapljanje vrtenja v levo ali desno. In če bi bil nastavljen v napačno smer, bi mi vijake privili namesto odvili in mi tako razgnali vretence hrbtenice. Zasmejala se je: "Ne, ne, vse delajo ročno." Oddahnil sem se. Moral sem to vprašati, kajti bal sem se, nerazumno me je bilo strah, da bi pri operaciji šlo lahko kaj močno narobe in bi bila škoda, če bi nastala, celo večja od tiste, ki je nastala pri padcu med plezanjem v Prisojniku. Osem do deset metrov nad stojiščem mi je zmanjkalo oprimkov. Neda leč stran se je ponujal velik buhtelj, dober *grif*, ki sem ga komaj dosegel. Moral sem se močno stegniti, da sem ga najprej prijel z desno roko, se razkoračil in desno nogo oprl na gladko ploščo, ga poprijel z levo roko in priključil še levo nogo, da sem z obema stal na trenje. Ko sem ta krasni oprimek polno obremenil, se je odlomil in odletel sem. Izpulil sem dva klina, s hrbtom treščil na gredino in si v hrbtenici zlomil dve vretenci, mimogrede pa še dve rebri.

Zdaj sem bil že dovolj buden, da sem pomigal s prsti na obeh nogah. Fino, vse sem začutil. Narahlo sem premaknil nogi – vse v redu.

Ko so me v bolniški sobi z nosil preložili na mojo posteljo, sem se zavedel, da začenjaj zadnjo fazo okrevanja. Brez ploščice in vijakov v hrbtenici sem se nenadoma

Jezerski Stog
Foto: Damjan Slabe

počutil lažjega, osvobojenega. Zaskrbljeno sem pričeval bolečino. Prišla je, vendar precej manjša kot po prvi operaciji, ko so mi so mi zlomljeno in delno stlačeno vretence fiksirali s ploščico in vijaki. Ko sem se prebudil iz anestezije, sem imel občutek, kot da je v mojo hrbtenico prečno zasajena sekira, da nekdo vsake toliko prime za toporišče in ga malo premakne navzgor ali navzdol. Takrat je bila bolečina neznosna, zdaj sem jo z dobro voljo lahko prenašal. Počasi sem tonil v dremež. Zbudili so me, ko je prišel čas kosila. Dostikrat so odnesli hrano nedotaknjeno, ker mi, razen sadja, ni teknila; delno tudi zato, ker sem bil poln analgetikov, in zaradi bolnišnične okužbe tudi antibiotikov. Nisem izbirčen, doma pojem vse od kraja, ampak okus jedi tukaj je bil ... no, tak, da mi hrana ni šla dol, kljub prigrifarjanju prijaznih medicinskih sester. O njih sem med svojim skupno pettedenskim bivanjem na travmi ljubljanskega UKC ugotovil, da so pomemben steber v zdravstvenem sistemu in da s svojo, meni komaj doumljivo požrtvovalnostjo in predanostjo, preprečujejo, da bi se le-ta sesul.

Ta *hasap*¹ ... celo rezina kruha, zapakirana v celofan, je bila *prešvicana*, ker so ga očitno zapakirali še toplega. Ženi sem na vprašanje, kaj naj mi prinese, vsakič odgovoril, da si najbolj želim svežih, hrustljavih žemljic. Namesto s prežvekovanjem kosila sem se spet raje hranil s spomini. Tokrat s spodaj opisanimi, ki so se sami od sebe nenadejano pojavili in se prerivali v moji glavi.

Kraj dogajanja: severna stena Srednjega vrha Begunjske, prvenstven vzpon po osrednjem stebri. Ko smo prišli do njegovega vznožja, smo se opremili. To pomeni, da smo nase navlekli plezalne pasove, v katere smo obesili plezalno kramo, se preobuli v plezalnike in si na glave posadili čelade. Ko je bilo treba določiti vrstni red v navezi, sem se takoj javil za sredino. Čeprav se je kost že zacelila, je bila moja psiha po zadnjem padcu v Koglu še vedno približno na taki višini kot polderji na Nizozemskem – pod morsko gladino. To je opazil in hitro izkoristil Damjan. Za trenutek se je zamislil, s teatralno kretinjo pokazal proti steni in zanosno zrecital:

*Ko zagledal Mire strašni je stebri;
nasral ga je za cel čebri.*

Hahaha ... hehehe ... sta se hahljala in hehetala. Taskov hehehe je kasneje na stojišču dva raztežaja više zamenjal auuu in au au. Kajti ko sem zablezel v vlažen in spodrecan previsen vstop v navpično poč, se zaradi slabo postavljenih nog v *poki* nisem mogel obdržati na dveh prstih ene roke. Najprej mi je zdrsnila ena noga, nato druga, zatem sta popustila še prsta in odneslo me je. Z ritjo sem priletel Taskotu na glavo in ga kot kegelj zbil s stojišča. Že po dveh metrih ga je ustavila vrv, s katero je bil privezan v štant. "Tasko, kdaj se boš naučil, da se ne stoji v vpadnici plezalca?" Pritožil se je, da ga boli vrat, in ga pazljivo in nežno razgibaval. Ker se je žrtvoval in

ublažil moj padec, sem ga skušal razveseliti s kratko prigodnico:

*Da zadel bi rimo pravo,
telebni Taskotu na glavo.*

Na ta račun se je zasmel še čez približno dve uri, ko so popustile bolečine v vratu. Potem se je še tri tedne pritoževal, da ga boli tilnik.

Tisti dan je bil Damjan v izvrstni formi. Pripadel mu je najtežji raztežaj, skoparil je s klini, bil je hitrejši kot običajno. Tasko se je že rodil nekoliko ihtav in neučakan. Nikoli ne izgublja časa, vedno starta na prvo žogo, kot pravijo žogobrci. Pozna se mu minulo delo, ki ga je vložil v gimnastiko in atletiko. Bila sta tako hitra, da sem dosti premalo časa užival v udobni poziciji srednjega člana naveze, ki vegetira na duševni rehabilitaciji.

V tok spomina so se nenadoma vrinile misli o moji udeležbi pri prvenstvenih smereh. Nikoli nisem zbral toliko poguma, da bi v novih smereh plezal v vodstvu, vedno me je nekaj v psihi kot ročna zavora vleklo nazaj. Čudno pa je, da takih težav nisem imel pri ponavljanju smeri, ki so jih že preplezali drugi. In to niti takrat, ko sem včasih kot prvi v navezi zgrešil originalno linijo in zablezel po svoje, dokler nisem našel stika z originalno smerjo. Med plezanjem takih smeri sem užival, se veselil, včasih me je bilo tudi pošteno strah, toda vedno je nekako šlo.

Ko sem nekoč bolj tvorno sodeloval pri plezanju nove smeri, sem za najtežji raztežaj predlagal, da bi ga navrtal od zgoraj. Namreč že nad prvim stojiščem je stena postala ena sama velika gladka plošča brez vidnih razpok za kline, kaj šele za metulje ali zatiče.

Pravijo, če stene nisi sposoben preplezati, jo pusti pri miru. Prišli bodo boljši od tebe in jo *zlezli*. To sicer drži, kot drži tudi rek, da kdor prej pride, prej melje. Zakaj so se pa boljši tako dolgo obirali? Morda zato, ker je ta stenica v Jezerskem Stogu za njih premajhna, premalo pomembna in kot taka preveč od rok? Nismo bili tako velikodušni, da bi ogledano lepo linijo kar prepustili drugim. Kakorkoli že, naslednji vikend se je iz stene slišalo tok, tok, tok, zasuk svedra, tok, tok, tok, otrkavanje svedra, tok, tok, tok ... ko sem s kladivom ročno vrtal luknje za svedrovce, dokler me ni zamenjal Tasko. Medtem naju je Damjan od zgoraj varoval.

V svoj in naš zagovor lahko povem, da smo svedrovce zavrtali izključno zaradi varovanja, ne zato, da bi v gladki plošči napredovali tako, da bi se vlekli za njih. Za nekatere plezalce je opremljanje smeri od zgoraj sprejemljiv način, za druge je goljufanje. Ta deljena miselnost velja za ves plezalski svet tega planeta, s tem da je prva skupina v prepričljivi manjšini. A ker so tako delali nekateri plezalski mojstri, smo to počeli tudi mi, ki niti v sanjah nismo bili tako dobri. No, diagonalna prečka po gladki navpični *plati* je sicer bila prosto preplezljiva, za naš okus celo malo preveč prosto, kajti na varovanje si moral pozabiti ali ga namenoma zanemariti. Gravitacija deluje štiriindvajset ur na dan, tudi formula prostega pada je znana. Pa še nekaj je. Če hočeš zabiti klin, moraš dovolj dobro stati, najbolje je imeti na razpolago

¹ HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points), analiza tveganja in ugotavljanja kritičnih kontrolnih točk je mednarodna metoda zagotavljanja varne prehrane, pogovorno *hasap*.

obe roki. Če stojiš na trenje in se z eno roko držiš za oprimek, boš morda klin na hitro še zabil, svedrovca pa ne boš spravil v skalo. Zato je bilo višinsko delo, visenje na vrvi, edina možnost, s katero smo omogočili relativno varno plezanje.

Damjan je leto prej obrnil nekaj metrov nad prvim stojščem, ko je ugotovil, da je bil *diagonalec*, ki ga je zabil tri metre nad štantom, zadnja priložnost za klin, do kamor mu je seglo oko. Leto pozneje smo med opremljanjem smeri s svedrovci v naslednjih petindvajsetih ali tridesetih metrih poševne, navzgor usmerjene diagonalne prečke našli eno samo špranjo, primerno za klin. Oprimki so sicer bili, le možnosti za kline so manjkale. Seveda o vrtnanju in nameščanju svedrovcev občasno potekajo živahne razprave o tem, kdo ima jajca in si upa zlesti, kdo jih nima in je vrtalec brez jajc. Izkušnje so me izučile, da pravi padci, pri katerih je ne odneseš brez posledic, nikakor niso poceni, zato sem postal *ziheraš* in vrtalec brez jajc.

Zaradi tega raztežaja svedrovcev Tine Mihelič Requiem, kot smo poimenovali to smer, ki smo jo posvetili v plazzu umrlemu Matjažu Kovšiču - Kociju, ni uvrstil v *Slovenske stene*. Namesto nje je izbral Pizzo za mamo. Tako jo je krstil njen pobudnik Damjan, da bi dobil plus točke pri ženi Juditi, materi njunih otrok. Ni nama povedal, kaj je zamočil oziroma kaj naklepa, da rabi tak bonus.

Spomin na prvenstveno plezarijo v Begunjsčici je izrinil tisto v Jezerskem Stogu in se vrnil na prejšnje mesto. Od dogodkov v Srednjem vrhu Begunjsčice se razen posameznih detajlov in prešernega vzdušja ne spominjam veliko. Skala je bila dobra, na nekaterih mestih celo odlična. V delikatnem plezanju čez lepo kompaktno ploščo, ki se je končala pod mestom mojega, za Taskota nebodigatreba padca, sem res užival. Prednost plezanja v troje je tudi v tem, da se lahko varovanje izmenično porazdeli med dva, ki na stojšču kontrolirano *afne guncata*, seveda zgolj verbalno in ne fizično, kadar *pleza* lepo teče. In tisti dan je bilo plezanje tekoče, lepo in uživaško. Naj se sliši še tako čudno ali celo perverzno, plezanje je bilo, in je še vedno, za mene mešanica vzdušja, doživetja, tovarštva v navezi in predvsem zabave. In to kljub temu da ta zabava ni bila vedno zastonj, včasih je bil račun celo precej visok.

Med sestopanjem sem Taskota vsake toliko sočutno in prijazno pobaral, če ga še boli vrat. Vedno je najprej previdno zanihal z glavo v levo, nato v desno, nežno zakrožil z njo in rekel, čutim ga, čutim ... tvoj padec. Če mi je želel vzbuditi občutek krivde, mu seveda ni uspelo.

Med sestopom po razdrapanem in gruščnatem žlebu je Tasko večinoma molčal. Nenadoma se je ustavil, z nogo na pol v zraku kot tekač, ki se zaleti v zid, obraz mu je zasijal, kot da bi ga skozi temne oblake osvetlilo sonce. Ko se je z obema nogama trdno zasidral na grušču, je iz njegovih ust strumno priplavala udarna rima:

*Če b' mi na glavo padu kladu,
bi jaz veliko manj nastradu.*

Braavooo! sva zatulila in zaploskala z Damjanom, a šele potem, ko sva po napadu dušečega smeha prišla do sape. Pretres mu je očitno dobro del in sprostil njegovo ustvarjalnost.

*Tasko poet,
je klepnu rimo spet,*

sem ga pohvalil. Tisti dan smo bili zelo rimaško razpoloženi, tako da se je ime nove smeri kar samo ponujalo. Ne spomnim se, kdo ga je prvi predlagal, jaz ne. Škoda, Steber pesnikov je tako lepo, poetično ime.

Ko sem se iz spominov vrnil na bolniško posteljo, se je popoldne že poslavljalo. Bližal se je čas večerje. Kot pred vsakim obrokom sem tudi tokrat ugibal sam pri sebi, ali ga bom sploh pojedel ali samo poskusil. V nobenem primeru nisem mogel izgubiti. Pravijo, da je vsaka stvar za nekaj dobra. Med to nehoteno shujševalno kuro, da ne rečem "ločevalno" dieto, sem se znebil petih kilogramov.

Plezali so Damjan Slabe, Izidor Tasič, Mire Steinbuch. Smeri: Steber pesnikov, V+/IV-V, 200 m, Srednji vrh Begunjsčice

Requiem, VI/IV, 80 m, Jezerski Stog ◉

V Jezerskem Stogu novembra ni bilo prave vročine.

Foto: Mire Steinbuch

Novo ime za Spodnje Bohinjske gore

Bohinjsko-Tolminsko gorovje in Bohinjsko-Tolminski greben

Konec leta 2017 je Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen presodila in uradno odločila, naj se greben, ki ločuje Bohinj na severu od Baške grape (in Tolminke) na jugu, preimenuje v Bohinjsko-Tolminski greben, celotna pokrajina ob njem pa naj bo Bohinjsko-Tolminsko gorovje.

Minula leta je med pisci vodnikov in uredniki planinskih publikacij in zemljevidov vedno bolj naraščal dvom o pravilnosti in smiselnosti poimenovanja Spodnje Bohinjske gore. Leta 2015 je Andraž Poljanec pripravljaval vodnik PZS po južnem delu Julijskih Alp, v katerem je opisal tudi te gore. Ker mu nihče ni znal utemeljeno zatrditi, kaj naj bi bilo pravo ime, je pisal omenjeni uradni komisiji. Predlagal je ime Bohinjsko-Tolminske gore in to obrazložil takole:

Južni bohinjski greben je omejen z Bohinjskim sedlom (1277 m) pri Soriški planini na vzhodu in Bogatinskim sedlom (1804 m) oziroma prevalom Prehodci (1639 m) na zahodu. Na planinskih zemljevidih (PZS, Sidarta) pa tudi npr. v besedilu Krajevnege leksikona Slovenije (Roman Savnik, DZS, Ljubljana, 1968; opis kraja Tolmin) in novejšega Krajevnege leksikona Slovenije (Milan Orožen Adamič, Drago Perko, Drago Kladnik, DZS, Ljubljana, 1995; opis kraja Ukanec) je navedeno ime Spodnje Bohinjske gore. Nekateri ga upravičujejo z dejstvom, da na zemljevidu leži »spodaj«, bolj verjetna pa je razlaga, da je greben prevzel ime Spodnje Bohinjske doline med Bohinjsko Bistrico in Bohinjskim jezerom. Pri Spodnjih Bohinjskih gorah je vsaj nekoliko vprašljiva tudi velika začetnica pridevnika Bohinjske, tako da marsikje najdemo tudi zapis Spodnje bohinjske gore. Staro ime za del Spodnje Bohinjske doline z vasi Brod, Savica, Kamnje in Laški Rovt pa je Bukovska dolina in posledično zlasti starejši domačini gore južno nad njo imenujejo Bukovske gore, kar je pravzaprav pravo bohinjsko ime, Tuma pa v svojih spisih izpred sto let uporablja ime Bukovske planine (Henrik Tuma: Planinski spisi, Ljubljana, Založba Tuma, 2000).

V knjigi Slovenija – pokrajine in ljudje (Perko, Drago in Milan Orožen Adamič, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 1998) najdemo drugi imeni za ta greben, in sicer na strani 47 Bohinjske gore (»... na južnem pobočju Bohinjskih gora nad Baško grapo ...«) ter na strani 78 Bohinjski greben (»... kraji blizu Bohinjskega grebena«).

V zadnjem času želijo nekateri uveljaviti ime Peči, ki ga sicer uporabljajo Graparji iz Baške grape, vendar

domačini tako poimenujejo le del grebena med območjem nad planino Razor in Črno prstjo, ki je tudi na južni strani precej skalnat. Za ta odsek je ime Peči vsekakor ustrezno, ne zajema pa delov vzhodno od Črne prsti in zahodno od planine Razor.

Zaradi številnih imen in neuskklajenosti pri njihovi uporabi bi bila zelo primerna rešitev, če bi po zgledu Kamniško-Savinjskih Alp uvedli uradno ime Bohinjsko-Tolminske gore, ki so ga npr. uporabili celo sami Bohinjci že pri opisu v zemljevidu Bohinjska planinska pot (PD Bohinjska Bistrica in PD Srednja vas v Bohinju, 2007). Ni namreč dvoma, da ta 30-kilometrski greben razmejuje Bohinj od Tolminskega. Mor-da bo kdo oporekal, da se južna pobočja Dravha, Lajnarja in Slatnika ne spuščajo na Tolminsko, ampak že na selško stran, vendar gre v primerjavi s celotno dolžino grebena za zanemarljivo kratek odsek.

Ime Spodnje Bohinjske gore pa Tolminskega sploh ne vključuje.

Po dveh letih je dobil uradni odgovor komisije, v katerem so brez dodatne obrazložitve zapisali:

Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen je o predlogu odločala na svojem rednem sestanku in sprejela sklep, da potrjuje pomensko nekoliko drugačni različici: Bohinjsko-Tolminsko gorovje (za poimenovanje pokrajine) Bohinjsko-Tolminski greben (za poimenovanje grebena).

Tokratna odločitev uradne komisije je podobna strokovni odločitvi o poimenovanju Kamniško-Savinjskih Alp pred pol stoletja. Po takratni odločitvi so hitro potihnile dolgotrajne polemike o poimenovanju gorovja. Upajmo, da se bo tudi tokrat novo poimenovanje hitro prijelo, saj je smiselno in pravično do Bohinjcev in do Tolmincev.

Bohinjsko-Tolminsko gorovje
Foto: Peter Strgar

Podelitev priznanj najuspešnejšim

V sredo, 31. januarja 2018, je Planinska zveza Slovenije podelila priznanja na področju alpinizma, športnega in lednega plezanja ter turnega smučanja posameznikom, ki so s svojimi dosežki najbolj zaznamovali leto 2017.

Po uvodni besedi predsednika Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez Bogdana Gabrovca je sledila podelitev priznanj Komisije za gorske športe, najprej Nejcu Kuharju, vodilnemu slovenskemu turnemu smučarju, ki dosega vrhunske rezultate tudi v gorskem teku. Je večkratni zmagovalec državnega pokala in državnih prvenstev v različnih kategorijah turnega smučanja, v letu 2017 izstopa šesto mesto na slavni Pierra Menti, osvojil je tudi naslov državnega prvaka v disciplini posamično. Kuhar je sezono ocenil: "Pretekla sezona je bila uspešna, sicer ne najuspešnejša do zdaj, kot se trudim za letošnje, vem pa, da me bo počasi na mestu najuspešnejšega turnega smučarja nekdo zamenjal in se že veselimo tega dne. Luka Kovačič se kaže kot zelo dostojen naslednik."

Drugo priznanje komisije je prejel Janez Svobljak, naš trenutno najuspešnejši tekmovalc v lednem plezanju. Na lanskem svetovnem prvenstvu v Franciji je bil

četrti, zelo uspešno je nastopal tudi na tekmah svetovnega pokala. Štiri uvrstitve v finale so mu na koncu v skupnem seštevku prinesle sedmo mesto.

Komisija za športno plezanje je podelila priznanje za najuspešnejšo športno plezalko Janji Garnbret, ki se je v minuli sezoni na tekmah svetovnega pokala štirinajstkrat uvrstila na zmagovalne stopnice, dosegla devet zmag ter drugi zaporedni naslov skupne zmagovalke svetovnega pokala v težavnosti in kombinaciji. Njena je srebrna kolajna na evropskem prvenstvu v balvanih in svetovnih iger v težavnosti, drugo mesto v skupnem seštevku svetovnega pokala v balvanih in četrto mesto na evropskem prvenstvu v težavnosti. O priznanju je povedala: "Dober občutek je prejeti to nagrado, saj so tvoji rezultati vidni in vsi to cenijo, kar je tudi moja nadaljnja motivacija, tako da sem res vesela. Začeli smo se že pripravljati na novo sezono, ki se začne aprila, trdo delamo pa že zdaj. Po tako rekordni sezoni, kot je bila lanska, si ciljev ne upam zastaviti še više. Letos je svetovno prvenstvo in si želim ponoviti rezultat iz leta 2016, ne upam pa si napovedati rezultatsko, ker bo več zmag težko doseči. Najpomembneje pa je, da si želim uživati."

Kot najboljši športni plezalec lanske sezone je Domen Škofic dosegel tri finale na tekmah svetovnega pokala v težavnosti, od tega eno drugo mesto in bil na koncu sezone na četrtem mestu. Na evropskem prvenstvu v težavnosti in svetovnih igrah je dosegel peto mesto. Po koncu prireditve je povedal: "Res mi je v čast, da sem znova dobil to priznanje, saj sta bila Jernej in Anže prav tako vrhunska. Lanska sezona je bila kar naporna, ni šlo vse po načrtih. Prvič sem se odločil tekmovali tako balvansko kot težavnostno sezono, a videl, da to ni najbolje, ker je prenaporno. Lanska sezona me je precej naučila, a mi dala zagon za naprej, kajti četrti v skupnem seštevku svetovnega pokala in peti na evropskem prvenstvu, pa še drugo mesto v svetovnem pokalu in na mastru so vendarle vrhunski rezultati."

Glavni kriteriji Komisije za alpinizem za izbor najboljših so bili vrhunskost, prvenstvo, ideja in izbira cilja, drznost in avantura ter način opravljenega vzpona. Prednost so dobili vzponi s pravim alpinističnim značajem.

Nastja Davidova si je prislužila priznanje tudi z

Najvišja priznanja na področju alpinizma, športnega in lednega plezanja ter turnega smučanja v letu 2017 so prejeli:

Priznanji za življenjsko delo na področju alpinizma: Rado Kočevar (PD Gozd - Martuljek), France Zupan (PD Ljubljana - Matica)

Najuspešnejša alpinistka: Nastja Davidova (AO PD Ljubljana - Matica)

Najuspešnejši alpinist: Aleš Česen (Alpski gorniški klub)

Najuspešnejša športna plezalka: Janja Garnbret (Šaleški AO)

Najuspešnejši športni plezalec: Domen Škofic (ŠPO PD Radovljica)

Najuspešnejši ledni plezalec: Janez Svobljak (AO PD Kranj)

Najuspešnejši turni smučar: Nejc Kuhar (TSO PD Jezersko)

Najperspektivnejši alpinist: Žiga Oražem (AO PD Kamnik)

Priznanje za posebne dosežke v alpinizmu: Urban Novak in Marko Prezelj (oba AO PD Kamnik)

Priznanja za vrhunske dosežke na tekmovanjih: Katja Kadič (PK Škofja Loka), Mia Krampf (AO PD Kranj), Jernej Kruder (ŠPO PD Celje Matica), Vita Lukan (ŠPO PD Radovljica), Mina Markovič (ŠPK Plus) in Anže Peharc (AO PD Kranj).

Priznanja perspektivnim za rezultate na tekmah evropskega mladinskega pokala: Dominika Kodra (PK Kamnik), Luka Potočar (ŠPO PD Radovljica), Lučka Rakovec (ŠD Proteus) in Urška Repušič (ŠPO APD Kozjak Maribor).

Priznanja trenerjema: Gorazd Hren (Šaleški AO) in Roman Krajnik (PK Škofja Loka)

odpravo v Kirgizijo (prva ženska prosta ponovitev smeri Perestroika crack s soplezalko Ivo Božič in nekaj drugih smeri), poleti pa je nekaj vzponov opravila tudi v Dolomitih (Velika Čina, Hasse-Brandler, 500 m, VIII+, NP).

Aleš Česen kot najuspešnejši alpinist v lanski sezoni se je dokazal v vseh zvrsteh alpinizma, pred dvema letoma tudi v Himalaji. Preteklo sezono je plezal na štirih odpravah: v Kanadi (Skalno gorovje), Indiji, ZDA in Maroku. Njegov največji dosežek pa je bil vzpon po zahtevni prvenstveni smeri Vse ali nič (1400 m, ED+) na himalajski šesttisočak Arjuna skupaj z Urbanom Novakom in Markom Prezljem in o tem povedal: "Odprave so načeloma vedno uspešne na tak ali

tudi slišati o njihovih uspehih v alpinizmu, ki jih v naših časih nismo niti predvideli. Leta 1946 smo začeli plezati praktično iz nič in v enem letu dosegli raven predvojne alpinistične generacije, potem pa bliskovito šli naprej, tako da so nam nekateri očitali, da smo lovci na rekorde. Ko sem recimo s Frelihom ponovil Aschenbrennerjevo smer in potem s Cirilom Debeljakom Čopovo smer v Triglavski severni steni v osmih urah – maloštevilni ponavljavci so jo potem namreč ponavljali z bivakom –, je bilo nekaj posebnega. To so bili drugačni časi, a ponosen sem na tista leta, ponosen sem na priznanje, ker sem bil med tistimi, ki smo takrat delali najtežje plezalne ture in presegli smo predhodnike, s pokojnim Cirilom Debeljakom sva

Najuspešnejši z leve: France Zupan, Rado Kočevar, Nejc Kuhar, Aleš Česen, Domen Škofic in Janja Garnbreit
Foto: Irena Mušič Habjan

drugačen način, če je sestava prava. Pri nas z Urbanom in Markom se je vse poklopilo, od karakterjev in malo tudi sreče pa do preplezane smeri. Odpravarske načrte kujemo bolj vsak zase, skupaj pa redno kujemo malo manjše načrte v slovenskih hribih. Priznanje mi pomeni veliko, največ pa mi pomeni, ko sem v hribih z istimi ljudmi."

Prireditve sta popestrila kratka filma *Lruca II – Bugaboos* Ericka Grigorovskega in *Mogoče* Monike Novak, PZS pa je Nives Meroi in Romanu Benetu predala zlati častni znak PZS za alpinistične dosežke in promocijo alpinizma. Kako in zakaj se vračata na najvišje vrhove sveta (Makalu), sta predstavila tudi na predavanju uro in pol pred prireditvijo v isti dvorani.

Večer je bil lepo zaokrožen s podelitvijo priznanja za življenjsko delo v alpinizmu Radu Kočevarju in Francetu Zupanu, predstavnikoma alpinistov prve povojne generacije, ki je utirala pot naslednjim generacijam alpinistk in alpinistov. Njune velike smeri so danes alpinistična klasika in kljub častitljivim letom sta še vedno aktivna. Dobro volje in vesela družbe mlajših sta na koncu povedala: "Posebno doživetje je bilo prejeti priznanje med mladimi, ki so danes na vrhu svetovnega alpinizma, res sem ponosen nanje. Doživetje je

napravila prvo smer šeste stopnje plus v severni steni Dedca, kar je bilo takrat nezaslišano." (Rado Kočevar) Zupan pa je dodal: "Priznanje mi je kar všeč, ga cenim. Zahvaljujem se vsem, ki niso pozabili name, in PZS, brez katere ne bi bilo ne alpinista Kočevarja ne alpinista Zupana. Zahvalo sem dolžan tudi predvojnemu alpinistom, ki jih je vojna vihra razgnala na vse konce, leta 1945 pa so se vračali: Vlasto Kopač iz koncentracijskega taborišča, France Avčin in Dušan Lasič iz partizanov, Marjan Keršič - Belač je imel nevarno epopejo po drugi svetovni vojni. To so bili ljudje različnih nazorov, a hoteli so eno – nadaljevati slovenski alpinizem, ki ga je druga vojna nasilno presekala in je bila velika luknja. Takrat je bil odbor za planinstvo in alpinizem pri Fizkulturni zvezi Slovenije, ustanovili so alpinistični odsek v Ljubljani in na Jesenicah, začeli so prirejati plezalne tečaje, in to s historično opremo, saj druge ni bilo. Na tečaju na Kamniškem sedlu sva z Radom postala alpinista in tako napredovala v planinski hierarhiji, samozavestna, kolikor se je dalo. Moral sem omeniti ljudi, ki so bili moji inštruktorji, moji vzorniki in pozneje celo prijatelji. Ob dosežkih, ki sem jih videl danes, pa se počutim povsem majhnega, za nas je bilo kaj takega nepredstavljivo." ●

Rezervacijskega sistema v kočah še ne bo

Tudi letos nove kočē s certifikati

Sedma konferenca o planinskem gospodarstvu, ki je letos potekala 3. februarja, in sicer na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani v okviru 29. sejma Natour Alpe-Adria, je namenjena predsednikom in načelnikom gospodarskih odsekov planinskih društev, gospodarjem in oskrbnikom planinskih koč ter drugim strokovnim delavcem v planinstvu.

Na konferenci so poudarili predvsem novosti gradbene zakonodaje z vidika planinskih koč, energetska učinkovitost planinskih koč, register nastanitvenih obratov, prijavo in odjavo gostov, podali pa so tudi aktualne informacije o požarni varnosti, rezervacijskem sistemu v kočah in o gorniških vaseh. Seveda tudi letos ni manjkala svečana podelitev certifikatov Okolju prijazna planinska kočā (OPPK) in Družinam prijazna planinska kočā (DPPK).

Zanimivo predstavitev o energetske učinkovitosti planinskih koč je pripravil energetski svetovalec mreže ENSVET Patricjo Božič, ki je izpostavil enostavne energetske ukrepe, kakršne lahko društva z relativno nizkim finančnim vložkom izvedejo v planinskih kočah, da bi zmanjšali porabo elektrike, energije za ogrevanje in vode.

Ne samo energetska učinkovitost in skrb za okolje, ampak tudi zakonodaja je pomembna za obratovanje

planinskih koč. Tako so morali biti vsi nastanitveni objekti registrirani do konca letošnjega februarja v skladu z veljavno zakonodajo. Za kočē, ki so trenutno zaprte in jih bodo odprli šele za poletno sezono, pa mora biti to urejeno v mesecu pred dejanskim pričetkom obratovanja. Hkrati je vzpostavljen centralno vodeni sistem za prijave gostov in poročanje o prenočitvah v sistemu AJPES, kar pomeni, da bo zadoščalo goste v koči prijaviti v sistem AJPES, podatki pa bodo zatem avtomatično poslani tudi na Policijo in Statistični urad RS.

Glede prepotrebne ureditve rezervacijskega sistema v naših planinskih kočah je strokovni sodelavec Gospodarske komisije (GK) PZS Dušan Prašnikar povedal: "Glede rezervacijskega sistema zaenkrat še ni novosti, trenutno se še vedno dogovarjamo s Planinsko zvezo Avstrije, zavedamo pa se, da moramo stvari v zvezi s tem čim prej doreči."

Letošnji prejemniki certifikata Družinam prijazna planinska kočā s predsednikom PZS Bojanom Rotovnikom (na desni) in Dragom Dretnikom, vodjem svetovalne pisarne GK PZS

Foto: Dušan Prašnikar

Stanje in ključne informacije o požarni varnosti za planinske koč je predstavil Drago Dretnik, vodja Svetovalne pisarne PZS. Glede na potrebe in zanimanje gospodarjev koč in vodstev planinskih društev bo GK letos organizirala poleg seminarja za oskrbnike še dodatno usposabljanje za gospodarje koč in predsednike planinskih društev s kočami. Kot je razložil Prašnikar, želijo organizirati predvsem poglobljeno usposabljanje o požarni varnosti.

Predstavnika podjetja Mesec sta predstavila pomen ohranjanja pitne vode v planinskih kočah in tehnične lastnosti UV sterilizatorjev; Uroš Tojnko in Miriam Šurk Ravnikar pa še energetske rešitve in finančne možnosti, ki jih lahko koč oz. društva pridobijo prek Petrola.

Ob sklepu konference o planinskem gospodarstvu so tudi letos določene koč prejele certifikate, ki opozarjajo obiskovalce na skrb in prijaznost koč do okolja in/ali družin ter najmlajših obiskovalcev. Planinske koč, kandidatke za certifikate Družinam prijazna planinska koč (DPPK) in Okolju prijazna planinska koč (OPPK), tehtno preveri posebna komisija, ki koč tudi obišče, pregleda in ovrednoti vsako postavko, potrebno za pridobitev posameznega certifikata. Vsak od teh certifikatov prida koči dodano vrednost in tudi razširjeno možnost delovanja, povezovanja in promocije. Z veljavnostjo štirih let (2018–2021) so certifikat OPPK prejeli Dom na Lubniku (PD Škofja Loka), Kosijev dom na Vogarju (PD Železničar Ljubljana) in Planinski dom na Ustah - Žerenku (PD Moravce); certifikat DPPK pa so za enako obdobje prejele Mengeška koč na Gobavici (PD Janez Trdina), Planinska koč na Uskovnici (PD Srednja vas v Bohinju), Planinski dom na Zasavski sveti gori (PD Zagorje ob Savi) in Planinski dom pri Gospodični na Gorjancih (PD Krka Novo mesto). Nekatere so svoj certifikat DPPK in/ali OPPK prejele pred štirimi leti, zato je komisija upravičenost koč do certifikatov ponovno pretehtala. Podaljšanje certifikata OPPK so prejeli Domžalski dom na Mali planini (PD Domžale), Koča na Planini pri Jezeru (PD Integral), Planinski dom na Zelenici (PD Tržič), Poštarski dom na Vršiču (PD PTT Ljubljana), Roblekov dom na Begunjsčici (PD Radovljica) in Valvazorjev dom pod Stolom (PD Radovljica); veljavnost certifikata DPPK pa je bila podaljšana Domu dr. Klementa Juga v Lepeni (PD Nova Gorica), Domu na Menini planini (PD Gornji Grad), Domžalskemu domu na Mali planini (PD Domžale), Koči na Blegošu (PD Škofja Loka), Koči na Planini pri Jezeru (PD LPP), Koči na Planini Razor (PD Tolmin), Koči pri Jelenovem studencu (PD Kočevje), Planinskemu domu pri Krnskih jezerih (PD Nova Gorica), Kosijevemu domu na Vogarju (PD Železničar Ljubljana), Planinskemu domu na Zelenici (PD Tržič) in Valvazorjevemu domu pod Stolom (PD Radovljica). "Skupno ima sedaj certifikat Okolju prijazna planinska koč 30 planinskih koč, certifikat Družinam prijazna planinska koč 45 koč, oba certifikata pa ima 23 naših koč," je število slovenskih koč s certifikatoma

Članstvo v PZS večje tudi v letu 2017

Planinska organizacija je že tretje leto zapored zabeležila povečanje števila članstva. V letu 2017 je število članov presešlo mejo 57 tisoč, saj je Planinska zveza Slovenije (PZS) lani zabeležila 57.148 članov posameznikov, kar pomeni, da je bilo v planinski organizaciji včlanjenih skoraj dva tisoč posameznikov oziroma štiri odstotke več kot leta 2016.

Planinska organizacija je povečala število članov glede na leto poprej tako v letu 2015, ko je bilo včlanjenih 54.574 planincev (leta 2014 je bilo 53.975 članov), v letu 2016 z včlanjenimi 55.150 planinci in prav tako tudi lansko leto 2017, ko se je opazno povečalo število odraslih članov: v kategoriji A je bilo skupno 2387 članov, 342 več kot leto poprej, v kategoriji B pa 36.820, kar je za 1233 več kot leta 2016. V primerjavi z letom 2016 je bilo lani včlanjenih tudi več predšolskih in osnovnošolskih planincev (P + O), in sicer 441 več (od skupno 14.303), ter oseb s posebnimi potrebami, katerih je bilo 8 več (skupaj 150). Za malenkost se je zmanjšalo le število včlanjenih srednješolcev in študentov (za 26), katerih je bilo v letu 2017 skupno 3488.

U planinsko organizacijo je bilo včlanjenih 17.791 mladih planincev do 26. leta starosti.

Planinska društva se združujejo v dvanajst meddruštvenih odborov planinskih društev (MDO PD), ki so vezni člen med planinskimi društvi in krovno organizacijo. Članstvo so povečali v MDO PD Ljubljane, Primorske, Notranske, Podravja, Pomurja, Zasavja, Posočja, Primorske in Kamniško-bistriškega območja. Manj članov beležijo le v MDO PD Dolenjske in Bele krajine, Koroške in v Savinjskem MDO PD, ki je sicer še vedno največji z 9645 člani. V primerjavi z letom 2016 imajo največ novih članov v MDO PD Ljubljane (439 članov več), Gorenjske (343 članov več), Zasavja (131 članov več) in Kamniško-bistriškega območja (104 člani več).

Društvo z največ člani je še vedno PD Ljubljana - Matica s 3310 člani (članstvo so glede na leto 2016 povečali za 10 odstotkov), sledi mu PD Kranj s 1264 člani in PD Kamnik s 1258 člani. V letu 2017 je pod okriljem PZS delovalo 287 društev, klubov in postaj GRS, v začetku letošnjega leta pa je PZS v planinsko družino že sprejela tri nova društva, in sicer so to Ambifija, društvo za športe v naravi iz Medvod, Plezalni klub Žirovnica in Društvo za razvoj turnega smučanja iz Preddvora.

Zdenka Mihelič

od skupno 164 oskrbovanih planinskih koč predstavil strokovni sodelavec GK Dušan Prašnikar.

Po konferenci je sledil zbor gospodarjev, na katerem so poleg običajnega pregleda in sprejema dokumentov o delovanju GK potekale tudi volitve novega vodstva komisije. Novi načelnik je postal Valentin Rezar iz PD Radovljica, člani izvršnega odbora pa Janko Arh (PD Bohinjska Bistrica), Miran Černe (PD Nova Gorica), Drago Dretnik (PD Mežica), Anton Klinc (PD Oplotnica), Marjan Kozmus (PD Laško), Aleš Požar (PD Postojna), Roman Resnik (PD Kamnik) in Ivan Rupnik (PD Cerkno). ●

Miss Elizabeth Hawley

(1923–2018)

Elizabeth Hawley
Arhiv Toneta Škarje

V petek, 26. januarja 2018, me je ujelo sporočilo Špele Kristan: "Miss Elizabeth Hawley je umrla 26. 1. ob 2.30 po nepalskem času." Torej 25. januarja ob 20.45 po našem.

Še isti dan popoldne mi je z ekrana izginilo ozadje namizja, posnetek zadimljenega Katmanduja s Svajambunatom ob sončnem vzhodu, za ikone nemoteča podlaga tople oranžne barve, in nadomestila jo je popolna črnina. Še nikoli prej kaj podobnega! Izgubljeno podlago sem zamenjal s sivino tamarskih sten.

Nedelja, 28. januarja zjutraj: "Miss Hawley je v miru odšla (passed away) 26. januarja. To je velika izguba za nepalski turizem. Na njeno željo je bila kremirana na Svajambunatu po budističnem obredu." To mi je sporočil Ang Phurba.

Najina srečanja so bila na splošno kratka, delovna, "ameriška". Le v zadnjih letih, ko sva bila že oba stara, je bilo v njih nekaj več topline, najbrž zaradi podobne usode, saj se je obema znana okolica že precej osula, znanci in prijatelji razredčili. Niti slučajno pa ni bila kaka pusta birokratka, nasprotno, znala je pomagati in svetovati, a povsem racionalno, drugače od našega temperamenta. Protestantska etika dela! Tako sem jo skozi bežne stike počasi spoznaval in vse bolj cenil.

Pri odpravi Kangbačen 1974 je skrbela, tako prej kot pozneje, za pošto. Iz Katmanduja za nami vrečke s pismi, enako nazaj iz baze v Katmandu. Kurir med bazo in Biratnagarjem, od tam s piloti v Katmandu in k njej, pa spet nazaj. Na platnene vrečke je lastnoročno napisala naslov odprave, na drugo stran pa svojega (še zdaj vem poštni predal: 224). Takrat je tovor priplul v Kalkuto, po železnici v Džogbani in s kamioni v Daran. Moštvo z letalom do Kalkute, vodja in novinar Zoran Jerin pa v Katmandu. Stična točka Daran, potem pa do baze dan manj kot tri tedne. "Ameriška novinarka", kot sem Hawleyjevo imenoval (še sanjalo se mi ni, koliko opravkov bom v naslednjih letih še imel z njo), nas je zbodla, da si tako zapletene organizacije ne bi mogli izmisliti niti CIA niti NASA. Ob uspehu je v bazo poslala lastnoročno napisano čestitko, ob vrnitvi pa svetovala, naj "na črno" splezanih vrhov ne prijavimo ministrstvu, saj bi nam za lep čas prepovedali odprave. Jih bo že ona počasi vnesla v evidenco. In jih je. Vsaj tri desetletja je pošiljala natančno urejene spiske odprav po posameznih vrhovih in sezonah,

z vsemi člani, vsemi "uspešneži" in vsemi mrtvimi: nobeno drugo gorstvo nima take statistike. To je trajalo do jubileja ob 50. obletnici prvega vzpona na Everest (1953–2003), ko je ta vrh prvič dobil res množični obisk. Takrat je v svoje delo pritegnila pomočnike, večše sodobnega obdelovanja podatkov.

Naslednjič sva se srečala po izvidnici Everest '78. Najprej zaradi Zahodnega grebena, ker bi smer potekala po meji s Kitajsko. Svetovala nam je kitajsko veleposlaništvo, a sem to preložil, saj smo se odločili šele po izvidnici. Z nosaško ekipo, ki nam jo je priskrbel stara agencija, nismo bili zadovoljni, pa sem se spet obrnil na "ameriško novinarko", katero agencijo nam za glavno odpravo naslednje leto svetuje. "Agencij je več, dobri sta le dve, Sherpa Cooperative in Mountain Travel; ker delam s to, priporočam Mountain Travel," se je nasmehnila in še dober hotelček nam je našla.

Največjo pomoč – naj jo zahvala še zdaj spremlja na nebo nad Svajambunatom – pa sem dobil ob odpravi Everest '79. V Katmandu sem priletel sam, Tomaž Jamnik je ostal pri dveh tonah opreme v Delhiju, moštvo nama je sledilo šele čez deset dni. Na ministrstvu niso nič vedeli o kaki vlogi PZS za Zahodni greben. Hawleyjeva mi je svetovala le počasen proces, ker bi na hitro zahtevo preprosto rekli ne. Čez nekaj dni bo prišel Hillary, priredila mu bo sprejem, povabila ljudi z ministrstva in tam se bo morda oblast omehčala, saj se bodo gospodje počutili počaščene. Tam sva bila oba z Jamnikom, vzdušje je bilo mehko, tudi ob viskiju, odgovorni na ministrstvu je kazal odobravaljoč obraz, Hawleyjeva je vpletla Hillaryja, kazalo je dobro. Skoraj sem se zaljubil vanjo, od nje sem pa čutil pravo materinsko naklonjenost. Kakorkoli, čez nekaj dni sem imel dovoljenje v rokah, moral sem ji ga pa pokazati, da ga je otipala. Vseeno do konca ni povsem verjela, da ga bodo res dali. Zadnji dan sem ji nesel "Aleševe šifre" za sporočanje našega položaja, povedala mi je za zdravnika v Kumdeju, ki bo stična točka med njenimi in našimi poštnimi tekači, ter da bo seveda ona naša teleks centrala za domovino.

Rutinsko sem se z njo srečal ob vsaki odpravi dvakrat. Ob prihodu je želela natančen načrt, popisala je vse člane z vsemi, skoraj intimnimi podatki, ob vrnitvi pa je sledilo poročilo in zaslišanja tistih, ki so bili na vrhu. Od sumljivih primerov se ni poslovlila nikoli. V nekem intervjuju je rekla, da so lažnivci dveh vrst. Prvi si zgodbo že vnaprej pripravijo in kategorično vztrajajo pri njej. Hočejo prepričati tudi druge, se pa izogibajo ponovnim soočanjem. Drugi so pa kot Walter Mitty, ki neuspeli vzpon počasi spreminjajo v uspeh, v urešničene sanje. Tem je težko reči lažnivci, saj deloma živijo v vzporednem svetu svoje domišljije in si nazadnje zares verjamejo.

Ščasoma se je tudi njen svet spreminjal. Mountain Travel se je skrčil. Ko ga je zapustil "zvezdnik" Bobi Četri, je to imela za izdajstvo. Potem je odšel Dipak Lama, torej oba glavna operativca. Mountain Travel je ostal dobra agencija, a ena med mnogimi.

Hawleyjevo si potem našel pri švicarski letalski družbi, v zadnjih desetih letih pa kot upokojenko in častno konzulko Nove Zelandije doma. Tam smo ob odpravi Ski Everest '96 srečali še Hillaryja, z obema je Stipe Božić opravil intervju. Opravke za Everest 2000 Dava Karničarja sem porabil pri njej za izpisovanje zgodovine vzponov na vrhove severno od Kangčendzenge za odprave naslednjih let. Leta 2004, ko sem bil tam zaradi iskalne akcije Jožeta Šepiča, mi je rekla, da je vse bolj prepričana, da je alpinizem neka vrsta norosti, saj ljudi povsem zaslepi, še najbolj do njihove odgovornosti za druge. Pa te dirke na Everest, ki so le lov za trofejami in za že zdavnaj zamujeno mladostjo. Nič bolj je nisem razveselil, v resnici razočaral tri leta pozneje, ko je odprava, ki je imela dovoljenje za Kangbačen in Kiratčuli, splezala na Patibaro in Dromo. A je z nastopom nove državne ureditve nastopila tudi anarhija, tako da se oblast ni razburjala, da je le dobila denar. Gospa Elizabeth Hawley se je v naš hotel pripeljala s svojim starim, a bleščeče modrim VW hroščem. To je bilo zadnjič z avtom. Ostala dva obiska sem opravil pri njej doma, predzadnjega, ko smo leta 2013 z Urbanom Golobom in Boštjanom Slatenskom snemali film o moji Himalaji. Če nič drugega, sem ji vsako leto poslal koledar PZS, tudi za 2018. Če so se ji leta na zunanosti le kazala (zares mlada ni bila nikoli videti), ji je bistrina misli ostala. Vsaka doba ima svoje junake in ena od junakinj je bila ona. Pisati o alpinizmu, biti ključna osebnost informatike in raziskovanja resnice, hkrati pa se ne zanimati za gore, le za njihova imena in višine, je že samo po sebi uganka. Kaj je res imela rada? Alpiniste? Sem in tja se je komu od njih zasvetil žarek skozi njene zavese, a te milosti so bili deležni le redki.

Svetovni alpinizem ji je lahko neskončno hvaležen za dragoceno oporo svoje zgodovine in za pomoč, ki jo je z njene strani tudi lahko dobil. Slava in čast ji! ●

*Z gospo Elizabeth Hawley ob jubileju Everest 1979/2009 pred hotelčkom Thorong Peak v Katmanduju
Arhiv Toneta Škarje*

Matija Križnar

Razkriti geološki zakladi plazu Stože

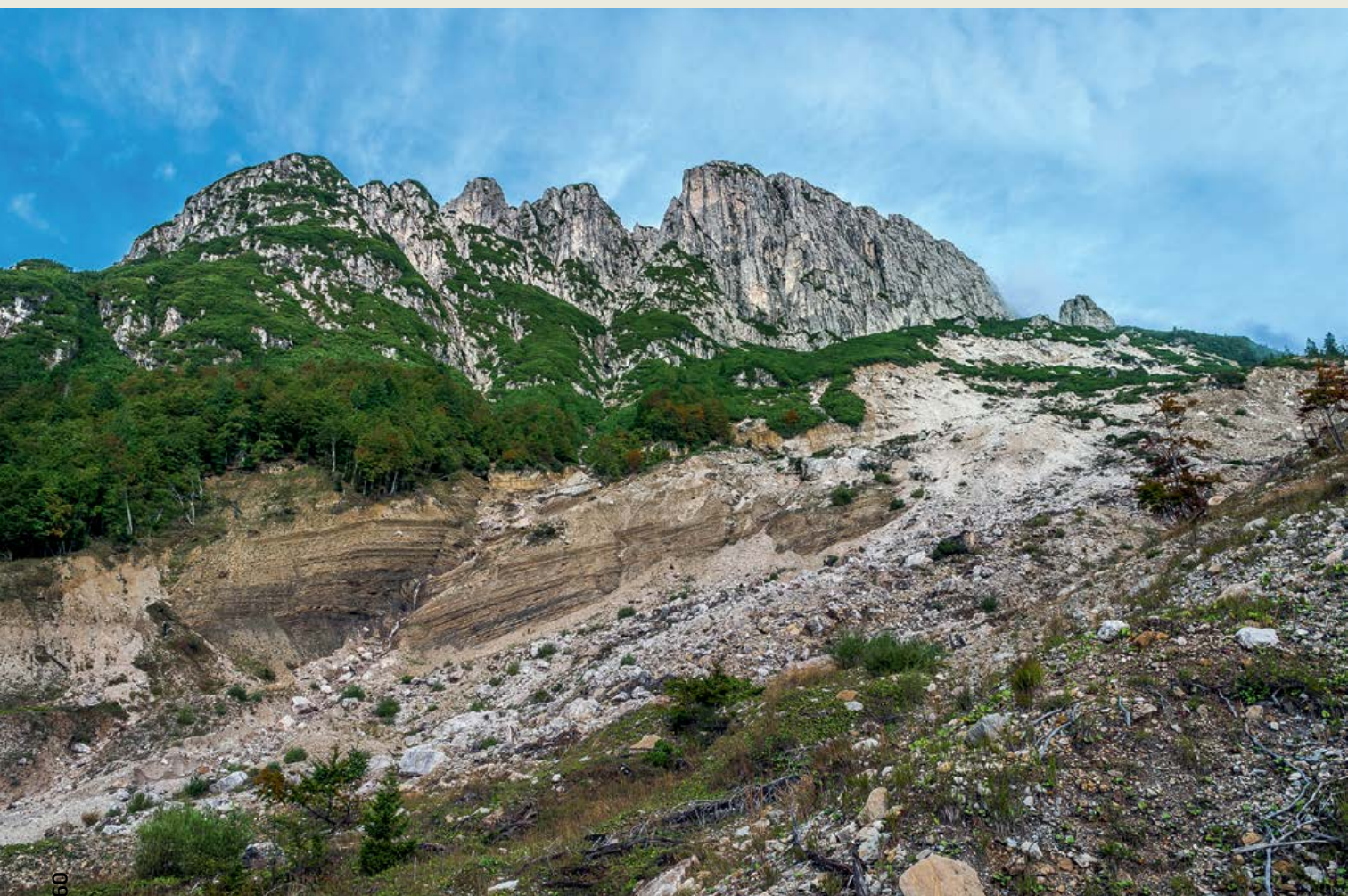
Najdišče fosilov in mineralov pod Mangartom

Naravni pojavi, kot so zemeljski in snežni plazovi, so gotovo nekaj najbolj uničujočega za človeka, hkrati pa razkrijejo marsikaj zanimivega. To velja tudi za plazišče Stože, ki je nastalo ob obilnem deževju sredi novembra leta 2000. Velik zemeljski plaz je odkril veliko najdišče fosilov in mineralov, ki ga redno obiskujejo geologi, paleontologi in vneti zbiralci.

Plazišče Stože se počasi zarašča, toda še vedno so vidne nekatere plasti triasnih kamnin s fosili (levo na fotografiji). Nad njimi se dvigujejo strmi grebeni iz dolomita, nastalega v zgornjetriasnem morju. Foto: Matija Križnar

Ob planinski stezi, ki vodi do Male Ruše in okoliških vrhov, je tok plazu odložil neverjetno pestro zbirko fosilov, ki jih drugače lahko opazujemo tudi više ob stezi. Kamnine, v katerih najdemo fosile, so temnosivi apnenci in rjavosivi glinavci, ki so nastajali v mirnem in plitvem morju pred približno 225 milijoni let (obdobje zgornjega triasa). Na naravno preperelih površinah apnenčevih plošč lahko s prostim očesom opazujemo drobne školjke in polže, medtem

ko ponekod prevladujejo ostanki bodic in koron morskih ježkov. Dokaj redki so ostanki triasnih vretenčarjev (predvsem rib), ki so za seboj pustili zobčke ali posamezne koščice. Na navaljenem robu plazu so med omenjenimi ploščami prisotni tudi večji bloki sivih apnencev. V tej kamnini je vrstna pestrost fosilov manjša, saj vsebujejo večinoma le nekaj centimetrov velike lupine školjk in hišice amonitov, izumrlih prednikov današnjih glavonožcev. Više nad plazom

Nakopičenje bodic morskih ježkov in majhnih lupin školjk predstavlja najbolj značilne fosile.
Foto: Matija Križnar

Fosilni ostanki bodic in koron morskih ježkov izpred 225 milijonov let. Najlažje jih opazujemo na naravno preperelih površinah apnencev ob planinski poti. Foto: Matija Križnar

Prezi večjih triasnih školjk na površini apnenčevega bloka ob robu najdišča
Foto: Matija Križnar

Skupek kristalov kalcita na navajenih blokih sredi plazišča. Previdnost ni odveč, saj so mnoge skale nestabilne. Foto: Matija Križnar

Zraščeni kristali kalcita in manjšega dolomita so zanimiva, a redka združba.
Foto: Matija Križnar

so grebeni grajeni iz belih do svetlosivih dolomitov z redkimi fosili, ki so po starosti nekoliko mlajši od spodnjih fosilonosnih plasti.

Plaz Stože ni le zakladnica fosilov. V ogromnih kamnitih blokih sredi plazu lahko opazujemo različne razpoke, zapolnjene s kristali kalcita in dolomita. Kristali kalcita so veliki do dva centimetra in prosojni, čeprav so mnogi že korodirani.

Odkriti geološki zakladi izpod Mangarta so dokaz, da narava včasih tudi sama razkrije svoje geološke skrivnosti. Razkriti fosili in minerali so sedaj na ogled vsakomur, ki ga ne žene zgolj želja po osvajanju vrha in si vzame čas tudi za opazovanje žive in nežive narave. Ob tem velja opozorilo, da s seboj v dolino ne smete odnašati ničesar (to je sicer tudi vodilo pravih planincev), le fotografije opazovanih fosilov in mineralov, saj ti ležijo tudi na območju Triglavskega narodnega parka. Seveda pa v primeru zanimivih in večjih najdb fosilov (predvsem vretenčarjev) lahko obvestite službe TNP ali Prirodoslovni muzej Slovenije. ●

Veronika Hladnik¹

Hoja skozi oblak

Megla v hribih

Čeprav se v hladnejši polovici leta pogosto primeri, da se po nižinah zadržuje megla, v hribih pa sije sonce, v splošnem ni vedno tako. Pohodnike najbolj veselijo širni razgledi do sosednjih hribov, morja, celo do sosednjih držav, a včasih se oblaki ob različnih vremenskih situacijah prislonijo ob pobočja hribov in tako povzročijo, da se najdemo sredi oblačne gmote z izjemno slabo vidnostjo, tako da vidimo le bližnjo okolico. Kdor opazuje vrh gore iz doline, vidi, da ima oblačno kapo, znotraj oblaka pa smo v megli v množici drobnih vodnih kapljic ali ledenih kristalčkov.

Včasih planinci
kljub megli »rinejo«
v breg.

Foto: Veronika
Hladnik

O megli govorimo, kadar je vidnost v horizontalni smeri zelo zmanjšana (manjša od enega kilometra) v vsaj eni smeri, pri čemer razdaljo določimo glede na to, kako daleč še vidimo ali ločimo temne predmete med seboj na svetlem ozadju. Megla je gosta, če je horizontalna vidnost manjša od sto metrov, ko pa je vidnost med enim in desetimi kilometri, govorimo o meglici ali zamegljenosti. Megla ovira naš pogled, zaradi nje se naša orientacija v gorah poslabša. Meglo pogosto spremljajo megljena moča in zaradi nje spolzke skale, saj se drobne oblačne kapljice zaletavajo ob predmete znotraj megljenega oblaka. Ob vetru in nizkih temperaturah na privetrni strani predmetov nastaja tudi ivje.

Poznamo več vrst megle: radiacijsko, advekcijsko, frontalno in pobočno. Radiacijska se pojavlja običajno po nižinah, advekcijška je povezana s tokom hladnega zraka čez toplo vodno ali vlažno površino – obe težko povezujemo z meglo v hribih, čeprav puhteča megla, ki je podvrsta advekcijške megle, nastane po nalivu ali manjši plohi na razgreta tla. Zato pa sta v hribih pogostejši preostali dve vrsti megle. Frontalna megla nastane ob padavinah, najsi bo ob

padavinah majhne intenzitete ali ob nalivih, pobočna megla pa ob narivanju vlažnega zraka ob pobočje hriba zaradi prisilnega dviga ob njem. Zadnjo imenujemo tudi orografski oblak. Megla običajno vztraja nad hribom, dokler ne zapihajo dovolj močni vetrovi, običajno iz nasprotne smeri, in vrhove prevetrijjo, ali se vremenska fronta ne premakne preko naših krajev.

Za to, da so pobočja ali celo vrhovi hribov v megli, sta največkrat kriva dva tipa vetrov. Prvi je jugovzhodni veter, ki meglo ali nizko oblačnost prinese sprva jugovzhodni in osrednji Sloveniji. Ta nizka oblačnost se nato »zaleti« v hribe in gore v severni in severozahodni Sloveniji ter se po njihovih pobočjih še nekoliko prisilno dviga. Običajno so ob jugovzhodniku vrhovi ter južna in jugovzhodna pobočja v sredogorju oblačna ali megljena, na vrhovih v visokogorju pa prevladuje sončno vreme. Tovrstna nizka oblačnost v hribih traja toliko časa, dokler vztraja veter jugovzhodnih smeri ali ne zapiha veter severnih smeri. Druga, bolj problematična smer vetra za nastanek oblačnosti in megle v hribih, je jugozahodna. Ta običajno prinaša vlažno zračno maso iznad severnega Jadrana, ki se nato prisilno dviga ob pobočjih hribov sprva na Dinarski pregradi, nato tudi v Bohinjskih gorah ter Karavankah, postopno pa tudi drugod. Najprej se na vrhovih in grebenih začnejo pojavljati oblačne kape, njihova baza pa se nato postopno znižuje. Čez nekaj ur se začnejo običajno pojavljati tudi padavine. Dokler se sredozemski ciklon, ki običajno povzroča jugozahodne vetrove, ne pomakne preko naših krajev nad Balkan in ne zapihajo vetrovi severnih smeri, v hribih vztraja oblačno in megljeno vreme.

Megla v hribih običajno največ nevesečnosti povzroča pri orientaciji in hoji, saj je vidnost v njej zelo slaba; nejevoljo povzroča tudi »lovcem« na razgled, saj so ob njeni prisotnosti rezultati bolj borni; iz nje pa zlasti ob jugozahodnem vetru tudi rado kaplja, ob nižjih temperaturah tudi sneži, zato poleg možnosti za skrenitev s poti tvegamo še premočeno obleko. A tudi po megli je kdaj dobro hoditi, tako še bolj cenimo dneve, ko so nad nami sicer oblaki, a dovolj visoko, da ne sežejo pod vrh hriba, na katerega smo se namenili. ●

¹ Agencija
Republike
Slovenije
za okolje.

Pot

Peter Soklič

Skromen kažipot s svojo rdečo barvo na robu podeželske asfaltne ceste, po kateri z značilno slovensko navado z morilsko hitrostjo norijo razni bolj ali manj prestižni terenci, oznanja, da se tu začneja pot na Goro. Markacija le nekaj metrov naprej je tu bolj za motivacijo kot pa iz potrebe. Gornika, ki si je nadel nahrbtnik, opozarja, da vstopa v drug svet z možnostjo mirnega pogleda vase in uskladitve koraka z ritmom narave.

Pot je, kot po navadi, sprva kolovoz, ki vodi skozi košat gozd. Med bukve in temnejše smreke se počasi mešajo macesni. Markacije, delno obledele in komaj še odstopajoče od barv drevesnih debel, se zde vprašljivo potrebne, razen na križiščih gozdarskih kolovozov, kjer obstaja nevarnost, da zaideš in se končno znajdeš na obračališču gozdnih delavcev, ki iz gozda spravljajo hlude. Iztrgali so jih družinam dreves, ki se, kot pravijo biologi, med seboj pogovarjajo.

Iz doline priplava medel zven zvonov, zadnji pozdrav nekemu, ki se mu je sklenila življenjska pot. Vaščani ga spremljajo k večnemu počitku. Pot postaja strmejša, posejana s skalami, križajo jo korenine dreves, ki so vse bolj tršata, saj se morajo boriti z vetrovi in pozimi s snežnimi viharji. Ob poti je vse več gorskega cvetja in trav. Diši po medu, v globeli nedaleč proč žubori potoček. In zdaj se za gozdičkom odpre pogled na planino z razpadajočimi stanovi. Nekoč so tu pasli ovce, sirar si je žulil roke s pripravo sira, pes čuvaj pa se je podil okrog tropa ovac. Na skali nad planino zdaj mirno stoji srnjak. Ni videti plašen, kot bi vedel, da mu od osamljenega planinca ne preti nobena nevarnost.

Med počitkom se zazreš v dolino, ki je zavita v modrikasto luč. Z očmi tudi lahko slediš poti, ki se v ključih vije med mladimi macesni tja med rušje. Potem jo spet zaslediš med skalovjem in zaplatami gorski travnikov, posutih z nizkim alpskim cvetjem. Sledi čez melišča pričajo, da so na Goro tod tudi že to zgodnje poletje hodili drugi. Jeklenic v skalovju na vršnem delu Gore ne vidiš, veš pa, da so tam v službi varnosti. Vsi ti ključni poti, po katerih se potiš, te spominjajo na lastno življenjsko pot, polno nevarnosti in težav, ki jih moramo vsi premagovati z manj ali več sreče, pogosto skozi preizkušnje življenjskih neviht. Toda tu so tudi jasni, sončni dnevi, polni uspehov in notranje spokojnosti. Ko po naporih vzpona končno stojiš na vrhu in te boža lahen veterc, se zde vse težave zapuščene v dolini. Hormoni sreče preplavljajo telo in duha, kmalu pa se spet začno vtihotapljati dvomi in skrbi, kajti na obzorju se zbirajo temni kopasti oblaki in čez uro ali dve bo tu zagotovo gospodarila poletna gorska nevihta. Kam se bo veljalo obrniti na sedlu? Nazaj v vsakdanjik po znani prehojeni poti ali v drugo dolino, kamor vodi neznana, morda krajša, varnejša steza, novim spoznanjem in izzivom naproti – tako kot v življenju ... ●

Vsi ti ključni poti, po katerih se potiš, te spominjajo na lastno življenjsko pot, polno nevarnosti in težav, ki jih moramo vsi premagovati. Na sliki: Bavški Grintavec in Zagorelec.

Foto: Peter Soklič

Podiranje (lastnih) meja

O podiranju meja razmišljam v dneh, ko listje dobiva čudovite jesenske barve, ko narava daje občutek, da si bo za nekaj časa vzela počitek. Tam zgoraj, višje, visoko, postaja vedno bolj mirno in dnevi postajajo prikladni za svojevrstne izzive. Tudi za premagovanje samega sebe ali zgolj za razmišljanje o tem; to v resnici ni pomembno.

Čas, ki ga preživimo sami s sabo, nam zbistri misli ...
Foto: Aljaž Anderle

Opažam, da si z leti delam nepotrebne skrbi, in zadala sem si, da se bom poskušala tega znebiti. Vedno znova me na primer med načrtovanjem pohoda na hrib, ki je višji od tisoč petsto metrov, skrbi, če ga bom zmogla. Vedno! Pa ne le to. Skrbijo me vse mogoče stvari – za začetek, da ne bom našla izhodiščne poti. Ko mi to uspe, me s stresom navdajo misli, da sem pozabila doma kakšen nujno potreben pripomoček. Če vidim, da imam s sabo vse in še več, se zalotim ob premišljevanju, ali bom zmogla prisopihati na vrh. Najbolj zanimivo od vsega je, da še nikoli nisem v domači omari ali predalu pustila česar koli pomembnega, da sem se izgubila morda vsega dvakrat ali trikrat in zmeraj tudi nekako našla začetek poti. In kar je najpomembnejše – še nikoli nisem obupala na pol poti. Ker sem preveč trmasta, da bi si to dopustila. Ker se od doma nikoli ne odpravim zato, da bi prilezla le do polovice. Na vrh hočem! Ker samo tako podrem novo mejo.

In še nekaj je na tem, da podiraš lastne meje. Nobena fotografija, naj bo še tako čudovita, dih jemajoča, prelepa, ne da človeku takega osebnega zadoščenja, kot mu ga nakloni razgled, čeprav prekrit z oblaki in meglo. Lastna izkušnja je tisto, kar šteje. Zdi se mi, da na to vse prevečkrat pozabljamo v teh norih časih, ko nas z vseh strani oblegajo popolne virtualne slike, tako zelo popolne, da prav zaboli, ko jih gledaš in tik zatem uvidiš svoj pogosto siv in pust vsakdan, ker pač ne more biti vedno vse rožnato. A te slike so zgolj navidezna resničnost. Prav zares lahko tudi tako podiram

svoje meje, da preprosto ne dopustim norosti, da me vpne v svoje kremplje. Žalostno, a v to me peha današnja resničnost, zato to jemljem kot poseben izziv. Da se namreč prisilim odpreti oči, zadihati, se umiriti, šele nato, če sploh, vzeti v roke fotoaparata in zabeležiti vso lepoto, ki me obkroža. Za spomin. Za spomine.

Spomini

Sprehod na blejsko Ojstrico je eden tistih, ki so se mi za večno zarezali v spomin. Pa ne zgolj zaradi resnično čudovitega razgleda, predvsem zato, ker so me pekle noge, saj sem šla že od doma bolj slabo fizično pripravljena. A je nekako šlo. Ker vedno (nekako) gre. Ste to že opazili? Dobra družba je ob tem podiranju lastnih meja, če se spet vrnem k temu, v neznanstvo pomoč. Tudi zato grem rada v hribe vsaj v dvoje. Nekaj jih je, ki so na prednostni listi, a vedno pogosteje razmišljam, da mi tudi čas, ki ga preživim sama s sabo na svežem zraku, zbistri misli kot redko kaj. In učim se, iz dneva v dan, to ceniti, ne jemati kot nekaj samoumevnega.

Če prav razmislim, je tudi to pravzaprav nekakšno premikanje lastnih meja. Zavedanje, da nekaj delaš prav in skušaš to čim večkrat ponoviti. Preprosto zato, ker je prav in ker se zaradi tega dobro počutiš. Življenjska šola, ki ji ni para – učiti se na lastnih izkušnjah, ki se rodijo iz množice napak, obilice stresa, nesrečnih pripetljajev, napačnih korakov, tudi stopicanja na mestu in glasnih vzdihov v slogu "kaj neki mi je tega treba", če hočete. ●

Ta pot nam je veliko podarila

Slovenjgoriška planinska pot v sedmih etapah

Slovenski planinci imamo mnogo planinskih poti, s katerimi marljivo upravljajo planinska društva (PD), člani Planinske zveze Slovenije, PZS pa tudi vodi kataster vseh planinskih poti po naši državi. So poti, ki se jih da prehoditi v nekaj urah, pa tudi take, ki jih je možno prehoditi v več dneh, v več etapah.

In ena takih poti je tudi Slovenjgoriška planinska pot (SGPP), ki so nam jo leta 2011 podarili marljivi in srčni planinci PD Ptuj. Uresničili so večdesetletne želje domačinov v zaledju najstarejšega slovenskega mesta Ptuja in želje drugih obiskovalcev krajev nad reko Dravo in ptujskim poljem – in končno je želja, da se slikovita pokrajina gričevnatih Slovenskih goric vključi na zemljevid planinskih poti, uresničena. Strasirali so skoraj sto kilometrov dolgo pot, ki jo je možno prehoditi v sedmih etapah oziroma v osemnajstih urah in pol brez

Pred pokopališčem v Gorišnici - skulptura kiparja Franca Tobiasa iz 300 starih železnih zavrženih križev

postankov. Planinci PD Brežice in PD Pošte in Telekom Ljubljana smo začeli po tej poti hoditi že leta 2012, tj. leto zatem, ko je bila pot uradno odprta. Vsakič smo izbrali etapo, ki je trajala štiri do pet ur hoje. Pri načrtovanju in izvedbi izletov po etapah sta nam bila v veliko pomoč zloženka in bogato zasnovan vodnik po tej poti, izdan leta 2011.

Žig prve kontrolne točke, vseh skupaj jih je dvanajst, smo v dnevnik SGPP vtisnili januarja 2012 v Termah Ptuj, na izhodišču poti, nadaljevali smo proti zaselku Krčevina pri Vurberku in do gradu Vurberk; mimogrede, ta grad, kjer naj bi domoval praslovanski bog Kresnik, je bil prvič omenjen že leta 1238. Leta 2013 smo prehodili II. etapo poti, in sicer traso od gradu Vurberk na Grmado, 462 m, od tu do Jiršovcev in Trnovske vasi, kjer smo v naše dnevnik vtisnili žig 5. kontrolne točke. Naslednje leto smo se spomladi podali na III. etapo poti

do Vitomarcev in Juršincev. Na tej trasi smo si ogledali tudi kužno znamenje, imenovano Hrvaški Bog, in redko ohranjeno panonsko hišo *cirnpračo*. Spomladi 2015 smo prehodili naporni, a zanimivi etapi od Juršincev s cerkvijo sv. Lovrenca iz 1311. leta do Sakušaka z muzejem inovatorja, konstruktorja motornih koles Janeza Puha, pa dalje do Bodkovcev, rojstnega kraja dr. Antona Slodnjaka, znanega prešernoslovca. Nadaljevali smo do Polensaka ter čez Prerad in Zamušanov do Gorišnice z znamenito Dominkovo domačijo, zaščiteno kot spomenik kulturne dediščine. Aprila 2017 sta nas čakali še šesta in sedma etapa, v katerih smo pretežno po ravninskem, gozdnem obdravskem predelu dobili žig na Dolanah in zadnji žig v Novi vasi pri Markovcih, pot pa smo zaključili pri Termah Ptuj, kjer smo leta 2012 krenili na to, 93 kilometrov dolgo planinsko pot. Vsem, ki so prehodili celotno pot, je PD Ptuj podelilo lepo spominsko značko s pisno zahvalo.

Planinci obeh planinskih društev se v teh letih na poti SGPP nismo le rekreirali po prehojenih vrhovih, gričih, dolinah, prelepih gozdovih, travnikih, vaseh in med prijaznimi ljudmi, ki smo jih na poteh srečevali in ki so nas prijazno sprejeli ter postregli s pestro kulinariko, ampak smo spoznavali tudi pokrajinske, arhitekturne, naravne, kulturne in zgodovinske znamenitosti. Pri vsem tem nam je pomagala planinska prijateljica iz PD Ptuj Viktorija Dabič, med slovenskimi planinci dobro znana, saj je tudi soavtorica in lektorica bogatega vodnika po SGPP, drugih vodnikov in planinske literature. Dabičeva nas je spremljala na vseh etapah poti, nam predstavila vse značilnosti krajev, za kar smo ji iskreno hvaležni. Da smo šli vedno po pravi poti in se varno vrnili do izhodišč, pa je skrbel vodnik in markacist PZS Ante Mlinarevič. Sleherni udeleženec teh pohodov se je domov vračal ponosen in bogatejši za spoznanje o čudovitih, a nam precej oddaljenih krajih. S prehojeno Slovenjgoriško planinsko potjo smo se tako pridružili več stotim planincem, ki so jo že prehodili. Hvaležni smo tudi ostalim ustvarjalcem te prelepe poti – članom PD Ptuj in PD Naveza iz Vidma pri Ptuj, ki vzdržujejo pot in skrbijo za varnejšo hojo po njej. ●

Slovenjgoriška planinska pot – zgibanka

Pot škratka Kovačka

Barigla¹ nad Kropo

Če ne veste, kako motivirati svojega otroka za hojo, se podajte na izlet v Kropo, kjer vas pričakuje domiselno speljana učno-pravljična Kovačkova pot. Tako so jo poimenovalle njene ustvarjalke, vzgojiteljice Vrtca Kropa. V predstavitvi na spletni strani kroparskega vrtca med drugim piše: "Veliko se potepamo in hodimo v okoliško naravo, jo spoznavamo, raziskujemo in doživljamo v vseh letnih časih, spoznavamo svoj domači kraj in bogato dediščino kovaštva, sodelujemo na kulturnih prireditvah v kraju."

Nosilka projekta in prva vzgojiteljica vrtca Kropa Doroteja Škriba je povedala, da so se jeseni 2015 odzvali povabilu Turistične zveze Slovenije, naj sodelujejo v projektu Turizem in vrtec. Skoraj eno leto je poteklo od začetne ideje pa do končne podobe poti, ki je bila predana svojemu namenu konec maja 2016. Zanimivo, da kakšnih velikih stroškov ni bilo, vse potrebno, delo in material, je bilo podarjeno ali izpeljano znotraj vrtca. Škribova poudarja, da so pot soustvarjali otroci ter nekateri starši, tako s svojimi zamislimi kot s konkretno pomočjo.

Pot škratka Kovačka se začne nasproti kroparskega bajerja pri hiši Kropa 7, kjer se najprej vzpne proti kapelici in cerkvi Matere božje, od tam dalje pa se pričnejo na štorih, za skalami, v luknjah, pod grmi in na t. i. Skriti potki pojavljati škratki, iz ene od jam pa kuka celo zmajeva glava. Mlajši otroci zlahka potisnejo v stran dejstvo, da so to v resnici le debele brezove veje s pomalanimi rdečimi kopicami in igrivimi obrazki – njihova domišljija odplava po svoje, vneto jih iščejo, plezajo do njih, se jih dotikajo, jih ogovarjajo ... Mi pa jih povrhu še spodbujamo z zgodbami. Pri Zmajevi luknji jim recimo povemo, kako je bil

kroparski zmaj pravzaprav dobrega srca, saj je kovačem dal ogenj, nad katerim so lahko razbelili železo, ga oblikovali v želje in druge kovane izdelke. Tako vznemirjene, malo prestrašene, še bolj pa potolažene, vodimo otroke mimo napisov za drevesne vrste ter table o bontonu v gozdu. To jih ne pritegne toliko, a so vseeno bolj dojemljivi tudi še za kaj resnejšega. Pot nas popelje tudi mimo studenčka Brbotavčka. Otroci prihajajo do raznih sklepov: "Seveda, semkaj hodijo škratki po vodo, tu se umivajo, tu se ponoči, ko imajo mir pred nami, srečujejo in pomenkujejo ... Joj, kaj pa, če pride še zmaj? Oh, saj je prav gotovo tudi do škratkov prijazen, če je bil prijazen do Kroparjev ..."

Med krajanji in obiskovalci, starimi in mladimi, je postala Kovačkova pot zelo priljubljena. Ni ne prestrma ne predolga. Le 25 minut zmerne hoje je do grebena, kjer vabi počivališče za dvema klopicama – prostor za malico in igre. Ker še ni krožne variante, jo uberemo nazaj v kotlino kar po isti potki. Če nam je premalo in smo pripravljeni otroka nositi, nadaljujemo po grebenu navzgor do Jamnika (cerkev sv. Primoža in Florijana, 0.30 h) ali celo čez Kroparsko goro (1 h) do vedno odprte kočice na Vodiški planini (1.30 h). Kažipot od klopice na levo nas popelje na Češnjico (0.40 h), tisti na drugo stran grebena pa najprej malo navzgor k televizijskemu pretvorniku na Kugli (626 m), nato pa navzdol na Brezovico in v Lipnico (0.20 h).

Otroci iz kroparskega vrtca se s svojimi domiselnimi vzgojiteljicami pogosto podajo na Kovačkovo pot. Neke sobote smo se srečali s skupino starejših otrok, ko so se vračali s sedla. Povedali so, da so najprej pomalicali, nato so kot gozdarji zlagali veje na kup, sledilo je tekmovanje v teku na kratke proge, nazadnje pa še iskanje zaklada. Med potjo so jim vzgojiteljice pokazale nekaj užitnih in strupenih gob, pravljice o palčkih so pa že velikokrat podoživeli.

Prava ideja za družinski izlet – izlet s športno, zgodovinsko, botanično, domoznansko, pravljično in še kakšno vsebino. ○

Izhodišče: Parkirišče pred trgovino oz. domom krajanov v Kropi, 491 m.

Višinska razlika: 135 m

Časi: Kropa–Kugla 30 min ali počivališče pod Kuglo 25 min
Sestop 20 min

Podatki o časih so z otroki seveda relativni.

¹ Vzpetina nad Kropo, katere greben se razteza v smer Jamnika. Barigla je ime za sodček, v kakršnih so kroparski kovači svojčas tovorili svoje kovaške izdelke proti Primorski in Italiji.

Mala zimska presenečenja

Znanilke pomladi cvetijo že jeseni

Na prisojnih pobočjih v okolici Postojne, kjer sonce pogosto otaja zamrznjeno zemljo, lahko vse do višine tisoč metrov naletimo na cvetoče rože v vseh zimskih mesecih. Bolj nenavadno je, če najdemo kakšno znanilko pomladi že v pozni jeseni.

Natovorjenega z vso potrebno opremo me želja po prvih smučarskih zavojih žene v breg. Zaradi divjanja bi skorajda spregledal prizor, ki bi bolj sodil v antične Semiramidine vrtove kot pa v gozd, ki ga je opustošil žled. Ustavim se. Opremo pomečem na tla in počepnem k srhodlakavi vijolici, ki visi čez majhen skalni previs. Korenin nima. Vse, kar potrebuje za rast, dobi po osemnajst centimetrov dolgem podzemnem stranskem poganjku, ki se izrašča iz necvetočega matičnega dela rastline, zakoreninjenega višje v skalni razpoki. Vijolica cveti sredi novembra, posušen cvet pa nakazuje, da se je cvetenje pričelo že prej. Med preiskovanjem okolice najdem nekaj manj zanimivih poletih cvetočih rož, še eno vijolico in več navadnih jagodnjakov. Ti tudi na višini šeststo metrov redno cvetijo v pomladanskem in jesenskem obdobju. Predlansko jesen sem se celo posladkal s tremi pordelimi jagodami. Med vračanjem s smučanja po zametih me na višini sedemsto metrov

preseneti Rivinova vijolica. Tudi sneg ji ni preprečil, da ne bi bila ena prvih, nekoliko prezgodnjih, nemih glasilk pomladi.

Decembra sta se tanki snežni odeji navkljub razkazovala žanjevec in istrski teloh. Neverjetno je, da lahko v zimskem času rože rastejo tudi na osojnih severnih pobočjih.

Do sredine januarja sem fotografiral večino najzgodnejših znanilcev pomladi. Kasneje je na višini petsto metrov cvetelo na tisoče malih zvončkov. Tudi črni teloh na višini osemsto metrov številčno ni kaj dosti zaostajal. Drugi znanilci pomladi so se pojavljali v manjših skupinah do deset, le istrski teloh je presegel sto primerkov.

Množično oznanjevanje pomladi se je v začetku februarja končalo pod pol metra debelo snežno odejo. Preživele so le iznajdljive posameznice, ki so se v različnih zavetjih ubranile napada nevarnega privrženca zime. ◉

Februarska iznajdljivka – *trobentica*
Foto: Ivan Premrl

Novemberska znanilka pomladi – *Rivinova vijolica*
Foto: Ivan Premrl

Decembrski osamljenec – *istrski teloh* Foto: Ivan Premrl

Januarski lepote – *črni telohi* Foto: Ivan Premrl

Razmišljanje ob obletnici PZS

PZS je bila vedno odraz časa, aktualnih razmer in predsednikov te organizacije. Ves čas njenega obstoja se je organiziralo raznovrstna usposabljanja, tečaje, pripravljalo razne programe, izobraževali so se vodniki, prirejala tekmovanja, veliko se je delalo predvsem z mladimi in njihovimi mentorji. Planinska društva smo imeli v delovnih organizacijah, dodatne impulze delu PZS so dajale alpinistične odprave, skratka – PZS je igrala zelo opazno vlogo v slovenskem prostoru. V času Jugoslavije je imela tudi vodilno vlogo tako pri članstvu kot izkušnjah in kot taka je prenašala znanje in učne programe v druge republiške planinske zveze. V nadaljnjih letih je bil strokovni razvoj še bolj prisoten, PZS je bila aktivna v vseh inštitucijah UIAA, CAA, vse to je še sedaj vir novosti ter možnost posodabljanja vzgojnega dela in znanja.

Moje sodelovanje s PZS je neločljivo že od leta 1957, zato lahko primerno ocenim tudi sedanje stanje naše planinske organizacije ob visoki obletnici. Danes na žalost ugotavljam šibkejši organizacijski in vsebinski razvoj, čutiti je tudi posledice drobljenja članstva na manjša društva, kar je slabo, saj so ta večinoma brez strokovnega kadra, zato članom ne morejo kaj prida nuditi. Tudi osnovna sredstva za planinsko dejavnost zahtevajo vzdrževanje in posodobitve. Le nekaj najaktivnejših društev je svoje kočice obnovilo, mnogo poti, za katere morajo skrbeti, pa še čaka na temeljito obnovo. Tudi planinska društva oziroma Meddruštveni odbori PD bi ob usklajevalni funkciji PZS morali biti aktivnejši s ponujanjem prednosti svojega članstva in programov za aktivno preživljanje prostega časa v gorah. Kljub sodobni povezovalni in informacijski tehnologiji PZS se ta ne uporabljajo za direktno komuniciranje med PZS, PD in članstvom, kot je to po svetu praksa.

Ker je ekonomsko stanje večjega dela članstva boljše kot nekoč, je seveda več interesov, želja pa tudi možnosti. Usklajevanje in povezovanje je zahtevna naloga, a s sedanjimi pristopi in interesom za skupne cilje žal ne sledimo možnostim niti potrebam. Tako mlade kot starejše populacije je manj kot nekoč. PZS se premalo pojavlja v javnih občilih in javnosti ne seznanja dovolj s svojim delom. O skupščinah in velikih prireditvah, ki jih organizira PZS, se piše premalo!

Ključni izzivi za planinstvo v prihodnjih letih so po mojem mnenju naslednji:

1. Odgovorneje pristopiti k pridobitvi kadrov za delovanje. Posebej izpostavljam izbor za pridobitev oseb, ki bodo zanesljive in planinski organizaciji pripadne ter bodo delovale kot avtoritete planinskih znanj in usposobljenosti.

2. Ali smo organizirani tako, da obvladamo izzive, ki

čakajo PZS (novi športni trendi, ki so neposredno ali posredno vezani s planinstvom)?

3. Vodniški in inštruktorski kader je vedno starejši, pritožka mladih je premalo, osip po opravljenem usposabljanju pa prevelik. Izobraževanje je treba subvencionirati, kajti danes večina PD, zlasti majhnih, tega ne zmore več plačati.

4. Pregledati je treba vzgojne programe in jih primerjati s tujimi. Uspešne prakse se ponujajo! Še posebej že več let pogrešamo programe usposabljanja planinskih družin in programe zanje.

5. Staranje našega članstva je dejstvo. Manjkajo organizacijske oblike in programi za delo z njimi. V okviru Društva upokojencev je vedno več planinskih skupin, ki pa so redko vezane na PD. Medsebojni dogovor z ZDUS bi bil dobrodošel.

6. PZS se mora zavzemati za etično in preventivno usposobljenost članov ter analizirati vzroke nesreč v gorah.

7. V večini PD, zlasti manjših, se z menjavo vodstva društva ali odsekov pojavi pomanjkanje znanja. Planinska društva pričakujejo pomoč strokovnih služb PZS.

8. Stanje planinskih osnovnih sredstev terja strokovno oceno stanja in opredelitev planinskih objektov za nadaljnjo uporabo. Pod vodstvom PZS pripraviti projekte za sanacijo stanja in pozvati javnost za podporo pri zahtevi po proračunskih sredstvih za realizacijo teh načrtov.

9. Mala društva naj se povezujejo v komisijah PZS, ki jim lahko tudi strokovno pomagajo. Komisije naj ta društva po potrebi tudi vključujejo ali izključujejo.

10. Sedanji čas je obdobje agresivnega rivalstva, kdo je hitrejši, vplivnejši in močnejši. Tako kot drugi športi tudi planinstvo in alpinizem izgubljata dušo. Članstvu je treba povrniti dobro vzdušje in sproščeno druženje.

11. Planinstvo ne more biti le geslo za zdrav način življenja. Seveda pa je lahko življenjska športna in kulturna dejavnost. Če način življenja s tem sporočilom udejanjimo, je lahko tudi planinstvo med najboljšimi načini izrabe prostega časa.

12. Za prihodnost planinske organizacije se bo treba opredeliti in jo morda razmejiti. Ali bo planinstvo ostalo oblika prostovoljne dejavnosti – ali se bo nadaljevalo oblikovanje v tržno dejavnost?

13. Ključna vizija v prihodnosti je aktivno sodelovanje z razvitim alpskim svetom, kjer se razvijajo nova spoznanja, nabirajo izkušnje in kjer je doma razvoj znanja, tehnologije in inovativnosti.

14. Prihodnost našega planinstva mora temeljiti na slovenski identiteti. Tudi zaradi nje smo si izbrali lastno pot. To je bil temeljni vzgib ustanovitve Slovenskega planinskega društva in mora biti tudi za Planinsko zvezo Slovenije danes! ●

Po sporočilu za
medije povzel
Mire Steinbuch

Teden Festivala gorniškega filma

Preden je mednarodna žirija 12. Festivala gorniškega filma Domžale, ki so jo sestavljali Billy Choi (Južna Koreja), Pawel Wysoczanski (Poljska) in slovenski alpinist Andrej Grmovšek, podelila nagrade, je morala pregledati petintrideset filmov, ki so prestali prvo sito izbora. Odločila se je takole.

Prvič v zgodovini festivala je glavno nagrado mesta Domžale prejel slovenski film in sicer *Zadnji ledeni lovci* Rožleta Bregarja in pokojnega režiserja Jureta Brecljnika.

Za najboljši alpinistični film je bil izbran ameriški *Klatež: Legenda Freda Beckeya* (režiser Dave O'Leske), ki objektivno, dosledno in malce humorno predstavi enega najbolj nenavadnih vrhunskih ameriških alpinistov. Žirija je za najboljši plezalni film izbrala *Kokosovo navezo* belgijskega režiserja in plezalca Seana Villanueve O'Driscolla, ki je znova navdušil s filmom, v katerem je sproščeno, duhovito in niti malo samo- vsečno predstavil vrhunsko plezanje in divje avanture

Zadnji ledeni lovci Foto: Rožle Bregar

Film *Klatež - Legenda Freda Beckeya* Arhiv FGF

svoje zanimive družine. Nagrado za najboljši film o gorah, športu in avanturi je prejel avstrijski film *Življenje v štirih elementih* (režiserka Natalie Halla), ki iz čudovito posnetih prizorov, pretanjeno zrežiranih in privlačno celoto, prikaže življenje štirih pustolovcev. Odlični dokumentarni film *Reinkarnacija tibetanskega meniha* (režija Moon Chang-yong, Jeon Jin, Južna Koreja), ki prikazuje čudovit in poseben odnos med mladim menihom in starim učiteljem ter njuno nezopabno pot, je nagrajenec v kategoriji gorska narava in kultura. Nagrado za kratki gorniški film je prejel *Botanik* (režija Maude Plante-Husaruk), čudovit in pronicljiv portret zanimivega tadžikistanskega moža. Žirija je podelila tudi častne pohvale, in sicer alpinističnemu filmu *Daulagiri, vzpon na belo goro* (re-

Sorežiser zmagovalnega filma *Zadnji ledeni lovci* Rožle Bregar, direktor festivala Silvo Karo, producenta Slaviša Majstorovič in Natalija Gros ter člana žirije Pawel Wysoczanski in Billy Choi. Foto: Igor Kuster

žiserja Guillermo Glass, Cristian Harbaruk), plezalnemu *Štrcelj* (režiserja Taylor Keating, Cedar Wright, ZDA), v kategoriji gore, šport in avantura filmu *Magnetna privlačnost gora* (režija Steve Wakeford) ter filmu o gorski naravi in kulturi *Santoalla* (režija Daniel Mehrer, Andrew Becker). Žirija Televizije Slovenija, ki so jo sestavljali Aleša Valič, Andrej Otovčević in Goran Misir, je nagrajila angleško-francoski dokumentarni film *Magnetna privlačnost gora*, ki ga, tako kot glavnega junaka, odlikujeta vztrajnost in iskrenost pri iskanju odgovora na vprašanje, ali je res vredno tvegati življenje. Obisk kaže, da se festival vedno bolj uveljavlja, in prav je tako. ●

NOVICE IZ VERTIKALE

Obilno sneženje je prekinilo dejavnosti alpinistov. Padlo je ogromno novega snega in plezati se ni dalo. Na svoj račun so prišli lovci na pršič in previjugali so marsikateri hribček, na katerem niso grozili plazovi. Ko so se razmere nekoliko stabilizirale, je življenje v stenah malce oživel. Predvsem tisti redki zamrznjeni slapovi so dobili nekaj obiska. Še vedno se je veliko smučalo, a tu pa tam je bil opravljen tudi kak vzpon. Poglejmo поблиže, kaj se je dogajalo v preteklem mesecu.

Zimski vzponi

18. januarja sta Marko Leban (AO Cerknjo) in Silvo Vrhovec (AO Železnikar) preplezala novo lažjo smer v zahodni steni Tolminskega Mihovca. V spodnjem delu je bila smer kopna, višje pa so ju spremljali izpodjedeni in previsni skoki, visoki od pet do deset metrov. Zadnji skok sta zaradi razmer "obvozila". Smeri sta nadela ime **Viktorija (1000 m, III/I–II, 70°/40°–45°)**, posvečena pa je Markovi vnučinki.

Rado Lapanja in Tone Črv (oba AO Cerknjo) sta 21. januarja, po več letih čakanja na prave razmere, preplezala novo smer v južni steni grebena Šija–Rodica. Najtežji vstopni del so letošnje količine snega zelo olajšale, plezanje pa tudi ni bilo pretežko. Da pa vse le ni minilo brez omembe vrednih peripetij, so poskrbele klože v vrhnjem delu smeri, ki niso blagodejno učinkovale na njun srčni utrip. Smer sta poimenovala **Smer za Mirana (500 m, 60°/30°–45°)**.

Istega dne so bili člani AO Cerknjo na delu tudi v južni steni Planje, in sicer so preplezali **Plazilko (950 m, III, 90°/35°–60°)**. Za razliko od razmer v Bogovski grapi so se tokrat srečali z ogromnimi količinami nepredelane snega, v katerega so se pogrezali celo do zadnje plati. Plezanje jim je vzelo debelih sedem ur časa, opasti na vrhu pa so jih prisilile, da so sestopili nazaj po smeri po različnih variantah. Kljub temu so se imeli tako

fajn, da se bodo v te konce še vrnili. 20. januarja sta Bor Levičnik in Aleksander Krajnc (oba AO Ljubljana – Matica) izkoristila dobre razmere – kje drugje kot nad Okrešljem. Zapodila sta se v **Steber Štajerske Rinke (600 m, IV/III–IV)**. Razmere so bile solidne, tako da sta *konopec* razvila le za nekaj raztežajev, sicer pa sta napredovala nenavezana.

Se pa nad Okrešelj nista odpravila Marko Šarac in Jani Iršič (oba AO Celje – Matica), ko sta zavila v Škarje in preplezala **Marjetico (400 m, V, 75°–90°)**. Z razmerami nista bila navdušena, saj ju je pričakalo precej nepredelane snega s slabimi možnostmi varovanja. Marko je težave ocenil z M5 ter epsko opisal sestop čez Škarje; ker papir vse prenese, bom kar zapisal: Sestop je bil čista jeba.

Nad Jezerskim sta David Rogelj in Janez Ambrož (oba AO Tržič) preplezala **Teranovo**, potem pa nadaljevala v **Trojki (900 m, IV+/4, M4)**. Razmere sta imela solidne, le v tretjem raztežaju je bilo vse skupaj nekoliko bolj delikatno, saj sta ju pričakala gola skala in tanko trdo agregatno stanje vode. Kljub vsemu sta uspešno opravila z vsemi težavami in po šestih urah stala na vrhu smeri. Kolegi z odseka so plezali v **Grintovčevem stebru (250 m, IV/3+, M5)**. Z njim sta opravila Jernej Kuhar in Benjamin Vidmar. V smeri sta imela odlične razmere, škripavec ju je namreč spremljal od začetka do konca. Glede na zapisano nekoliko preseneča ocena M5. Matic Mohorč in Metod Gradišar sta uživala v takisto odličnih razmerah v **Nemški smeri (450 m, IV/3, M)**.

23. januarja sta odlični vzpon opravila Matej Flis (AK Ravne) in Grega Lačen (AK Črna). Kot se za taka mojstra spodobi, sta se malo popraskala po glavi in rekla, da če je nad Okrešljem vse trdo, zakaj ne bi bilo tudi kje drugje. In tako sta pogled usmerila v **Belo grapo (1000 m, V/4, M)** v severni steni Planjave, kjer sta našla zadovoljive razmere. S plezarijo sta bila zadovoljna, nekoliko so jima živce napenjale slabe možnosti varovanja, saj so vijaki bolj slabo grabili in so bili raztežaji nekoliko bolj "zračni". Raziskovalno žilico je pokazal tudi

Žiga Oražem (AO Kamnik), ki se je s soplezalko podal skozi Žmavčarje proti Turski gori. Ob sončnem vzhodu sta stala pod **Turskim slapom (400 m, III+/4+)**. Na vstopu ju je pričakalo nekoliko manj snega od pričakovanega, ampak sta s težavami vseeno opravila in se znašla pod slapom, ki je nudil lepo plezarijo. V zadnjem raztežaju ju je pričakal krajši odstavek mešanega terena, ki je le še obogatil lep dan v "kraljestvu vesoljcev", kot se je izrazil Žiga.

V Velikem vrhu so Borut Ambrožič (AO Radovljica) in David Klančar (AO Novo mesto) ter Urban Bolta (AO Domžale) in Gregor Klančar (AO Novo mesto) preplezali **Prontarsko smer (350 m, III/3, M)**. V smeri so bile razmere zelo raznolike, a to jim ni preprečilo uspešnega vzpona in uživanja v sončnih žarkih na robu stene.

Solidne razmere sta izkoristila tudi Luka Stražar (Akademski AO) in Aleš Česen (Alpski gorniški klub), ki sta se podala v Šite, in sicer v smer **Herlec-Kočevar (500 m, V–, M)**. Plezanje je bilo ponekod delikatno, ampak fanta sta vseeno zbrala moči, znanje in pogum in potegnili do vrha. Jap, še vedno so domači bregi najboljši poligon za priprave na odpravo.

Na primorski strani Vršiča je bil opažen dober vzpon v Srebrnjaku, kjer so 28. februarja člani Soškega AO Jure Leban, Marko Gruden in Sandro Krajnc preplezali kombinacijo **Direktne smeri in Grape ob levem rebu (450 m, V/III)**. Verjetno so opravili prvo zimsko ponovitev te kombinacije.

Miha Zupin in Luka Plut sta kondicijo z odprave prenesla tudi v domače stene in opravila prvo ponovitev **Loškega kosca (800 m, V/5, 90°/65°–85°)** v Plešivcu. Kot se za smeri v Loški steni spodobi, jima je ponudila vse od bujnega travinja do snega različnih kakovosti. Fanta sta dodobra spoznala razsežnosti stene in sestopa, četudi jima ni bilo treba pešati nazaj do izhodišča.

Člani AO Tržič in AO Železnikar so praznični 8. februar preživeli v Italiji in kulturno-športni program izvajali v slapovih doline Cogne. Kot je slišati, se je poravnalo nekaj računov, tako v slapovih kot v okoliških krčmah.

V Loškem koscu
Foto: Miha Zupin

Široko nasmejana usta so dokaz, da je bila izbira za kratek plezalni oddih prava. Tudi člani AO Črnuče so pogledali čez *planke* naše domovine in obiskali slapove v Anlaufталu. Preplezali so **Federweiss (200 m, WI4)** in **Mordor (300 m, WI5)**.

Tik pred oddajo novic v tisk se je končal tabor za perspektivne mladinke in mladince v Kamniški Bistrici. Vreme jim res ni šlo najboljši na roko, a so vseeno smelo zastavili in vztrajali pri zasledovanju svojih ciljev. V soboto, 17. februarja, je bilo še posebej veselo in prešerno v stenah Turske gore, Brane in Planjave, kjer so naveze iskale prehode v sipkem snegu in upale na trepljanje po ramenih na izbranih vrhovih. Nekaterim je to uspelo, drugi so do trepljanja prišli po srečni vrnitvi v dolino. Tudi nedelja je videla borbeno razpoložene mladce, a jih je vreme prepričalo, da so se vsi brez izjeme obrnili. Bilanca vzponov tabora je naslednja: Aleksij Kraljič (AO Nova Gorica) in Luka Kračun (AO Grmada Celje) ter Jan Slapšak (Akademski AO) in Benjamin Ocepek (AO Rašica) so v Turski gori preplezali smer **Ob južnem razu (450 m, III+/2, M, UIAA 2-3)**, Neli Penič in Domen Košir (oba AO Železničar) sta se v Planjavi pomerila s **Kratkohačco (300m, III-IV/V)**, Anže Mihevc (AO Črnuče) in Kristof Fortuna (AO Ljubljana Matica) sta se takisto v Planjavi lotila **Grebena Macesnovca (500 m, II+/1-2)**, Urban Novak (AO Kamnik) in Luka Strazar (Akademski AO) pa sta v Brani opravila s **Spodnjim stebrom** in **Šijo Brane (350m, III/3 M)**.

Kje so naše ladje?

Na začetku januarja, natančneje 11. januarja, sta Ines Papert in Luka Lindič (AO Celje Matica) opravila najbrž **prvo zimsko prečenje vrhov Watzmana (težave do M5, 80°)** v Berchtesgadenskih Alpah, in sicer v smeri od vzhoda proti zahodu. Watzman, 2713 m, je tretja najvišja gora v Nemčiji. Bo besedah Ines Papert je pomanjkanje informacij o tem, ali je omenjeno prečenje že bilo opravljeno ali ne, le še dodatno spodbudilo njuno namero. Vzpon sta začela po SV-grebenu Malega Watzmanna in v nadaljevanju prečila še pet vmesnih vrhov, ter se popoldne lotila še zadnjega in najtežjega dela vzpona na glavni vrh Watzmanna. Sestopila sta po normalni smeri in tako že v temi (kot sta tudi začela) zaključila svoj dan pri avtomobilu. Hja, vsekakor odličen trening za prihajajočo odpravo v južno steno osemtisočaka Shisha Pangma, kjer imata v načrtu prvenstveno smer v osrednjem delu stene.

Nekoliko z zamudo poročamo o odpravi Mihe Zupina in Luke Pluta (oba AO Kranj), ki sta lanskega novembra obiskala Nepal, natančneje dolino Rolwaling. Ker nista dobila dovoljenja za steno Tangi Ragu Tau, sta se preusmerila v okoli ležeče stene. Možnosti je k sreči veliko in tako sta najprej v steni Chukyima Go North, 5940 m, ponovila smer **Mirhashe-mi-Pugliese (600 m, 80/60-70°)**, ki je bila preplezana leta 2016. Po počitku sta preplezala še eno smer, kjer sta našla stare stopinje skoraj do vrha, in sicer po **SV-grebenu na Omi Tso Go**, 6381 m. Za lep zaključek odprave sta po južnem grebenu

potegnila prvenstveno smer na Kang Korob, 6705 m, in jo poimenovala **Kranjski greben (1300 m, UIAA IV, 75°)**.

Vsaj dve slovenski odpravi sta trenutno v Patagoniji in nestrpno pričakujemo vesti z južne poloble naše male modre žoge, imenovane planet Zemlja.

Novice je pripravil
Peter Bajec - Poli.

Na grebenu Kang Korob
Foto: Miha Zupin

NOVICE IZ TUJINE

Nova v Cerro Pollone

Matteo Della Bordella in Luca Schiera, naveza "Pajka iz Lecca", sta obiskala Patagonijo, kjer jima je uspelo preplezati novo smer v odročni gori Cerro Pollone na južnem ledeniku Marconi. Po daljšem obdobju slabega vremena je obilnimi padavinami sta se končno pojavila dva dneva lepega vremena, a plezalca lahko prvi dan le občudovala v sneg in led okovane vrhove. Naslednji dan so bile stene le toliko očiščene, da sta

*Cerro Pollone 2018
Arhiv Schiera&Della
Bordella*

se odločila poskusiti v severozahodni steni Pollona, kjer je bila do zdaj preplezana le ena smer, in sicer naveze Greg Crouch-Jim Donini leta 1999. Pod steno sta bila že ob sedmih, a sta čakala še dve uri, da je pojenjal jutranji mraz, nato pa sta si izbrala najbolj neposredno linijo po počeh in zajedah, ki so bile proti vrhu vse bolj strme in previsne. Čakalo ju je sedem lepih raztežajev v odličnem granitu, ki je bil sicer ponekod moker. Petdeset metrov pod vrhom stene sta naletela na pas slabe skale, ki jima je vzel nekaj časa, nato sta v zadnjih metrih spet našla dober granit, na razu pod vrhom pa sta že občutila veter prihajajočega slabega vremena. Z vrha sta se spustila na drugo

*Pumori
Foto: Boris Strmšek*

stran po normalni smeri, nato pa ju je čakala dolga pot nazaj v vas Chalten, kamor sta prispela 24 ur po odhodu iz šotora. 300-metrsko smer sta poimenovala Maracaibo, največje težave sta ocenila s 7a/C1, plezala sta 25. januarja. S tem pa njuna patagonska pustolovščina še ni končana, Luca se je s soplezalcem odpravil v skupino Paine, Matteo pa ima v načrtu Cerro Riso Patron.

Zimski vzpon na Pumori

Kot pripravo za zimski vzpon na Everest brez dodatnega kisika sta baskovski alpinist Alex Txikon in njegov pakistanski soplezalec Ali Sadpara v družbi Šerp Nurija ter Tembe izbrali bližnji Pumori, 7161 m, markantno

goro, ki je z najvišjo goro sveta povezana z njenim zahodnim grebenom. Potem ko so na Everestu dosegli tabor 2, 6500 m, so za "relaksacijo" na način *light & fast* skočili še na bližnji Pumori. V dobrih razmerah, vendar v močnem vetru, so vrh dosegli iz zadnjega oziroma tretjega tabora 20. januarja, se na njem zadržali le nekaj minut, nato pa začeli sestopati. Tehnično zahtevna gora, na kateri jih je čakalo nekaj strmega plezanja, jim je postregla z veličastnim razgledom. Kmalu po vrnitvi v bazo so na Everestu dosegli 7850 metrov, do koder so opremili smer vzpona, zaradi mraza in vetra pa so se obrnili pred taborom 4 na Južnem sedlu. O nadaljnjem poteku odprave bomo še poročali.

Prvi zimski vzpon na Pik Pobeda v Sibiriji

Simone Moro in Tamara Lunger sta v zimskem času obiskala sibirske gore na arktičnem polarnem krogu. Njun cilj je bil Pik Pobeda oziroma Gora Pobeda, 3003 m, najvišja gora v Sibiriji. Vrh sta dosegla 11. februarja v sedmih urah iz baznega tabora, do katerega pa ju je čakala precej dolga pot, ki sta jo opravila tudi s pomočjo severnih jelenov. Nizke temperature, ki so dosegle tudi 40 stopinj pod ničlo, so za ta del sveta običajne, saj veljajo sibirske gore za eno najhladnejših področij na Zemlji. Vrh sta dosegla ob sneženju, vendar kljub temu dobri vidljivosti. Vzpon je bil zelo dobra priprava na zimske vzpone v Himalaji, ki se jih lotevata v zadnjih letih.

*Alex Txikon na vrhu Pumorija
Arhiv Alexa Txikona*

Free solo čez W17

Švicarski alpinist Dani Arnold se je na božič, natančneje 24. decembra, lotil zanimivega projekta. Za cilj si je izbral 300-metrski zaledeneli slap Beta Block Super čez steno Breitwandfluh blizu Kanderstega v Švici. Vse lepo in prav, toda – sam, brez vrvi, v slapu z oceno W17. Pa še enkratne posnetke je naredil med plezanjem. Čas 1 ura in 3 minute je ob vsem tem imaginaren podatek. Opremil se je le z majhnim nahrbtnikom, v katerem je tovoril plezalnici pas, vrvi, nekaj vponk in nekaj lednih vijakov za sestop. Ta vzpon je bila njegova dolgoletna želja, ki jo je uresničil v velikem slogu. Arnold, ki je znan tudi po svojih rekordih v severni steni Matterhorna (1 ura 44 minut, 2015) in severni steni Eigerja (2 uri 28 minut, 2011), je povedal, da to zanj ni le še en rekord, temveč uresničitev dolgoletnih sanj. Vzpon mu ni predstavljal smrtno nevarnega tveganja, ampak enkratnega vzpona, na katerega je ponosen, predvsem zaradi tega, ker ima zelo rad ledno plezanje. Kratek film o vzponu najdete na naslovu <https://www.facebook.com/redbulladventure/videos/1623961281018124/>.

The Holy Grail na Škotskem

Greg Boswell in Guy Robertson sta preplezala nekaj najtežjih škotskih miksov blizu Glen Coe sredi decembra, nato pa sta se vrnila v škotsko višavje in se lotila stene Buachaille's Slime. Robertson je pravzaprav preplezal že vse tamkajšnje smeri tako poleti kakor pozimi, tokrat pa sta se lotila novega projekta. Preplezala sta dva nova raztežaja v Ravens Gully, nato pa sta videla, da je mogoče nadaljevati. Priplezala sta do votline, iz katere je vodila odprta poč čez 10-metrski previs, kjer je Robertson najprej "poletel", v drugem poskusu pa mu ga je vseeno uspelo preplezati. Njegov soplezalec je smer s strmim šestim raztežajem zaključil v pravem škotskem slogu – s čelno svetilko. "Sveti gral" je zagotovo ena najboljših smeri novejšee dobe, kar govori tudi ocena IX/10, možnosti za nove smeri pa je tam naokoli še nekaj.

Odšel je Jim Bridwell – The Bird (1944–2018)

Pred očmi imam njegove legendarne brke, ki so poudarjali grobe poteze obraza, na katerem se je videlo, da je prestal številne boje z naporom, mrzom, vetrom, soncem, pa seveda tudi marsikateri bolj ali manj plezalski žur je pustil svoje sledi na njem. Vselej nekoliko daljši in rahlo skodrani lasje, ki so z leti postajali vse bolj sivi, so bili prav tako njegov prepoznavni znak. Prve resne smeri je preplezal že pred mojim rojstvom, prve prvenstvene smeri je preplezal takrat, ko jaz še nisem niti dobro shodil, plezal pa je skoraj tako dolgo, kot sem na svetu. Če bi naštevali vse, kar je preplezal, bi bil spisek zavidljivo dolg, pravo težo pa bi mu dalo šele nekoliko boljše poznavanje plezalske zgodovine in razvoja plezanja od šestdesetih let prejšnjega stoletja naprej. Jim je ena od legend yosemitskega plezanja, kjer se ga je hitro oprijel vzdevek The Bird, in je žal še en v vrsti tistih, ki so se že poslovili in odšli na pot brez vrnitve. A ostal bo zapisan z velikimi črkami tako v plezalski zgodovini kakor tudi v marsikaterem srcu.

Čeprav ga najprej vidimo v graničnih stenah doline Yosemite, kjer so za njim ostale številne prvenstvene smeri, ki so odraz najmočnejšega obdobja v razvoju tamkajšnjega tehničnega in prostega plezanja, pa je Jim Bridwell pustil zelo močne sledi tudi v "svoji" Patagoniji, na Aljaski in še marsikje po svetu, kamor so ga zvalile skalne in ledne stene ter predvsem želja po pustolovščinah. Kje je že leto 1979, ko je s soplezalcem Stevenom Brewerjem opravil prvi vzpon v alpskem slogu na Cerro Torre, obenem pa sta

smer Via Kompresso potegnili do vrha gore in s tem dokončala nejasno zgodbo italijanskih plezalcev ... Smeri na Moose's Tooth, Bear's Tooth in še kje na Aljaski, ki dosejajo tehnične ocene A4, so večer spomin na Jima in soplezalce, prvenstvena smer na Pumori v nepalski Himalaji in tudi nekaj novih zahtevnih linij v patagonskem granitu pa ga uvrščajo ob bok največjim mojstrom vertikale tega obdobja. Za njim so ostale prvenstvene smeri v Alpah, vzponi čez največje evropske stene in še marsikaj.

Ob vseh teh plezalskih uspehih pa ne smemo pozabiti, da je bil Jim del revolucionarne generacije yosemitskih plezalcev, neke vrste uporniških hipijev, ki je dvignila težavnost plezanja do skrajnih meja, ki so še danes vredne občudovanja in jih tudi mlajše generacije le stežka dosejajo. Nepozabna je njegova pomoč pri ustanovitvi gorske reševalne službe v Yosemiteh, bil je inovator, pisec in človek, ki je v vertikalnih stenah ves čas zastopal etiko in svoja stroga načela. Svoje izkušnje in znanje je ves čas delil z drugimi.

Občudujemo lahko njegove umešne, kot so yosemitske smeri The Integral (1969), Aquarian Wall (1971), Pacific Ocean Wall (1975), Mirage (1976), Sea of Dreams (1978), Zenyatta Mondatta (1981) in Shadows (1989) v El Capitanu, v Half Domu pa vsekakor ne moremo mimo Snake Dike (1966), Bushido (1977), Zenith (1978) in Big Chill (1987). Sicer pa ima samo v Yosemiteh čez sto prvenstvenih vzponov. In seveda ne smemo pozabiti legendarnega prvega vzpona po smeri Nose v enem dnevu, ki ga je opravil skupaj z legendarnima Bilyjem Westbayem in Johnom Longom. Njihov vzpon čez steno v 15 urah je bil nekaj nepojmljivega za leto 1974 in to je bil le eden od mejnikov, ki jih je postavil Jim s soplezalci. Seveda so bili v ta čas vključeni tudi postanki, saj so plezalci vzeli v steno kar pet škatel cigaret. Jim in kolegi so pogosto spremenili legendarni Camp 4 v pravi raj, med drugim so nekoč našli letalo tihotapcev mamila, ki je padlo v bližnje jezero in je bilo polno marihuane. Seveda so rešili dragoceni tovor, ki jim je pomenil

tudi preživetje. In to za kar nekaj časa ... Jim in kolegi so se takrat poimenovali Stonemasters.

Jim se je velikokrat spuščal stotine metrov čez stene yosemitskega parka, da je pomagal omaganim ali poškodovanim plezalcem, seveda pa je tudi sam doživel nekaj nezdod v strmih in zahtevnih stenah, iz katerih se je vselej nekako izvlekel, tudi zaradi neprecenljivih izkušenj, ki jih je nabral na svoji plezalski poti.

"Nikoli se ne boš počutil bolj živ, kot takrat, ko ti je smrt za vratom!" je nekoč izjavil v nekem intervjuju. Toda žal ga je premagala bolezen, čeprav je bil sredi svojih plezalskih pustolovščin nešteto krat v nevarnosti. Hepatitis C, ki ga je verjetno dobil med tetoviranjem na Borneu leta 1980, je počasi razjedal njegovo telo, ki si na koncu ni več opomoglo. 16. februarja je tiho odšel v večnost.

*Novice je pripravil
Boris Strmšek – Strmina.*

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Naši najboljši plezalci imajo vse manj časa za skalo, saj se je že začelo naporeno obdobje predpriprav na prihajajočo sezono. Nekateri pa vendarle še radi primejo apnenec namesto poliestra. Sicer je vreme tudi za zimske mesece neobičajno slabo, tako da vmesna obdobja suhe stene in sonca občasno izkoriščajo mladci, kot sta Jakob Bizjak in Jaka Šprah, za vzpone v smereh okrog 8b+.

U Osapski steni

Jernej Kruder je še enkrat potrdil svojo vsestranskost, s kakršno se lahko pohvali le redkokateri plezalec na svetu. Tokrat se je prednostno usmeril v Veliko osapsko steno in preplezal dve najtežji večraztežajki, Vražjega Roberta in Staro. Prvi velja za klasiko velike stene, ki jo je po viziji Igorja Kalana ponovilo že več plezalcev, a šele Kruder jo je ponovil "od police do police", na način Luke Lindiča, ki je leta 2014 povezal najtežja raztežaja v en 40-metrski odsek težavnosti 8b+. Nedolgo zatem je Jernej uspel še v Stari, prav tako

8b+, kar je šele prva ponovitev smeri po Luki Krajncu. Isti dan mu je uspel tudi vzpon na pogled v Fantastic voyage 8a/a+, le nekoliko prej pa zmagala na prestižni NLP bolder ligi v Kopru, nekaj težkih novih vzponov na štrik v Mislinji in Einfisch Kleinfisch 8A+ bolder v Chironicu. Ko gre, res gre!

Iz tujine

V tujini je še vedno referenca za težke vzpone Adam Ondra, ki je po lanski prvi 9c na svetu tokrat dosegel malo drugačen mejnik: na *flash* je preplezal Super crackinette 9a+. Težavnost, ki večini vrhunskih plezalcev predstavlja življenjske sanje (od Slovencev so nekaj podobnega preplezali le Klemen Bečan, Domen Škofic in Jernej Kruder), je Čeh uspel preplezati v prvem poizkusu, s tem, da mu je informacije o gibih podal avtor smeri Quentin Chastagner. Ker so bili pogoji v St. Legeju solidni (čeprav ne ravno idealni), je Ondra dosežku dodal še prvi vzpon v smeri Eagle 4 in jo ocenil z 9b. Ob tem se prikaže nekaj statistike, ki nam nekoliko osvetli, kako neverjeten je Čeh v skali. Na svetu je trenutno 35 smeri, težjih od 9a+ (med njimi na primer tudi Vicious circle 9a+/b v Mišji pečji), od katerih pa jih je Ondra preplezal kar 25! Prvi zasledovalec je Chris Sharma z osmimi, sledi Stefano Ghisolfi s štiriimi, po tri pa imajo Dani Andrada, Jakob Schubert in Alex Megos. Od ostalih ni nihče splezal več kot eno tako težko smer.

Ker tudi iz tujine ni drugih bolj odmevnih novic, je vredno omeniti še dosežek Davea MacLeoda, ki je splezal Catalan witness the fitness 8B+ (ki so jo pred kratkim zbili z 8C). Impresivno, iz več razlogov. Prvič, Dave si je pred pol leta resno izpahnjal ramo. Drugič, star je 39 let. In tretjič je Škot bolj znan kot plezalec angleškega *trada* ter avtor ene najtežjih *trad* smeri na svetu, Rhapsody E117a. Poleg tega je avtor odličnih knjig o rehabilitaciji poškodb – in sam sebi najboljša reklama. Naj bo to motivacija za vse, ki čakajo dobre pomladne razmere.

*Novice je pripravil
Jurij Ravnik.*

LITERATURA

Zbornik Gorske reševalne službe Ljubljana. Društvo Ljubljana 1937–2017. Zbral in uredil Danilo Škerbinek; Peter Bajec - Poli et al. GRS – Društvo Ljubljana. 2017

V letu 2017 je Društvo GRS Ljubljana izdalo zajeten zbornik v trdi vezavi. Gre za prvo publikacijo tega društva, ki je od leta 2006 naslednik Postaje GRS Ljubljana. Od kod letnica 1937, ni najbolj jasno, je pa predsednik društva zapisal, da se je tega leta "zgodila največja upravna sprememba SPD, s katero je osrednje društvo zgubilo primat ter postalo enakopravno podružnicam" (stran 6–7). Seveda so spadale postaje GRS takrat še v domeno planinskega društva. Zbornik je razdeljen na tri dele. Avtor prvega je dolgoletni novinar in alpinist, nekdanji reševalec Mitja Košir. V obsežnem poglavju Košir na kratko povzame začetke alpinizma in reševanja na Slovenskem in najbolj izstopajoča dogajanja postaje/društva od leta 1924 do 2004. To je najbolj sistematičen in konsistenten del zbornika, za kar gre avtorju vse priznanje. Med odmevnimi intervencijami (zbornik striktno uporablja izraz "akcija"), kjer navaja tudi citate udeležencev, lahko štejemo naslednje nesreče: Korksko sedlo (1947), Špik (1952), iskanje M. Dularja na Ojstrici in strela na Skuti (1957), Čopov steber (1986), iskanje M. Lipovška (1973), Andi (1975), Hudičev žleb in Kogel (1978). Posebej izstopa odmevna stenska vaja, ki so jo leta 1967 v 900-metrski steni Travnika izvedli takratni vrhunski ljubljanski alpinisti, in to v dežju. Košir omenja

tudi organizacijske spremembe. Na strani 18 beremo: "Reševalni odsek so leta 1922 ustanovili tudi pri Osrednjem odboru SPD v Ljubljani, kar lahko (vsaj hipotetično) štejeemo za začetek gorske reševalne dejavnosti v Ljubljani." Košir letnice 1937 ne omenja, v predgovoru pa vendarle poudarja, da "pričujoča kronika ne išče ustanovitvenega dne, ampak poskuša nakazati nekaj pomembnih dogodkov, ki so pripeljali do tega, da je leta 1948 začela v Ljubljani delovati ena od petih baz GRS" (9). Kronika je opremljena z opombami in viri, ki bistveno dopolnjujejo besedilo. V tem delu je na strani 98 napaka, da postajo od leta 2006 vodi Jošt Razinger (pravilno: Brane Žorž).

Kot je zapisal urednik (101), drugi del zbornika predstavljajo "dodatni podatki, opisi dela članov in društva ter drugi zanimivi sestavki", pri čemer je sodelovalo 32 reševalcev s 84 prispevki. Za vsebinsko heterogeno gradivo je urednik izvedel "le razvrstitev prejetih prispevkov ter podatkovno in vsebinsko primerjavo z

drugimi veljavnimi podatki o reševalnem delu" (102). Začetni del predstavljajo krajši zapisi reševalcev o posamičnih intervencijah, večinoma gre za evidentiranje njihovega sodelovanja na reševanjih, ki so v (za knjigo nezaželenih) alinejah. Bralec temu delu teže sledi, saj gre za raztresene sklope, pri čemer podatki, kdo je bil kdaj na kateri aktivnosti, niso kdo ve kako nujni za zbornik in bi jih bilo bolje izpustiti. Precej bolj smiselno bi bilo iz teh zapisov izluščiti dobre zgodbe in jih opremiti z vsemi potrebnimi podatki v opombah (ime, kraj, datumi ...), ki jih zdaj ni (kratki izseki posredovanja na Soriški planini so npr. nepotrebno naštevanje, saj tudi drugih podatkov o reševanjih na smučiščih ni). Šele s prispevkom izkušenega publicista Janija Beleta se zadeve spet postavijo v urejene tirnice. V tem delu sledimo zanimivim zgodbam reševalcev na intervencijah po letu 2004 (Nanos, Iški Vintgar, tekma gorskih kolesarjev, Slivnica, Snežnik), kjer ponekod žal manjkajo podatki o času (letnici) reševanja.

V prispevku Kotliška grapa je letnica nesreče napačna, zgodila se je namreč leta 2005 in ne 2015 (v tej zgodbi sem se našel tudi sam – bil sem tisti, ki je nalomil smrečje). Pripovedi Mihe Peternela z napetostjo kriminalke sledimo zgodbi vse do srečnega konca, pri čemer imen, kot so Levko, Ferenc (na strani 131 enkrat zapisano tudi Fernec) – kar se pojavlja tudi v drugih prispevkih – vsi bralci ne bodo poznali, zato bi jih bilo smiselno opremiti z imeni in priimki v opombah ali oklepajih.

Sledi statistika (tri tabele), vendar se podatki v prvi tabeli o številu reševalnih intervencij po letih ne ujemajo z drugo: v prvi tabeli 2004 – 15, v drugi 18, 2007 – 18 (22), 2009 – 21 (26), 2001 ni podatka (v drugi 21), 2012 – 19 (21). Tudi skupno število intervencij v drugi tabeli (237) ni enako tretji (238). Dvakrat je v naslovu tabel zapisan napačen priimek Peternel (Petrnel). Sledijo poročila nekdanjih načelnikov in sedanjega predsednika. Žal gre po vsej verjetnosti večinoma le za povzetke ali poročila ob zaključkih

SWE PRIMUS®

**KUHALNIK
MICTRONTRAIL
STOVE**

mandatov, zapisana v času, na katero se nanašajo. Podatek o letnici kadrovskega stanja postaje manjka (140). Korektno besedilo Franceta Zupana je večinoma že povzeto v Koširjevem delu, v daljšem zapisu (soavtorja Vlasto Kopač in Marijan Keršič) pa poročilo našteva člane postaje, med katerimi jih je več pokojnih. Vsekakor bi bilo nujno vsa poročila uredniško obdelati in jih predstaviti v preteklem času kot stanje takratnega dogajanja. Lepo so predstavljene reševalne skupine Ilirska Bistrica, Postojna in Zasavje, prav takšno je poglavje o reševalnih psih. Poglavja o usposabljanju, opremi in preventivnem delu so za tako veliko društvo z več kot sto člani in večjim številom inštruktorjev preskromna, npr. v prvem poglavju izvemo le za aktivnosti Škerbineka (od leta 1975 naprej), nič pa o delovanju drugih inštruktorjev. Te vsebine v zbornikih drugih društev GRS večinoma pokrivajo in pišejo tisti, ki so zadolženi za usposabljanje, kar bistveno pripomore k ažurnosti tematike. V nadaljevanju izvemo, kako se rešuje iz previsnih sten, o vaji Klifi 2014, tekmovanju iz prve pomoči (tu manjka datum), gradnji kočice na Soriški planini in teku na Krim. Predzadnje poglavje drugega dela (s predolgim naslovom v štirih vrsticah) se vsebinsko nanaša na Koširjevo kroniko. Avtor (Škerbinek) piše, da je iz zgodovinskih virov (katerih, ni navedeno) GRS razvidno, da je bil leta 1923 pri SPD ustanovljen Reševalni odsek, kar se ne sklada s podatki Koširja (1922). Zadnji Prispevek članov postaje/društva v delu Komisije za GRS pri PZS in GRZS je sicer primeren, a gotovo nepopoln, saj je preveč usmerjen v preteklost s premalo podatki iz zadnjih desetletij.

Tretji del začinja poobjava članka zdravnice društva iz PV (2011, št 7). Tone Sazonov - Tonač (v zborniku enkrat pisan s črtico, drugič brez) obuja spomine na svojo prvo reševanje leta 1959. France Zupan piše o dežurstvu na smučiščih, kjer se je bila "bitka" za Stari vrh s Škofjeločani. Med drugim izpostavlja "leto 1954, ko so postaje po Sloveniji dobile svoja jasno razmejena delovna območja, s čimer je bila takrat kadrovska najmočnejša ljubljanska postaja

sposobna reševati v najtežjih stenah, umaknjena od intervencij v Julijcih in Grintovcih", kar pa ne ocenjuje za slabo (215). Zbornik sklene popis aktivnosti vodnikov plazovnega (lavinskega) psa (v GRS v zadnjem času bolj uveljavljenega termina reševalnega psa), podatki o članstvu (sam sem bil od 1994 do 2003 član postaje, a me v tabelah ni) in Literatura, kjer so navedeni vsi zborniki GRS z izjemo knjige *Reševanje v gorah* (ob 100-letnici GRS). V zavihku platnice knjige najdemo ponatis dveh časopisnih člankov Anteja Mahkote: Topli dih prinese mrzlo smrt (ni podatka o viru in datumu objave) in Marjana Keršiča - Belača: SOS v planinah (Polet, 16. 9. 1962), kar je nadvse prijetno dopolnilo zborniku.

Ko človek prebere to obsežno gradivo, se nedvomno zave bogatega dela reševalcev osrednjega območja Slovenije, posebej seveda ljubljanskega. Zato je pravzaprav čudno, da gre šele za prvo izdajo tega kadrovske številčnega in znanja polnega društva/postaje. Za opravljeno delo in bogato gradivo jim gredo vsekakor čestitke. Naj mi bo dovoljeno kot rednemu spremljevalcu publikacij GRS opozoriti na določene zadeve, ki bi jih bilo dobro upoštevati v naslednjih izdajah. Solidno oblikovanje knjige zmoti nekaj napačnih postavitev (npr. stran 39 zgoraj, 98 spodaj), ponekod je za bralca moteče besedilo brez odstavkov. Fotografije so skromne, saj v celotni knjigi ni niti ene večje (npr. čez dve strani), tudi slika vseh članov je premajhna (155), največ jih je v velikosti "znamkic" (slika na str. 85 za objavo ni najbolj primerna). Preseneča veliko število slovničnih in pravopisnih napak, ki jih navajam le vzorčno, npr.: uradniem (6), Dular Marko, Kilar Mitja (pravilno je ime pred priimkom, 53), Sazonnov (82), "vidim jih" ("Vidim jih"), "živijo naši" ("Živijo naši"), z helikopterjem, z sestopanjem (oboje z napačnim predlogom - s), dvom, da (brez presledka, vse 109), dve piki na koncu stavka (155), Na poti v reševalno akcijo (pravilno - na, 173), mllica (milica, 203) itn. Nekajkrat je napačna raba besede področje (pravilno območje, 113, 156). Motijo nerodni stavki, npr.: Dvigajoči helikopter se je v močnem vetru vse bolj dvigal (109); Prožiti

so se pričeli manjši in večji snežni plazovi itn. Preveč je trpnika/pasiva (Gorske reševalce se je iskalo, bolje: Gorske reševalce so iskali, 168). Bralcu nehvaležne v besedilih so kratice, npr. r/p (bolje radijska postaja, 109). Ni prevodov iz srbohrvaščine (112 in druge). Nekaj napak je tudi terminoloških: Kalški greben (pravilno: Greben, 24, 61), primorska (169), Savinjsko-Karstne Alpe (pravilno je obrnjeno, 204), Kokršsko sedlo (Kokršsko), Grintavec (Grintovec, oboje 213). Vse te napake kažejo na površno opravljeno fazo korektur.

Iz gradiva je razvidno, da gre bolj kot za publikacijo z rdečo nitjo za zbirko zbranih prispevkov iz vseh vetrov brez posebne uredniške obdelave. Vloga urednika takšnega zbornika je namreč poleg zbiranja pisnega in fotografskega gradiva tudi njegovo vsebinsko urejanje, pri čemer ne bo nič narobe, če bomo kak prispevek tudi skrajšali, da se besedilo ne ponavlja, ali ga celo izpustili. Saj veste: manj je več. Najbolj "neurejen" je začetek drugega dela, ki bolj spominja na kakšno gradivo za občni zbor kot pa zbornik, kjer je v prvi vrsti le potrebno tekoče branje, pa čeprav gre za obilico podatkov.

V oči bode silno nizka naklada (220 izvodov kljub tolikšnemu številu podpornikov), ki je komaj nekaj večja, kot je članov društva, kaj šele, da bi knjiga segla do širše publike. Verjetno v tem grmu tiči zajec, da sem do svojega izvoda prišel šele po ovinkih. To ni prav razumljivo, ker že v uvodu predsednika lahko beremo: "... saj je leta 1955 [pravilno leta 1958] zgorel celotni arhiv SPD, preživeli so le izvodi Planinskega vestnika, iz katerih smo črpali zapisane drobce informacij." (5). To vendarle pomeni, da zapisano v reviji ostane za dolgo, za zgodovino. Komu je glede na tako nizko naklado pravzaprav namenjen zbornik? Običajno so za arhiv, člane društev, lokalno okolje, za ustanove, s katerimi sodelujejo, in seveda za javnost, ki jo to zanima, kar posredno priznava tudi predsednik društva (stran 156). Kateri javnosti je namenjen ta? Razumljivo, da je glede na prvo izdajo predstavljeno veliko zgodovine namenjen dogodkom, ki so se zgodili že davno v preteklosti in so večinoma že

popisani, precej manj pa okoliščinam, v katerih deluje društvo v sedanosti. Pogrešam predvsem več reševalskih zgodb mlajših avtorjev, ki jih zdaj skorajda ni; druga društva objavljajo tudi zgodbe rešencev. Naj zaključim z mislimi Koširja in priporočilom za menjavo generacij, ki naj nadaljujejo začeto delo: "Kronika je zdaj tu, nepopolna in nedokončana, in prav v tem je njen temeljni smisel, to je, da naj se dopolnjuje in predvsem nadaljuje." (10).

Vladimir Habjan

Jože Dobnik: Stopinje na moji poti. Samozaložba, Domžale, 2017. Dve knjigi, trije deli, nelektorirano.

V spremnem pismu je zapisal: »... pošiljam publikacijo, ki je nastajala v zadnjih štirih letih bivanja v Domu starejših občanov v MGC Bistrica v Domžalah. [...] Žal se mi je v začetku lanskega leta močno poslabšal vid, kar je prekinilo moje pisanje. V tretji knjigi sem nameraval napisati precej

več [...], zlasti iz obdobja svojega delovanja v Planinski zvezi Slovenije.« Jože Dobnik ni neznano ime med slovenskimi planinci. Znan je predvsem po publicistični dejavnosti, saj je avtor več vodnikov. Naj omenim samo *Vodnik po transversali kurirjev in vezistov NOV Slovenije*, *Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji*, ki je doživel več popravljenih in dopoljenih ponatisov, povzetek je izšel v angleškem, nemškem, italijanskem, hrvaškem in češkem jeziku, ter vodnik *Razširjena slovenska planinska pot*.

V *Stopinjah na moji poti* v prvi knjigi opisuje otroška in mladostna leta, ko je v ljudski šoli doživel svoj prvi pravi planinski izlet na Pohorje in se mu je to takoj pri ljubilo, prvo zaposlitev na pošti, medvojno izgnanstvo na Hrvaško in nato v Bosno, blizu Kozare, a daleč od Pohorja, ki ga je močno pogrešal, – kot je večkrat zapisal, povojne zaposlitve na različnih poštah in služenje vojaškega roka v raznih krajih po Jugoslaviji. V drugi knjigi, ki jo sestavljata dva dela, nadaljuje z vsebino, povezano s pošto, nato so na vrsti začetni stiki s planinsko organizacijo, opiše svoj prvi dvodnevni planinski izlet, kako je postal predsednik PD PTT Ljubljana, in ostala vandraja po hribih.

Tretji del knjige, ki je skoraj v celoti posvečen planinskemu društvu in planinarjenju, bo zato za hribovsko javnost najbolj zanimiv. Tu opisuje

eno- in večdnevne izlete po Sloveniji in Jugoslaviji, sodelovanje s TV Slovenija pri snemanju serije desetih filmov *Razgledi slovenskih vrhov* ob 100-letnici Slovenskega planinskega društva, pri čemer je bil strokovni sodelavec za vrhove izven Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp, nekaj filmov je dobilo priznanja na mednarodnih festivalih dokumentarnih filmov.

Knjigi sta pričevanje o doživljanju turbulentnega obdobja pred drugo svetovno vojno in po njej ter težkih medvojnih časov. Dobnik je večšč pisec, zato je njegovo pisanje kratkočasno in zanimivo. Njegov jezik je neposreden, enostaven, tudi o težkih in žalostnih stvareh pripoveduje brez patosa in pretiravanja, zato s preprostostjo seže bralcu do srca.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije (UO PZS) se je na svoji 19. seji sestel 25. januarja v novih prostorih PZS v Ljubljani, kjer je predsednik PZS Bojan Rotovnik v imenu PZS podpisal dogovor o sodelovanju z GIZ (gospodarskim interesnim združenjem) Pohodništvo in kolesarjenje, ki

NOVO HIKELITE

Na voljo v:

Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),

Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),

Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),

Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

www.factorystore.si

ga je zastopal predsednik skupščine GIZ Ivan Hribar. Na seji UO PZS je bilo 19 od 23 članov upravnega odbora, ki so si za uvod ogledali nove prostore PZS. Svečano odprtje in dan odprtih vrat za vse pa je bilo 27. februarja ob 125. obletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva, predhodnika PZS. Za obdobje štirih let je bila sklenjena pogodba z novima selektorjema obeh reprezentanc v športnem plezanju, selektor članske reprezentance je ostal Gorazd Hren, selektor mladinske pa Anže Štremfelj. UO se je posvetil vsebinskemu in finančnemu načrtu za leto 2018, delu volilne komisije, Planinskemu učnemu središču Bavšica, aktivnosti PZS pri obnovi planinske kočice na Korošici in drugim temam. Do 5. februarja je volilna komisija PZS zbirala prijave kandidatov za člane upravnega in nadzornega odbora ter kandidate za predsednike meddruštvenih odborov PD za mandatno obdobje 2018–2022. Člani UO so potrdili osnutek sprememb in dopolnitev Statuta PZS ter pooblastili Odbor za pravne zadeve PZS, da po javni razpravi, ki bo trajala do 28. februarja, pripravi končni predlog sprememb in dopolnitev – obravnavan bo na skupščini PZS 21. aprila 2018. Prav tako so potrdili prvo poročilo delovne skupine za analiziranje predlogov alternativnih virov financiranja društvene dejavnosti. Član uredniškega odbora Dušan Škodič je opisal zadnje desetletje Planinskega vestnika, čas velikih sprememb za to najstarejšo slovensko revijo, ob 123-letnici izhajanja pa se revija seli na novo spletno stran <http://planinskivestnik.pzs.si>, kjer je dostopen tudi celoten digitalni arhiv revije. V planinsko organizacijo so bila sprejeta tri nova društva: Ambifija, društvo za športe v naravi, iz Medvod (mentor PD Vrhnika), Plezalni klub Žirovnica (mentor PD Radovljica) in Društvo za razvoj turnega smučanja iz Preddvora (mentor PD Tržič). V PZS je zdaj včlanjenih 290 društev in klubov. UO je soglašal s spremembami in dopolnitvami Pravilnika vodnikov PZS, ki ga je 25. novembra 2017 sprejel zbor vodnikov PZS. Zadnja seja UO PZS v mandatnem obdobju 2014–2018 bo 15. marca v Ljubljani.

Delovna skupina Planinstvo za invalide/OPP razpisuje usposabljanje Planinstvo za invalide/OPP, ki bo potekalo med 13. in 15. aprilom na Planinskem domu na Uštah – Žerenku. Vabljeni vsi, ki želijo pridobiti znanje in izkušnje ali ju nadgraditi. Rok prijave je 15. marec.

PZS je na svojih spletnih straneh objavila dve anketi za obiskovalce gora, in sicer ob 240-letnici prvega vzpona na Triglav anketo o Triglavu in vašem obiskovanju naše najvišje gore ter anketo o oceni ekonomskih in drugih družbenih učinkov planinstva. Med letošnjimi dobitniki Bloudkovih priznanj, najvišjih odlikovanj Republike Slovenije v športu, ki so jih 16. februarja podelili na Brdu pri Kranju, sta bila tudi selektor slovenske reprezentance v športnem plezanju Gorazd Hren in najuspešnejši slovenski tekmovalc v lednem plezanju Janez Svojšak.

Mladinska komisija je objavila razpis za sofinanciranje planinskih zimovanj v tej zimi, cenik ugodnejšega izvensezonskega najema Planinskega učnega središča Bavšica za mladinske odseke planinskih društev ter posredovala natečaja Mladinskega sveta Slovenije za Prostovoljca leta 2017 in za nagrado za najboljšo diplomsko oziroma magistrsko nalogo s področja mladih za leto 2017.

Vodniška komisija je izvajala snežna izpopolnjevanja za vodnike PZS in objavila dopolnjeni dokument Definicije tur s primeri.

Gospodarska komisija je objavila razpis za koriščenje helikopterskih prevozov opreme in materiala za namen ekološke in energetske sanacije planinskih koč v letu 2018. Kar nekaj planinskih društev in njihovih planinskih koč je odprlo delovna mesta in povabilo nove delovne moči v svoje kroge. Koča na planini Kuhinja (PD Kobarid) je nudila delo oskrbnikemu paru, PD Jesenice je objavilo delovna mesta v Tičarjevem domu na Vršiču, Zavetišču pod Špičkom, Koči pri izviru Soče in v Koči na Golici, Planinski dom na Zasavski sveti gori (PD Zagorje ob Savi) in Planinski dom na Kalu (PD Hrastnik) sta na voljo novemu najemniku, Koča pod Kremžarjevim vrhom (PD Slovenj Gradec) in Koča na Naravskih ledinah

(PD Ravne na Koroškem) pa novemu oskrbniku. Različne vrste osebja išče tudi PD Javornik – Koroška Bela v svojih kočah, v Domu Valentina Staniča pod Triglavom, Kovinarski koči v Krmu in v Prešernovi koči pod Stolom.

Komisija za planinske poti (KPP) je objavila razpis za zbiranje predlogov kandidatov za načelnika in člane Izvršnega odbora KPP PZS ter razpis za izvedbo Dneva slovenskih markecistov 2018, ki bo v soboto, 7. julija. Planince so obvestili o več zaprtih planinskih poteh na območju Notranjske, Dolenje, Bele Krajine, Koroške in Savinjske.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG) je za 10. marec v Novem mestu sklicala Zbor odsekov za varstvo gorske narave (VGN), pred začetkom zbora pa je potekalo še licenčno izpopolnjevanje VGN. Letošnje usposabljanje za pridobitev naziva VGN bo potekalo v treh delih, in sicer 12.–13. maja v Tončkovemu domu na Lisci, 2.–3. junija v Domžalskem domu na Mali planini in 23.–24. junija v Šlajmarjevemu domu v Vratih. Prijave zbira KVGNG do 20. aprila. V organizaciji Odbora za varstvo gorske narave pri MDO PD Koroške je 20. januarja potekal teoretični del tečaja za pridobitev naziva gorski stražar. KVGNG je povabila k sodelovanju v skupni kampanji z alpskimi parki z naslovom Bodi del gora! Delavnica o problemih in priložnostih na Kraškem robu pa je potekala 15. februarja v Gabrovici.

Komisija za alpinizem (KA) je vse tečajnike, pripravnike in alpiniste obvestila o posodobitvi spletnega alpinističnega učbenika KA, ki ga dobite na spletnem naslovu <http://alpiroc-nik.rasica.org>.

Izvršni odbor KA pripravlja odprte posvete z načelniki alpinističnih odsekov in ostalimi zainteresiranimi alpinisti – najprej na Štajerskem, nato pa bodo v pomladnih mesecih sledili še obiski na Gorenjskem, Primorskem in v Osrednjeslovenski regiji.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je plezalce obvestila o zaprtju priljubljenega italijanskega zamejskega plezališča Costiera zaradi prenove ceste. KŠP je organizirala uspešen seminar o modernih

pristopih k treniranju športnih plezalcev in prav tako kot KVGN povabila na delavnico o problemih in pri-ložnostih na Kraškem robu.

Komisija za gorske športe. Italijan-ski Rabenstein je 26. in 27. januar-ja gostil 2. tekmo svetovnega poka-la v lednem plezanju, tekmovala sta Maja Šuštar in Jaka Hrast (oba AO PD Domžale), v sodniški zasedbi pa sta slovenske barve zastopala An-drej Pečjak in Nejc Šter.

8. in 9. februarja je v Puy-Saint-Vincentu v Franciji potekala četr-ta tekma svetovnega pokala v tek-movalnem turnem smučanju, prva preizkušnja svetovnega pokala le-tos za slovenske tekmovalce, Luka Kovačič si je s četrnim mestom med mlajšimi člani priboril svoj najboljši dosežek v svetovnem pokalu, Nejc Kuhar je bil 17., Luka Mihelič pa 45. Nejc Kuhar, najuspešnejši turni smuč-čar v letu 2017, je že sedmič zmagal na 23. turnosmučarskem tekmoval-nju na Jezerskem, ki se ga je 27. jan-uarja udeležilo 65 udeležencev. Na tekmovalju Zelenica Ski Raid so se 3. in 4. marca turni smučarji pome-rili na državnem prvenstvu (v vzponu in posamezno), rekreativnim turnim smučarjem pa je bila letos prvič na-menjena *hobby* preizkušnja po trasi tekme, a brez merjenja časa.

Planinska založba PZS je objavila razpis za odkup digitalnih fotografij za Planinski koledar 2019, rok za od-dajo fotografij je 15. marec.

Na preventivnem področju je PZS opozarjala na previdnost pri udej-stvovanju v gorah pozimi.

Na spletni strani so povabili na šte-vile filmske dogodke in predavanja, obarvana s kulturno in alpinistično noto, med njimi na plezalni film o Nataliji Gros na retrospektivnem po-klonu Juretu Brecljniku, predavanje Nives Meroi in Romana Beneta, na 12. Festival gorniškega filma v raz-ličnih slovenskih krajih in na večer v spomin na Pavleta Kozjeka.

Švicarski alpski muzej v Bernu je 3. februarja gostil muzejski večer ob iz-idu nemškega prevoda knjige *Alpine Warriors (Der Weg zur Spitze)* avto-ric Bernardette McDonald, ki jo v slovenskem prevodu poznamo pod naslovom *Alpski bojevniki*.

Zdenka Mihelič

Zahvala donatorjem

Nesrečnega 20. oktobra 2017 je po-polnoma pogorel naš dom na Koroši-ci. V društvu je zavladal šok, saj smo lani zaključili celovito obnovo doma. Po trinajstih letih obnavljanja doma od statične sanacije sten, vodotesno-sti fasade, do obnove stranišč in toaletnih prostorov za osebje ter pove-čanja moči fotovoltaičnih celic v letu 2017 (zaključeno praktično 14 dni pred požigom), nam je nevesčča in neuka roka tuje državljanke uničila vse to delo. Upravni odbor društva se je od-ločil, da takoj pristopimo k izgradnji novega doma. Imenovali smo grad-beni odbor za izgradnjo sodobnega, energetske varčnega, samooskrbne-ga (kar se tiče vode in energije), op-timalno funkcionalnega ter ekološko primerne doma v osrčju Savinjskih Alp. Zgraditi želimo planincem pri-jazno planinsko postojanko, podob-no staremu Kocbekovemu domu. Kljub zelo obsežnemu in zahtevne-mu delu smo prepričani, da bomo s široko podporo in racionalno rabo de-narja tudi uspeli. PZS je ustanovila delovno skupino, ki nam je že ponu-dila pomoč pri financiranju projektne dokumentacije, organiziranju vseslo-venske akcije zbiranja denarja ter pri dogovorih za helikopterske prevoze. Zaradi širokega odziva posamez-nikov, društev in civilnih združenj smo se odločili, da odpremo poseben ra-čun pri Abanki, Celje, "Prispevek za izgradnjo novega doma na Koroši-ci", s številko 051-008-015-958-723; sklic 00 005. Zahvaljujemo se vsem 122 fizičnim osebam, 18 planinskim društvom, Planinski zvezi Slovenije in šestim pravnim osebam, saj smo z njihovimi donacijami do 31. januarja letos zbrali 9.843,84 evrov.

Mirko Doberšek,
predsednik PD Celje – Matica

Srečanje markacistov Koroške

Koroški markacisti že vse od leta 2001 začnemo svoje delo zadnjo so-boto v januarju s pohodom in nada-ljujemo naslednjo soboto s srečanjem na področnem zboru markacistov. Vsako leto je organizator drugo dru-štvo, tako da smo v teh letih preho-dili veliko lepih poti. Prehoda v novo leto letos skorajda nismo opazili – de-cembrski vetrolom je namreč nare-dil veliko škode in smo pregledovali poti ter odstranjevali manjša podrta drevesa še ves januar, delo pa se še nadaljuje. Letos nas je v organizaci-ji markacistov PD Ožbalt - Kapla 27. januarja več kot osemdeset marka-cistov in ostalih planincev prehodilo Razgledno pot po Kapli. Kljub megli, ki nas je spremljala velik del dneva, smo bili navdušeni nad lepo ureje-no Razgledno potjo, zadovoljni pa, da smo ob obisku koščka naše lepe do-movine združili hojo, druženje in iz-menjavo izkušenj. Že naslednjo sobo-to, 3. februarja, je Odbor za planinske poti (OPP) Koroške s svojim 16. sreča-njem markacistov nadaljeval delo po zastavljenem programskem načrtu. V Črni na Koroškem se nas je zbra-lo 33 markacistov, kar je več kot po-lovica vseh registriranih markacistov PZS na Koroškem. Pridružila sta se nam še županja občine Črna na Koroškem in predsednik PD Črna na Koroškem. Organizacija srečanja je to-krat pripadla markacijskemu odseku PD Črna, ki je s pomočjo občine Črna in PD Črna to izpeljal odlično. Pregle-dali smo delo v minulemu letu, zastavi-li program dela za letos, komisija za pri-znanja pa je najbolj zaslužnim marka-cistom v zahvalo za trud podelila po-hvale, skromno poplačilo za njihovo koristno delo v prid varnejše hoje v gore in sproščenega pohodništva.

OPP Koroške

Kljub megli nas je več kot osemdeset markacistov in planincev uživalo na Razgledni poti.

Arhiv OPP Koroške

Pot med vinogradi je primerna za vse generacije.
Foto: Majda Forstnerič

Dvajset let PD Haloze in nova Pot med vinogradi

Na obrobju Haloze in v njihovi neposredni okolici že dvajset let uspešno in neprekinjeno deluje Planinsko društvo (PD) Haloze. Ustanovljeno je bilo 20. 9. 1997 na pobudo ljubiteljev narave, da bi širili ugled in ohranjali kulturno dediščino Haloze. V dvajsetih letih se je društvo razvijalo in iskalo svojo pot. Izvedli smo številne pohode po bližnji okolici ter v sredogorje in visokogorje, pa tudi nekaj zahtevnih tur v tujino. Člane družijo predvsem ljubezen do gibanja v naravi in druženja, tako vsako leto organiziramo tradicionalni množični pohod ob občinskem prazniku v juniju, spominski pohod za Albina ter na štefanovo zaključni pohod.

Ker smo želeli obiskovalcem pokazati prelepe koticke Haloze, ki jih druge poti zaobidejo, je nastala obhodnica Pot med vinogradi. Do umestitve poti v uradno evidenco je bilo potrebna veliko poguma, iznajdljivosti in truda, a na lansko Vidovo smo dočkali slovesno odprtje. Pot med vinogradi je krožna planinska pot, ki poteka po tukajšnjih gričih, zasajenih z vinsko trto. Zaradi svoje raznolikosti je pot primerna za hojo v vseh letnih časih, čeprav so nekateri deli v globokem snegu težje prehodni. Na šestih kontrolnih točkah z začetkom in koncem pred občinsko stavbo na Vidmu pri Ptujju in z najvišjo točko pri sv. Avguštinu (504 m) so vpisne knjige in žigi, ki jih planinci odtiskujejo v kontrolni kartonček. Po izpolnitvi kartončka posamezniku društvo podeli spominsko priponko. Dolžina te lepe razgledne poti je približno šestintrideset kilometrov in jo je mogoče prehoditi v trinajstih urah, oči pa se vmes spočijejo na prelepih haloških gričih,

vinogradih, gozdovih, celo na posameznih hišah ter na Donački gori, Boču in Pohorju v ozadju.

Marjan Škvorc

Zaprte planinske poti na dan 21. 2. 2018

Podatki o zaprtih planinskih poteh se nahajajo na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>. Informacije o stanju poti na podlagi obvestil društev – skrbnikov poti zbira in objavlja PZS. Hoja po planinskih poteh je na lastno odgovornost.

Mire Steinbuch

Mednarodno leto kulturne dediščine

Ob besedni zvezi Triglavski narodni park (TNP) je najbolj verjetna predstava, ki se nam prikaže pred očmi, neokrnjena gorska pokrajina. Morda tudi planina z lično postavljenimi stanovi in hlevi. Veliko manj pa v gručo stisnjene hiše v dolini ali oglarska kopa sredi gozda. Zadnja prizora vključujeta ne le naravno, ampak tudi kulturno dediščino. TNP ni le izjemna narava s pestrostjo neživih in živih zakladov, pač pa, če vzamemo širše, tudi človekova prisotnost v tem prostoru – in človek je to pokrajino sonaravno in harmonično s svojo prisotnostjo zaznamoval že v stoletjih pred našim štetjem, arheologi govorijo celo o tisočletjih. V Triglavskem narodnem parku je v seznam nepremične kulturne dediščine vpisanih 365 enot dediščine, na seznam enot v postopku vpisa pa še dodatnih 35. Trenutno so v TNP trije spomeniki s statusom državnega pomena: Aljažev stolp na vrhu Triglava, Pocarjeva domačija v Zgornji Radovni in spominska cerkev

sv. Duha v Javorci. K nepremični kulturni dediščini spadajo tudi kulturna krajina planin v parku, arheološka najdišča, območja, povezana z zgodovino prve svetovne vojne, sakralni objekti pa tudi domačije, mostovi, skupine kozolcev, vaška jedra itd. Na to vrsto kulturne dediščine naletimo obiskovalci parka na svojih poteh, včasih jo opazimo, včasih pa bi potrebovali koga, ki bi nas nanjo opozoril. Obstaja pa tudi dediščina, ki jo je težje opaziti, saj jo večinoma hranijo muzeji, galerije, arhivi in knjižnice, to je t. i. premična dediščina. Na območju narodnega parka deluje pet muzejev: Gorenjski muzej Kranj, Gornjesavski muzej Jesenice, Kobariški muzej, Tolminski muzej in Slovenski planinski muzej kot enota Gornjesavskega muzeja Jesenice. Urejene in za obiskovalce dostopne so muzejske zbirke: Oplenova hiša v Studorju, Planšarski muzej v Stari Fužini, Pocarjeva domačija v Zgornji Radovni, Trentarski muzej v Domu Trenta v Trenti, Muzej sirarstva v Kobaridu in zbirke v trdnjavi Kluzje.

Najbolj nevidna in tudi krhka pa je nesnovna dediščina, saj izgine, če izginejo ljudje, ki so njeni čuvarji. Nesnovna dediščina so šege in običaji, pesmi, znanje in veščine o naravi in preživetju v njej. V register nesnovne kulturne dediščine sta na območju parka vpisani dve enoti: otepanje – koledniški obhodi maskirancev v Bohinjju, in priprava bohinskega sira mohanta. Javni zavod TNP se v sodelovanju s prebivalci parka z organizacijo delavnic in tečajev tradicionalnega znanja trudi ohraniti delčke znanja, ki smo ga podedovali od prednikov – ti so v trdem alpskem svetu znali preživeti.

Majda Odar

Stavbna dediščina v dolini Zadnje Trente, domačija Trenta 75. Nad njo Prisojnik, Razor, Planja, Goličica
Foto: Aleš Zdešar

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

**O delu markacistov, nacionalni parki, koč
na rapalskem ozemlju, o Pavlu Šeguli**

INTERJUJ

Mojca Koligar, Maja Šuštar, Aleš Bjelčevič

Z NAMI NA POT

Pomurje

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

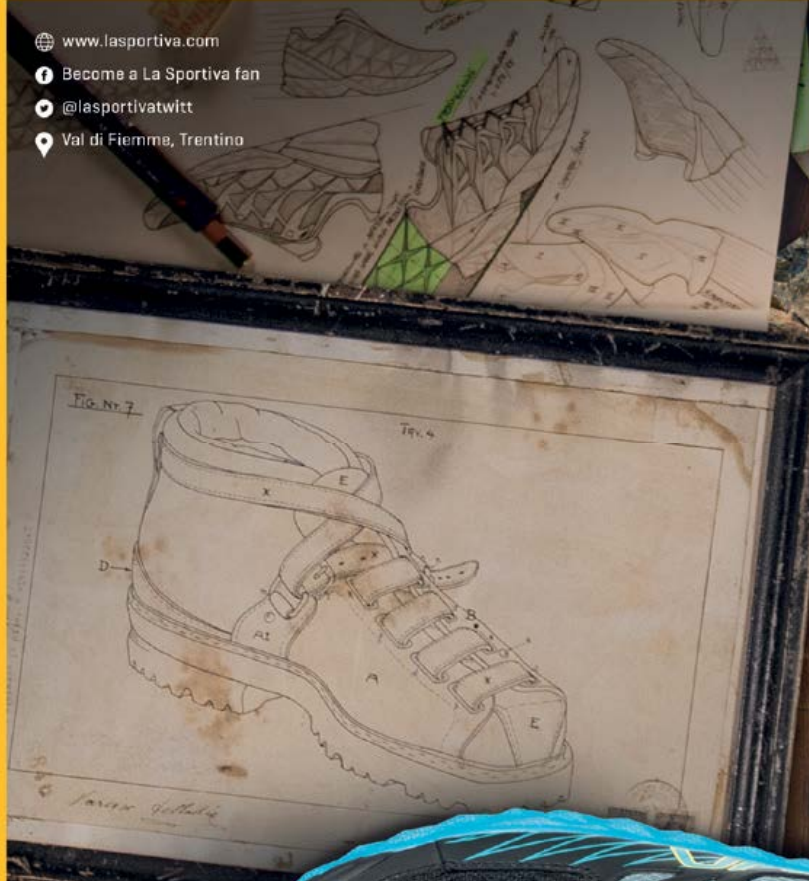
www.lasportiva.com

Become a La Sportiva fan

@lasportivatwitt

Val di Fiemme, Trentino

90TH
LA SPORTIVA
ANNIVERSARY
SINCE 1928

LYCAN

Lycan is the trail running shoe ideal for medium distances, training and sky running. It features a rock-ground, high durability Sole with Frizioni Blue compound and mesh uppers with abrasion resistant reinforcements. Developed and tested in Val di Fiemme, Trentino, Dolomiti.

LYCAN: OFF-ROAD SPIRIT.

LA SPORTIVA®
innovation with passion

La Sportiva® is a trademark of the shoe manufacturer company La Sportiva S.p.A. (located in Italy (TN)) - CBE (www.gpfit)